

«Dear Menachem»

USA og Israel før, under og etter invasjonen av Libanon (1981–1983)

FERDINAND NORDANGER

Masteroppgave i Historie
– instituttet for arkeologi konservering og historie (IAKH)
Universitetet i Oslo
Høsten 2019

© Ferdinand Nordanger 2019

«Dear Menachem» USA og Israel før, under og etter invasjonen av Libanon (1981–1983)

Coverbilde: Barn som fyller sandsekker for å beskytte seg mot den israelske invasjonen, Beirut, Libanon 1982. © Chris Steele-Perkins / Magnum Photos

<http://www.duo.uio.no/>

Sats: Punktum forlagstjenester

Trykk: Reprosentralen, Universitetet i Oslo

Sammendrag

Amerikansk politikk overfor Israel under Ronald Reagans første presidentperiode var preget av Israels invasjon av Libanon i 1982. Den amerikanske spesialutsendingen Philip Habib ble sendt til Midtøsten for å megle mellom borgerkrigens to viktigste eksterne aktører, Israel og Syria. Habibs mål var å forhindre en konfrontasjon mellom disse landene, slik at USA ikke skulle bli dratt inn i en langvarig konflikt som ville skade amerikanske interesser. Situasjonen i Libanon eskalerte betraktelig da Israel lanserte en storstrakt invasjon av det lille nabolandet i juni 1982 og Habib mislyktes i å forhindre en konfrontasjon mellom Israel og Syria.

Den israelske regjeringen innførte nye mål i sin krigsplan fortløpende. Reagan-administrasjonen kom med en rekke halvhjertede oppfordringer til Israel om å trekke seg tilbake eller inngå våpenhviler, men disse ble aldri tatt til følge. Invasjonen fikk dermed utvikle seg til en brutal beleiring av hovedstaden Beirut. Gjennom hele sommeren 1982 var passivitet overfor Israel en klar tendens ifra Reagan-administrasjonen. Habibs oppdrag i Libanon gikk fra å forsøke å avverge en krig til å bistå i forsøkene på å få PLO ut av Beirut. USA sa seg også villig til å delta i en multinasjonal styrke som skulle hjelpe til å evakuere PLO-krigerne. I august 1982 ble PLO tvangsevakuert fra Libanon. Habib hjalp like etter Israel med å få sin nærmeste allierte i Libanon, Bashir Gemayel, valgt til president.

Sommeren 1983 ble den amerikanske marinen en av de stridende partene i Libanon. Reagan-administrasjonen forsøkte å vise styrke overfor Syria og ga også ytterligere støtte til Israel. Etter press fra Kongressen og den amerikanske opinionen trakk administrasjonen imidlertid marinen ut av Libanon i februar 1984. Da hadde Israel allerede trukket seg tilbake. Under invasjonen ble hensynet til den palestinske sivilbefolkningen i Libanon i praksis satt til side. Balansegangen i forhold til en intrikat regional situasjon – som administrasjonen hadde forsøkt å gi uttrykk for – ble i realiteten ofret til fordel for en rendyrket pro-Israel politikk drevet av kald-krigsidologi og elementer i administrasjonen med sterk Israel-sympati.

Forord

Tusen takk til min kjære veileder Hilde Henriksen Waage for alle innspill og kommentarer. Din hjelp har vært helt uvurderlig og jeg kunne ikke hatt en bedre veileder. Takk også til alle de andre fra masterseminaret i fjerde etasje på Niels Treschows hus. Alle kommentarer og tips til det ene og det andre har blitt satt pris på.

Takk til min kjære søster Victoria for gjennomlesing og kommentarer. Takk til min kjære mor for at jeg har fått bruke spisebordet ditt som kontor innimellom. Takk til Melisa. Du har motivert meg til å fullføre oppgaven og vist forståelse for at bord, gulv og vegger til tider har vært dekket med kopier av gamle telegrammer og bøker om Israel og Reagan. Takk til Katarina for at jeg fikk låne leiligheten i Brussel for å konsentrere meg om oppgaven. Takk til Nora for grafisk hjelp til slutt.

Takk til Universitet i Oslo for sponing av arkivreisen til California. Takk til Luqman i Thousand Oaks for gjestfriheten og for kjøreturene frem og tilbake til Reagan-biblioteket i Simi Valley. Takk til Ray fra biblioteket for veiledning i arkivet.

Ferdinand
Nesodden, november 2019

Innhold

Innledning	11
Amerikanske interesser i Midtøsten etter andre verdenskrig	11
Utforming av amerikansk utenrikspolitikk	12
Utenriksapparatet i Reagan-administrasjonen	13
Administrasjonens Midtøsten-politikk	16
Primærkilder	17
Litteratur	18
Israel – fra opprettelsen av staten til invasjonen av Libanon i 1982	20
Opprettelsen av staten Israel	20
Krigen i 1948 og Suezkrigen i 1956	22
Seksdagerskrigen i 1967 og dens konsekvenser	23
Yom Kippur-krigen i 1973: USA tar rollen som fredsmekler	25
Libanon: Spenning i forholdet til Israel og økende uro frem mot 1975	26
Syrisk og israelsk innblanding i den libanesiske borgerkrigen	28
Likud tar makten i Israel i 1977	28
Israels invasjon av Libanon i 1978	29
Endrende allianser: Israel og Syria på kollisjonskurs i Libanon	31
Amerikansk politikk overfor Israel før invasjonen av Libanon i 1982	32
Israels nye venner i Washington	32
Israelsk bosettingspolitikk	33
Trøbbel i Zahle	37
Veivalg i Washington: Regional og global tilnærming	38
Habib-oppdraget: Israel og Syria	39
Bombing av Osirak-reaktoren i Irak	41
Philip Habib, Israel og PLO	44
Ny regjering i Israel og store planer for Libanon	46

Anneksjonen av Golanhøydene	47
Ariel Sharon sonderer terrenget	49
En varslet invasjon	51
Et grønt lys fra USA?	54
Invasjonen av Libanon: Amerikansk diplomati	57
Abu Nidal, Abu Shmidal	57
Israel går til krig: Operasjon fred for Galilea	59
Reagan-administrasjonen i Versailles	60
Jerusalem	61
Damaskus	63
President Reagans våpenhvile	65
Statsministerens våpenhvile	66
Våpensalg til Israel	68
Beleiringen av Beirut	69
Et splittet Washington	71
Statsministeren besøker Washington	74
En ny utenriksminister	76
Vest-Beirut	78
Utfordringer og initiativer etter invasjonen	83
Washington 4. august	83
Vest-Beirut 12. august	85
Vetopolitikken	88
En multinasjonale styrke for å bistå i evakueringen	90
Falangistlederen blir president	90
Reagans plan for fred i Midtøsten	92
Marinen forlater Libanon	94
Israelske styrker i Vest-Beirut: Et bunnpunkt	95
Massakrene i Sabra og Shatila	96
Amerikanske reaksjoner	100
En kritisk periode i det bilaterale forholdet	101
17. mai-avtalen	102
Israel trekker seg ut av Libanon	106
Krigføring og diplomati	107
Tilbake til strategisk samarbeid	108

Konklusjon	110
Bosettingspolitikken	110
Gnisninger før invasjonen	111
Libanon	111
Brutte løfter og amerikansk ansvar	114
Motstridende planer og en dødfødt avtale	114
Nytt samarbeid	115
Hvorfor førte Reagan-administrasjonen denne politikken?	116

Innledning

The United States bears a very special responsibility for the situation in the Middle East. It has been historically so. And anything that occurs in the Middle East, good or bad, the United States tends to enjoy or to suffer from the consequences.¹

UNITED STATES SECRETARY OF STATE, ALEXANDER HAIG, 20. JUL. 1981.

President Ronald Reagan og hans administrasjon måtte forholde seg til en rekke vanskelige stridsspørsmål og konflikter, hvor forholdet til Israel både ble testet og satt på prøve. Ikke lenge etter at Reagan tok over som president, bombet Israel et atomforskningscenter like utenfor Bagdad i Irak. Borgerkrigen i Libanon hadde pågått siden 1975, riktignok med ulik styrke. I 1982 gikk Israel til invasjon av det lille nabolandet. Etter at Likud-partiet fikk makten i Israel i 1977, hadde antall israelske bosetninger på Vestbredden steget kontinuerlig. Invasjonen i 1982 utviklet seg dessuten til en beleiring av hovedstaden Beirut. Midt opp i alt dette forsøkte Reagan-administrasjonen å skape fred mellom Israel og de arabiske nabolandene. Hva påvirket, og hvordan utviklet forholdet mellom USA og Israel seg under Ronald Reagans første presidentperiode, og hvordan kan utformingen av den amerikanske politikken forklares?

Amerikanske interesser i Midtøsten etter andre verdenskrig

Alle amerikanske presidentadministrasjoner etter andre verdenskrig har vært opptatt av utviklingen i Midtøsten. Perioden etter krigen bærer preg av en betydelig utvidelse av amerikansk engasjement i området, militært og diplomatisk. Forskjellige utfordringer har krevd forskjellige løsninger, og de ulike administrasjonene har slett ikke forholdt seg til Midtøstens mange utfordringer på samme måte. Det har imidlertid vært bred enighet om hva som har vært USAs overordnede strategiske interesser i Midtøsten. Tre fellestrekk har markert seg på tvers av administrasjonene etter 1945. For det første har amerikanske presidenter konsekvent forsøkt å begrense sovjetisk innflytelse og arabisk-radikalisme og har lagt til rette for og støttet opp om USA-vennlige regjeringer. For det andre har ivaretagelse av oljeforsyninger, oljerørledninger og annen nødvendig infrastruktur for å frakte olje vært helt grunnleggende. For det tredje har alle presidenter etter at staten Israel ble opprettet i 1948 forpliktet seg til å ivareta Israels sikkerhet og overlevelse.²

¹ Barrett, Laurence I, *Gambling with History: Reagan in the White House*, New York, Penguin Books, 1984, 264, 493.

² Quandt, William B. *Peace Process: American Diplomacy and the Arab-Israeli Conflict Since 1967*, Berkeley, University of California Press, 2005, 14; Halabi, Yakub. *US Foreign Policy in the Middle East: From Crises to Change*. Farnham, England: Ashgate, 2009, 1; Spiegel, Steven L., *The Other Arab-Israeli Conflict: Making America's Middle East Policy, From Truman To Reagan*, Chicago: The University of Chicago Press, 1985, 381-382.

Innad i det amerikanske byråkratiet har det imidlertid vært en del uenighet om hvordan interessene skulle gjenspeiles i politiske avgjørelser. Hva skulle vektlegges hvis ett sett med interesser kolliderte med et annet? Veide partnerskapet med Israel tyngre enn oljen fra Saudi Arabia? Alle de amerikanske administrasjonene etter krigen måtte ta stilling til denne type spørsmål.³

Utforming av amerikansk utenrikspolitikk

Den mektigste aktøren i amerikansk utenrikspolitikk er den amerikanske presidenten. Med makten til å forme det utenrikspolitiske apparatet, kan presidenten selv velge hvem som skal være sentrale i utenrikspolitikken og om han selv vil ta en aktiv rolle i beslutningsprosessen eller ikke. Presidenten kan også velge hvilke målsettinger som skal prioriteres. Det er til syvende og sist presidentens lederstil og interesser som bestemmer hva som skal vektlegges og hvordan utenrikspolitikken skal gjennomføres. En av presidentens viktigste oppgaver er å prosessere strømmen av informasjon og råd fra Utenriksdepartementet, Det nasjonale sikkerhetsrådet, Pentagon, CIA og de andre etterretningsbyråene. I utformingen av utenrikspolitikken har presidenten imidlertid ofte en liten krets med rådgivere hvis råd er verdsatt. Ved siden av presidenten er strukturen i de ulike byråene og avdelingene også viktig. Denne bestemmer rammene for den utenrikspolitiske beslutningsprosessen. Den kan bli fastlagt like etter en president overtar embetet eller opprettes spontant som svar på en bestemt krise. Den kan også være mer eller mindre fastlagt og tydelig.⁴

Et viktig skille mellom amerikanske presidentadministrasjoner og blant aktørene innad i en administrasjon går mellom regional- og global tilnærming til utenrikspolitikken. Med en regional tilnærming forsøker en ofte å løse problemer i Midtøsten på en måte som passer med kulturelle, religiøse, politiske og økonomiske strømninger i regionen. Med et globalt perspektiv sees heller problemene i Midtøsten i sammenheng med rivaliseringen mellom USA og Sovjetunionen. Eksempelvis vil støtten til Israel kunne forklares ved å vise til landets antikomunisme og status som et liberalt demokrati med viktige kulturelle og økonomiske bånd til USA. Israels militære suksess i Midtøsten vil prises fordi den symboliserte amerikanske våpens overlegenhet ovenfor sovjetiske våpen. Et globalt perspektiv vil imidlertid også kunne forklare amerikansk støtte til arabiske stater ved å vise til tilnærminger til USA på bekostning av Sovjetunionen. Mens Carter hadde en regional tilnærming til utenrikspolitikken, hadde Nixon og Reagan globale tilnærminger.⁵

Statsviter og tidligere medlem av Det nasjonale sikkerhetsråd William B. Quandt legger tre modeller til grunn for å forstå utformingen av amerikansk utenrikspolitikk. Den første er den

³ Quandt, *Peace Process*, 14.

⁴ Siniver, Asaf, *Nixon, Kissinger, and U.S. Foreign Policy Making: The Machinery of Crisis*, New York, Cambridge University Press, 2008, 22-23.

⁵ Karsh Efram, «Israel» i *The Cold War and the Middle East*, Edited by Yezid Sayigh, Avi Shlaim, Oxford, Clarendon Press, 1997, 165; Quandt, *Peace Process*, 421; Spiegel, *The Other Arab-Israeli Conflict*, 4-5.

strategiske modellen som hevder at rasjonelle beslutningstagere former politikk på bakgrunn av «cool deliberation of national interest».⁶ Slik Quandt ser det, er ikke utformingen av politikk ordnet og rasjonell. Han vektlegger snarere den såkalte byråkratisk-politikk modellen som beskriver hvordan forskjellige departementer og statlige institusjoner konkurrerer med hverandre innad i en stat slik at den ikke nødvendigvis fungerer som en enhetlig aktør i utenrikspolitikken.⁷ Et eksempel på denne typen konkurranse kan hentes fra Jimmy Carters periode i Det hvite hus. Under Carter sto utenriksministeren Cyrus Vance, den nasjonale sikkerhetsrådgiveren Zibignew Brezinski og FN-ambassadør Andrew Young mot hverandre i kampen om innflytelse. De så politikken fra ulike perspektiver og vektla ulike forhold. Carter klarte aldri å forme en varig felles strategi, og han ga heller ingen av utfordrerne forrang over andre.⁸ Under Reagan konkurrerte utenriksminister George Shultz og forsvarsminister Caspar Weinberger om innflytelse. I omtrent seks år påvirket denne kampen nesten alle utenrikspolitiske avgjørelser.⁹ Den tredje modellen Quandt beskriver vektlegger påvirkning fra interne faktorer. Kongressen, som tradisjonelt har støttet Israel, har for eksempel ofte forsøkt å prege utenrikspolitikken overfor Israel gjennom sin kontroll over budsjettet. Særlig etter Vietnamkrigen og Watergate-skandalen begynte Kongressen å hevde mer autoritet i utenrikspolitikken.¹⁰

Likevel lytter altså presidenten hovedsakelig til en liten krets med rådgivere i utenrikspolitiske spørsmål. I internasjonale kriser er beslutningstagning i små grupper enda vanligere enn ellers. Denne strukturen er bevisst valgt for å legge til rette for at beslutninger blir tatt i rådgivningsgruppen. Likevel fungerer strukturen med små grupper ofte ikke slik den er ment. De to vanligste problemene er på den ene siden overdreven overensstemmelse i rådgivningsgruppen, og på den andre en alt for hard konkurranse eller konflikt mellom rådgivere. For mye overensstemmelse kan lede til overdreven selvsikkerhet og hindre alternative handlingsplaner fra å bli vurdert. For hard konkurranse kan hindre utenriksapparatet i å handle enhetlig og effektivt. Konkurransen mellom utenriksministeren og den nasjonale sikkerhetsrådgiveren om presidentens oppmerksomheten har i tillegg vært et problem i utformingen av amerikansk utenrikspolitikk i mange år.¹¹

Utenriksapparatet i Reagan-administrasjonen

Da Reagan ble valgt til president i 1980, var det med lite utenrikspolitisk erfaring. Som president tok han for det meste en passiv rolle i utenrikspolitikken. Reagan kom med overordnede

6 Quandt, *Peace Process*, 7.

7 Ibid, 7.

8 Steiner, Zara: «Decision-Making in American and British Foreign Policy: An Open and Shut Case.» in *Review of International Studies*. Vol. 13, No. 1, January 1987, 6-8.

9 Cannon, Lou, *President Reagan: The Role of a Lifetime*, New York: Public Affairs, 2000, 351.

10 Quandt, *Peace Process*, 8; Steiner, «Decision-Making in American and British Foreign Policy: An Open and Shut Case.», 13.

11 Siniver, *Nixon, Kissinger, and U.S. Foreign Policy Making*, 33-34.

retningslinjer og ga deretter sine underordnede ganske fritt spillerom til å gjennomføre de ulike beslutningene slik de så det best.¹²

Reagan-administrasjonens øverste utenrikspolitiske organ var Det nasjonale sikkerhetsrådet. Her møttes presidenten, visepresidenten, utenriks- og forsvarsministeren, den nasjonale sikkerhetsrådgiveren, direktøren for etterretningsorganisasjonen CIA og lederen for den militære sjefsnemden, Joint Chief of Staff (JCS). Da sikkerhetsrådet ikke var samlet, ledet utenriksministeren, forsvarsminister og CIA-direktøren hver sine komiteer under NSC. I tillegg ble komiteer og arbeidsgrupper for spesielle formål, opprettet fra tid til annen ved behov.¹³

Reagan foretrakk at de ulike aktørene og institusjonene i utenrikspolitikken kom til enighet seg i mellom. Dette virket imidlertid ikke slik presidenten ønsket. I stedet var administrasjonen preget av konflikt mellom presidentens underordnede. Aktører med ulike meninger kjempet for å vinne frem hos presidenten. Reagan forsøkte å holde seg utenfor konflikten. Bortsett fra i avgjørende spørsmål som krevde at presidenten valgte mellom to aktørers politikk, forholdt presidenten seg passiv i utformingen av politikken. Reagans passivitet forordnet at en annen enn han selv tok rollen som utenrikspolitikkenes øverste leder. Administrasjonens første utenriksminister Alexander Haig forsøkte som best han kunne å innta denne rollen. Konkurransen mellom Haig og administrasjonens forsvarsminister Caspar Weinberger skulle imidlertid prege mange av administrasjonens tidlige beslutninger.¹⁴

Haig hadde betydelig utenrikspolitisk erfaring fra Det hvite hus allerede før han fikk utenriksministerposten. Under president Richard Nixon hadde han arbeidet tett med sikkerhetsrådgiver Henry Kissinger i Det nasjonale sikkerhetsrådet. Dette var perioden da sikkerhetsrådet hadde mer makt over utenrikspolitikken enn på noe annet tidspunkt i amerikansk historie. Haig ble etter hvert utnevnt til Nixons stabssjef i Det hvite hus og under president Gerald Ford var han øverste sjef for NATOs hovedkommando Allied Command Operations (ACO).¹⁵

Da Haig fikk utenriksministerposten under Reagan, var det også et mandat til å ta kontroll over utenrikspolitikken for å forhindre det president Reagan mente hadde vært en vakkende utenrikspolitikk under Carter-administrasjonen. Utenriksministeren skulle ha mer makt og sikkerhetsrådgiveren mindre. Til å begynne med var dermed rollen til den nasjonale sikkerhetsrådgiveren Richard Allen lite avgjørende i beslutningsprosessen. Posten var bevisst nedgradert for å forhindre en gjentakelse av konflikten som hadde funnet sted mellom utenriksminister Vance og Sikkerhetsrådgiver Brezinski under Carter. Mens nasjonale sikkerhetsrådgivere tidligere hadde hatt direkte tilgang til presidenten, måtte Allen gå gjennom presidentens nærmeste

12 Spiegel, *The Other Arab-Israeli Conflict*, 401-402.

13 Newmann, William W., «The Structures of National Security Decision Making: Leadership, Institutions, and Politics in the Carter, Reagan, and G. H. W. Bush Years.» in *Presidential Studies Quarterly*, Vol. 34, No. 2 (Jun., 2004), 282, 284.

14 Spiegel, *The Other Arab-Israeli Conflict*, 401-402.

15 Mulcahy, Kevin V., «The Secretary of State and The National Security Adviser: Foreign Policymaking in the Carter and Reagan Administrations.», *Presidential Studies Quarterly*, Vol. 16, No. 2, (Spring 1986), 286.

rådgiver Edwin Meese. Sammen med presidentens stabssjef James Baker og hans nestleder Michael Deaver, skulle Meese dessuten kontrollere all informasjon som kom og gikk utfra presidentens kontor. Dette gjorde at de tre kunne sikre at ingen andre i administrasjonen utfordret deres rolle som Reagans nærmeste rådgivere. Det tok ikke lang tid før trio'en ble kjent som troikaen og triumviratet. Haig på sin side kalte den for «the three-headed-monster».¹⁶

Om Reagan hadde ønsket å gi Haig hegemoni over utenrikspolitikken, begynte troikaen raskt å se på utenriksministeren med misnøye. De ble overrasket over hvor kjapt, bestemt og dramatisk Haig hevdet sin autoritet. Flere i Det hvite hus mente at han forsøkte å tilegne seg urimelig mye makt. En i toppsjiktet av administrasjonen mente at han oppførte seg «more like an assistant President than a coequal Cabinet member. He doesn't chime in on every little thing that comes up in Cabinet meetings. But once he does speak, you get the feeling that he thinks there's nothing more that needs to be said.»¹⁷ Troikaen fryktet at Haigs rolle i Det nasjonale sikkerhetsrådet skulle ekskludere forsvarsministeren Caspar Weinberger og CIA direktøren William Casey. Haig på sin side kritiserte offentlig Baker og Meese og gjorde uenighetene over utenrikspolitikken til en offentlig feide mellom Utenriksdepartementet og Det hvite hus. Etter bare 17 måneder kulminerte kampen mellom Haig, staben i Det hvite hus, forsvarsminister Weinberger og flere andre i administrasjonen med at Haig gikk av som utenriksminister. George P. Shultz tok over og var utenriksminister helt til Reagan var ferdig med sin andre presidentperiode i 1988.¹⁸

Haig var ikke den eneste i utenriksapparatet som ble byttet ut etter kort tid. Richard Allen mistet jobben som sikkerhetsrådgiver allerede i januar 1982. Allen ble byttet ut med Haigs nestleder i utenriksdepartementet, William P. Clark. Clark var en gammel venn av Reagan fra hans dager som guvernør i California. Med Clark som sikkerhetsrådgiver ble posisjonen også forsterket. Sikkerhetsrådgiveren skulle ikke lenger rapportere til Meese, men direkte til presidenten. Clark hadde hatt et godt arbeidsforhold til Haig som nestleder i utenriksdepartementet, men som en konkurrent i utformingen av utenrikspolitikken skulle dette forholdet imidlertid surne raskt. I juni 1982 begynte rapporter om såkalte «shouting matches» mellom Clark og Haig å lekke ut.¹⁹

Etter hvert som Clarks makt økte, møtte han også utfordringer fra troikaen og Reagans andre utenriksminister George Shultz. Uten at president Reagan var særlig engasjert i saken, ble Clark presset ut av Baker og Deaver i november 1983. Clarks nestleder Robert McFarlane tok

16 Barrett, *Gambling with History*, 76-77; Mulcahy, «The Secretary of State and The National Security Adviser.», 287, 290-291; Newmann, «The Structures of National Security Decision Making.», 283.

17 Mulcahy, «The Secretary of State and The National Security Adviser.», 287; Smith, Hendrick «Haig, Quick to Leap First in the Pool, Also Makes Some Waves», 8.feb.1981, The New York Times. <https://www.nytimes.com/1981/02/08/weekinreview/haig-quick-to-leap-first-in-the-pool-also-makes-some-waves.html>

18 Mulcahy, «The Secretary of State and The National Security Adviser.», 289-290; Spiegel, *The Other Arab-Israeli Conflict*, 402-403.

19 Mulcahy, «The Secretary of State and The National Security Adviser.», 291-292; Spiegel, *The Other Arab-Israeli Conflict*, 403.

over som sikkerhetsrådgiver. I løp av bare tre år hadde administrasjonen hatt tre ulike sikkerhetsrådgivere og to utenriksministere.²⁰

Administrasjonens ambassadør til FN, demokraten, Jeane Kirkpatrick, fikk imidlertid beholde jobben ut hele Reagans første presidentperiode. Det samme gjaldt for forsvarsministeren Caspar Weinberger. Visepresident George Bush satt dessuten ut begge periodene til president Reagan.²¹

Administrasjonens Midtøsten-politikk

Da Reagan-administrasjonen kom til makten, var det uten en spesifikk plan eller politikk for Midtøsten. Presidenten mente at Carter-administrasjonens feiltrinn gjorde at det viktigste var å ordne opp i det innenrikspolitiske systemet. Utenrikspolitikken måtte komme i andre rekke.²² Reagan hadde imidlertid et bestemt verdenssyn og et sett med ideer og overbevisninger som skulle styre hans utenrikspolitiske avgjørelser. Reagan var en standhaftig antikommunist som betraktet Sovjetunionen som den viktigste årsaken til amerikanske problemer på verdensbasis. Reagan så dessuten rivaliseringen mellom USA og Sovjetunionen som en kamp mellom det gode og det onde. Dette enkle og noe unyanserte verdenssynet kom klart til uttrykk da Reagan talte om Sovjetunionen:

Let us pray for the salvation of all those who live in that totalitarian darkness – pray they will discover the joy of knowing God. But until they do, let us be aware that while they preach the supremacy of the state, declare its omnipotence over individual man and predict its eventual domination of all peoples on Earth – they are the focus of evil in the modern world.²³

Overbevisningen om at Sovjetunionen var den ubestridte kilden til verdens ondskap, skulle bli helt avgjørende for administrasjonens politikk, også i Midtøsten. Reagan mente at terrorisme ble koordinert fra Sovjetunionen gjennom en rekke ikke-statlige organisasjoner over hele verden. Eksempelvis var African National Congress (ANC) kommunismens verktøy i Sør Afrika og Den palestinske frigjøringsorganisasjonen (PLO) ett av dens verktøy i Midtøsten. Reagan-administrasjonen kom likevel aldri med noen overordnet strategi for å velte Sovjetunionen, i stedet skulle det sovjetiske systemet kontinuerlig forhindres på sin vei.²⁴

I februar 1981 kunngjorde utenriksminister Alexander Haig den nye politikken om det han

20 Mulcahy, «The Secretary of State and The National Security Adviser.», 292; Newmann, «The Structures of National Security Decision Making.», 283; Spiegel, *The Other Arab-Israeli Conflict*, 404.

21 Spiegel, *The Other Arab-Israeli Conflict*, 403-404.

22 Reich, Bernard, *The United States and Israel, Influence in the Special Relationship*, New York: Praeger Publishers, 1984, 87.

23 Spiegel, *The Other Arab-Israeli Conflict*, 399-400.

24 Rossinow, Doug. *The Reagan Era: A History of the 1980s*. New York: Columbia University Press, 2015, 66-67; Anziska, Seth. *Preventing Palestine: A Political History from Camp David to Oslo*. Princeton, NJ: Princeton University Press, 2018, 163.

kalte en «strategisk konsensus» i Midtøsten: «We feel it is fundamentally important to begin to develop a consensus of strategic concerns throughout the region among Arab and Jew and to be sure that the overriding danger of Soviet inroads into the area are not overlooked».²⁵ Reagan-administrasjonens første initiativ i Midtøsten skulle med andre ord bli å forsøke å stable på beina en koalisjon av allierte for å kjempe imot sovjetisk innflytelse i regionen. Koalisjonen skulle bestå av det administrasjonen betraktet som moderate, antikommunistiske stater som kunne hjelpe til å bekjempe terrorisme og kommunisme i regionen. Haig så for seg at Israel, Egypt og Saudi-Arabia kunne – og ville – danne grunnlaget for denne nye politikken. I mars 1981 utvidet Haig den «strategisk konsensusen» til å inkludere «Pakistan in the East, to Egypt in the west, including, Turkey, Israel and other threatened states.» USA skulle styrke de som var villige til å delta, militært, økonomisk og gjennom politisk assistanse og samarbeid.²⁶

Primærkilder

Primærkildene i denne oppgaven er hentet fra Ronald Reagan-biblioteket i Simi Valley, California. Mesteparten av kildene er nylig nedgraderte telegrammer som ble sendt frem og tilbake mellom Utenriksdepartementet i Washington og den amerikanske ambassaden i Tel Aviv og konsulatet i Jerusalem. I telegrammene fra Tel Aviv og Jerusalem gjengis møter amerikanske diplomater hadde med den israelske ledelsen. Diplomaterne deler sine inntrykk fra møtene og foreslår politikk for ledelsen i Washington. I telegrammene fra Washington kommer utenriksdepartementet med instruksjoner til de amerikanske diplomatene i Midtøsten. Av og til gjengis også møter som ledelsen i Washington har hatt med israelere i USA. Telegrammene er ikke direkte transkripsjoner fra hva som blir sagt i møtene, men de forteller ofte i ganske stor detalj om hva de ulike aktørene sa i møtene.

Andre kilder hentet fra biblioteket er såkalte «memorandum of conversations», eller møtereferater fra administrasjonens møter i Washington, «talking points» for ulike aktører i disse møtene, og memoranda der aktørene foreslår politikk. Det er ikke alltid like tydelig hvem som mottok og/eller sendte de ulike dokumentene, hvordan dokumentene ble mottatt, eller om den foreslåtte politikken ble godkjent eller ikke. Til sammen gir likevel disse kildene et innblikk i hva ulike aktører mente, hvordan politikken ble til og hvilken politikk Reagan-administrasjonen førte overfor Israel i perioden. Noen kilder er også hentet fra Reagan-bibliotekets nettsider. Alle talene Reagan holdt som president er digitalisert og lagt ut der.

Dokumentene fra Reagan-biblioteket, viser samlet hvordan Reagan-administrasjonen til de grader ikke forsto hvilke følger deres politikk hadde overfor den palestinske sivilbefolkningen i Libanon. Administrasjonen la et kaldkrigsperspektiv til grunn, og i denne sammenheng var PLO terrorister som i tillegg befant seg på den gale siden i den kalde krigen. Israel på sin side, hadde en helt spesiell plass i den amerikanske utenrikspolitikken og ble betraktet som en

²⁵ Spiegel, *The Other Arab-Israeli Conflict*, 399-400.

²⁶ Reich, *The United States and Israel*, 92-93.

anti-kommunistisk kraft i Midtøsten. Uansett hvor mye administrasjonen mislikte noen av de midlene Israel brukte i Libanon, var den ikke villig til å si ifra på en måte som gjorde inntrykk i Israel. Følgelig fikk den israelske regjeringen føre en krig i Libanon som førte til enorme lidelser for den palestinske sivilbefolkningen. Dette – historien om Reagan-administrasjonens ultimate svik overfor den palestinske sivilbefolkningen i Libanon – er denne masteroppgavens nye bidrag til forskningslitteraturen.

Litteratur

Oppgaven benytter seg av litteratur om Reagan-administrasjonen, om israelsk politikk, om USAs forhold til Israel og om invasjonen av Libanon i 1982. Disse temaene overlapper alltid noe. *President Reagan: The Role of a Lifetime* er skrevet av journalisten Lou Cannon og tar for seg hele Reagans presidentskap. Som journalist dekket Cannon Reagan fra den første perioden hans som guvernør i California til de siste dagene hans som president. Boken gir et godt innsyn i administrasjonens interne maktkamper og intriger.²⁷

The Iron Wall: Israel and the Arab World av den israelske historikeren Avi Shlaim er kanskje den mest detaljerte studien av Israels politikk overfor de arabiske nabolandene.²⁸ Boken har vært nyttig i henhold Israels politiske historie frem til invasjonen av Libanon, men også med tanke på beskrivelsene av de israelske aktørene og den israelske politikken i løp av invasjonen. *Israel's Lebanon War* av de israelske journalistene Ze'ev Schiff og Ehud Ya'ari er det ultimate verket om invasjonen av Libanon sett fra israelsk side. Boken er ikke akademisk, men den er brukt av så å si alle akademikere som skriver om invasjonen. De to journalistene dekket invasjonen da den fant sted og hadde tilgang til en rekke aktører i den israelske ledelsen.²⁹

Fadi Esbers artikkel «The United States and the 1981 Lebanese Missile Crisis.» fokuserer på forløpet til invasjonen av Libanon og ambassadør Philip Habibs innledende forhandlinger. Esber argumenterer for at USAs innblanding i Libanon var motivert av å unngå en konflikt mellom Israel og Syria da dette ville skade Camp David-prosessen og Reagan administrasjonens strategi i Golfen.³⁰ William B. Quandts artikkel «Reagan's Lebanon Policy: Trial and Error» fokuserer på perioden etter Israel invaderte og Reagan-administrasjonens følgende politikk. Quandt argumenter for at den amerikanske politikken slo feil da administrasjonen prioriterte feil mål, vektla militært engasjement fremfor diplomati og fokuserte på globale bekymringer snarere enn den regionale virkeligheten.³¹ Tidsmessig legger denne oppgaven seg et sted mellom de to artiklene da hovedfokus ligger på perioden da invasjonen pågikk, og den amerikanske politikken overfor Israel i forbindelse med invasjonen.

²⁷ Cannon, *President Reagan*.

²⁸ Shlaim, Avi. *The Iron Wall: Israel and the Arab World*. New York: W.W. Norton, 2014.

²⁹ Schiff, Ze'ev, Ehud Ya'ari. *Israel's Lebanon War*. New York: Simon and Schuster, 1984, 31.

³⁰ Esber, The United States and the 1981 Lebanese Missile Crisis, *The Middle East Journal*, vol. 70, no. 3 (2016).

³¹ Quandt, William B. "Reagan's Lebanon Policy: Trial and Error." *Middle East Journal* 38, no. 2 (1984): 237-54.

Preventing Palestine: A Political History From Camp David to Oslo av historiker Seth Anziska forsøker å forklare bakgrunnen for at det palestinske folket fortsatt er uten en stat, med utgangspunkt i Jimmy Carters presidentskap. Boken er basert på kilder fra det israelske statsarkivet og har hjulpet denne oppgaven med å belyse møtene med Reagan-administrasjonen fra israelsk side.³²

Who's at the Helm? Lessons of Lebanon er skrevet av Raymond Tanter som var nestleder i Det nasjonale sikkerhetsrådets Midtøsten-gruppe under invasjonen av Libanon. Boken er en fortelling fra innsiden om alle administrasjonens konflikter og diskusjoner rundt konflikten i Libanon. Tanter som selv tok del i forhandlingene i Washington legger mye av sine egne fordommer inn i beretningen. Boken gir likevel et viktig blikk inn i Reagan-administrasjonens kulisser under invasjonen.³³

Cursed is the Peacemaker: The American Diplomat Versus the Israeli General, Beirut 1982 av John Boykin er biografien til den amerikanske diplomaten Philip Habib som var Reagan-administrasjonens spesialutsending til Midtøsten under invasjonen av Libanon. Boken maler i det store og hele et rosenrødt bilde av den amerikanske diplomaten. Den er likevel avgjørende for å forstå den amerikanske politikken overfor Israel i perioden. Habibs spilte en større rolle enn noen andre i formidlingen av politikken. Boken er dessuten i all hovedsak basert på primærkilder. Boykin har gjort intervjuer med flere av de involverte aktørene og benyttet utenriksdepartementets arkiver i Washington. I arkivet har Boykin blant annet hentet transkripsjoner av Habibs radiosamtaler med ledelsen i Washington.³⁴

³² Anzika, *Preventing Palestine*.

³³ Tanter, Raymond, *Whos at the Helm? Lessons of Lebanon*, Boulder: Westview Press, 1990.

³⁴ Boykin, John, *Cursed is the Peacemaker: The American Diplomat Versus the Israeli General, Beirut 1982*, Belmont: Applegate Press, 2002.

Israel – fra opprettelsen av staten til invasjonen av Libanon i 1982

*We and they want the same thing: We both want Palestine.
And that is the fundamental conflict.*³⁵

DAVID BEN-GURION

I boken *Der Judenstaat* (1896) lanserte Theodor Herzl (1860-1904) sin teori om at jødene utgjorde en nasjon som følgelig trengte en egen stat. Han mente at fraværet av en egen jødisk stat hadde ført til undertrykkelse av jødene fra majoritetsbefolkningen i enhver stat der de hadde levd opp igjennom historien. Den eneste løsningen, slik han så det, var å opprette en jødisk stat, der jødene hadde den politiske suvereniteten. Med Herzl som lederfigur ble den første sionistiske kongressen kalt sammen i Basel i 1897. Her ble det vedtatt et program med det mål å sikre et hjem i Palestina for det jødiske folket. Den moderne politiske sionismen, eller ideen om å opprette en jødisk stat i Palestina, var blitt en realitet.³⁶

På første halvdel av 1900-tallet fungerte organisering av jødisk innvandring, landoppkjøp, bosetting og oppbyggingen av en jødisk økonomi i Palestina som viktige virkemidler for sionismen.³⁷ Da den israelske uavhengighetserklæringen ble lest opp i mai 1948, ble Herzls idé om en jødisk stat en virkelighet som verden måtte forholde seg til. Israel var imidlertid en stat dannet i konflikt og skulle stå overfor en serie med kriger og konflikter i årene som fulgte. Konfliktene har vært avgjørende både for den formen staten har fått og for relasjonene den har knyttet til andre stater.

Opprettelsen av staten Israel

Etter det osmanske nederlaget i første verdenskrig, bestemte Storbritannia og Frankrike at Midtøsten skulle deles i britiske og franske interessesfærer. Slik fikk Storbritannia kontroll over Palestina, der de gradvis etablerte et mandatstyre. Da krigen i Europa nærmet seg slutten i 1945, begynte imidlertid sionistlederne i mandatet å bli utålmodige, de ønsket en egen stat raskt. David Ben Gurion, som senere skulle bli Israels første statsminister, hadde tatt over ledelsen av sionistbevegelsen. Mens forgjengeren hadde foretrukket et mer stille diplomati, valgte Ben-Gurion andre metoder. Slik han så det, kom ikke britene til å ville støtte opprettelsen av en jødisk stat,

³⁵ Shlaim, *The Iron Wall*, 19.

³⁶ Cleveland, William L., and Martin Bunton. *A History of the Modern Middle East*. 5th ed. Boulder Colorado: Westview Press, 2013, 223-224; Shlaim, *The Iron Wall*, 2-3.

³⁷ Cleveland, Bunton, *A History of the Modern Middle East*, 235-236; Shlaim, *The Iron Wall*, 6-7.

den måtte gripes med makt.³⁸ I oktober 1945 ble et væpnet opprør mot britene innledet. Den jødiske forsvarsstyrken Haganah inngikk et samarbeid med terroristorganisasjonene Irgun og Stern. De tre organisasjonene samarbeidet om en rekke voldelige angrep mot britiske mål.³⁹

Samtidig begynte omfanget av Hitlers folkemord på nærmere seks millioner jøder i Europa å bli kjent for verden. Sionistenes krav om fri innvandring til Palestina fikk dermed stadig mer støtte på verdensbasis. 4. oktober 1946 ga den amerikanske presidenten Harry S. Truman støtte til jødernes krav om en deling av Palestina og opprettelsen av en egen jødisk stat der. Britiske forsøk på å få med USA på en felles løsning for Palestina hadde feilet.⁴⁰ Britene følte seg tilsatt tvunget til å kaste inn håndklede. 14. februar 1947 kunngjorde britene at de overlot Palestina-mandatet til FN. I stedet for å vente på at FN skulle fatte et vedtak, kunngjorde britene 20. september at de ville avvikle Palestinamandatet og trekke seg ut innen 15. mai 1948.⁴¹

I tiden mellom kunngjøringen i september og frem til britene trakk seg ut i mai, brøt det ut borgerkrig i Palestina. Jøder og palestinere kjempet seg imellom for å overta de områdene, bygningene og utstyret som britene måtte etterlate seg.⁴² 29. november 1947 vedtok FNs generalforsamling resolusjon 181 som gikk ut på å dele Palestina i to separate stater, én jødisk og én palestinsk. Jerusalem skulle FN styre. Både USA og Sovjetunionen stemte for vedtaket, Storbritannia avsto fra å stemme. Den jødiske ledelsen i Palestina likte ikke ideen om en selvstendig palestinsk stat, men ettersom resolusjonen representerte et vendepunkt i internasjonal støtte til en kommende jødisk stat, godtok de delingsplanen. Palestinerne, som verken var blitt tatt med på råd eller hadde gjort noe for å forberede en selvstendig stat, forkastet planen umiddelbart.⁴³

Situasjonen forverret seg raskt etter FN-vedtaket. Det begynte med palestinske geriljaangrep mot jødiske mål. De jødiske styrkene, som så langt hadde vært på defensiven, la om til en offensiv strategi som følge av angrepene. Med den nye strategien, Plan D, slo styrkene hardt ned på alle palestinske landsbyer de trodde var palestinske eller arabiske baser. Alt land som var tildelt jødene i delingsplanen, jødiske bosetninger utenfor og korridorer imellom skulle sikres for den jødiske staten. Selv om planen gradvis tok form i takt med hendelsene på bakken, var den klart forankret i sionistisk ideologi. Plan D skulle sikre den nyopprettede staten for en jødisk

38 Cleveland, Bunton, *A History of the Modern Middle East*, 149-150, 243; Heian-Engdal, Marte. *Israel: Historie, Politikk og Samfunn*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk, 2018, 24.

39 Shlaim, *The Iron Wall*, 25; Waage, Hilde Henriksen. *Konflikt og stormaktspolitikk i Midtøsten*. Kristiansand: Cappelen Damm Akademisk, 2013, 89-90.

40 Waage, *Konflikt og stormaktspolitikk i Midtøsten*, 91, 93-94.

41 Cleveland, Bunton, *A History of the Modern Middle East*, 246; Waage, *Konflikt og stormaktspolitikk i Midtøsten*, 95, 97.

42 Cleveland, Bunton, *A History of the Modern Middle East*, 246; Waage, *Konflikt og stormaktspolitikk i Midtøsten*, 108. Begrepet «palestiner» sikter her og videre til den arabiske befolkningen fra det geografiske området Palestina, den arabiske befolkningen som senere flyktet derifra, og de få som ble boende etter at staten Israel ble opprettet. Den jødiske befolkningen i området vil omtales som jøder. Etter opprettelsen av Israel, vil denne befolkningen og alle jøder som flyttet til Israel omtales som israelere.

43 Shlaim, *The Iron Wall*, 26, 28.

befolkning, dermed måtte så mange palestinere som mulig drives ut fra de kjerneområdene som jødene ønsket å kontrollere. Plan D oppløste palestinske samfunn og sendte palestinerne på flukt. Mot slutten av 1948 var omtrent 700 000 palestinere flyktninger. De fleste endte opp på Vestbredden, Gazastripen, i Jordan, Syria og Libanon.⁴⁴

Den britiske administrasjonen i Palestina gjorde lite for å opprettholde ro og orden i månedene frem mot opprettelsen av staten Israel. Britene var opptatt av å trekke seg ut og sikre sitt personell og materiell. Det var ingen formell overføring av regjeringsmakten fra mandatstyret til en ny lokal regjering, i stedet ble de jødiske og palestinske samfunnene etterlatt til å kjempe om kontroll. Bare timer etter at den britiske mandatadministrasjonen forlot Palestina, leste Ben-Gurion opp uavhengighetserklæringen til den nye jødiske staten. Israel var med dette opprettet. Den amerikanske presidenten Harry S. Truman var den første til å anerkjenne den nyopprettede staten.⁴⁵

Krigen i 1948 og Suezkrigen i 1956

Like etter midnatt 15. mai 1948 gikk styrker fra Egypt, Syria, Libanon, Jordan og Irak til angrep på den nyetablerte staten. Slik ble Israel født i krig. Den varte frem til 7. januar 1949 og endte med tusenvis av tapte liv på begge sider, nederlag for de arabiske styrkene og betydelig utvidelse av israelsk territorium. Ifølge tall fra FN hadde antallet palestinske flyktninger vokst til i underkant av en million innen juni 1949. Samtidig hadde den israelske befolkningen vokst til en million grunnet stor innvandring fra Europa og Midtøsten. Krigen utfall gjorde at den i ettertid ble kjent som al-Nakba, katastrofen, blant palestinere og uavhengighetskrigen blant israelere.⁴⁶ Da våpenhvileavtalene mellom Israel og de arabiske statene var signerte i februar 1949, kontrollerte Israel 22 prosent mer enn det jødene var blitt tildelt i henhold til FNs delingsplan. Egypt kontrollerte Gazastripen, som var en tynn stripe land nordøst for Sinaihalvøya, opprinnelig tildelt den palestinske staten. Jordan fikk kontroll over Vestbredden, vest for Jordanelven, også det tildelt Palestina i FN-planen. Kontrollen over Jerusalem ble delt mellom Jordan og Israel. Palestina forsvant fra kartet, og jødiske emigranter kunne flytte inn i de mange forlatte palestinske landsbyene i den nye israelske staten.⁴⁷

Mellom 1948 og 1967 foregikk det viktigste spillet i den arabisk-israelske konflikten mellom Israel og Egypt. Suezkrigen i 1956, der Israel var alliert med Storbritannia og Frankrike, var sentral

44 Shlaim, *The Iron Wall*, 31-33; Waage, *Konflikt og stormaktspolitikk i Midtøsten*, 109, 134-135.

45 Cleveland, Bunton, *A History of the Modern Middle East*, 246-247; Shlaim, *The Iron Wall*, 34-35.

46 Bickerton, Ian J. *The Arab-Israeli Conflict: A History*. RB-Contemporary Worlds. London: Reaktion, 2009, 66; Kamrava, Mehran. *The Modern Middle East: A Political History since the First World War*. 2nd ed. Berkeley, Calif: University of California Press, 2011, 85; Shlaim, *The Iron Wall* 35; Tessler, Mark. *A History of the Israeli-Palestinian Conflict*. 2nd ed. Indiana Series in Middle East Studies. Bloomington, IN: Indiana University Press, 2009, 279.

47 Kamrava, *The Modern Middle East*, 85; Milton-Edwards, Beverley., and Peter. Hinchcliffe. *Conflicts in the Middle East since 1945*. 3rd ed. The Making of the Contemporary World. New York, NY; Routledge, 2008, 26; Shlaim, *The Iron Wall* 44-45, 47.

i denne sammenhengen. Krigen kom som en reaksjon på den egyptiske presidenten Gamal Abdel Nassers nasjonalisering av Suezkanalen. I krigen invaderte og okkuperte Israel, Sinai-halvøya og Gazastripen. Den amerikanske presidenten Dwight D. Eisenhower ble ikke informert om krigsplanene, men snarere direkte ført bak lyset. Han la sterkt press på Israel, Storbritannia og Frankrike, slik at de til slutt aksepterte våpenhviler og trakk seg tilbake. Oppfatningen om at Nasser hadde klart å stå imot de to tidligere kolonimaktene førte til svekket britisk og fransk innflytelse i Midtøsten. USA og Sovjetunionen tok over rollene som stormaktene i Midtøsten.⁴⁸

Seksdagerskrigen i 1967 og dens konsekvenser

Forsøkene på å få til en varig fred mellom Israel og araberstatene sto i det store og hele stille fra våpenhvileavtalene i 1949 frem til 1967.⁴⁹ Seksdagerskrigen i juni 1967 skulle bli et vendepunkt i arabisk-israelske relasjoner. På krigens første dag, 5. juni 1967, knuste israelske luftstyrker luftforsvaret til Egypt, Syria, Jordan og Irak. De arabiske hærstyrkene ble dermed et lett bytte for Israel de neste fem dagene. Uten beskyttelse fra luften mistet omtrent 20 000 arabiske soldater livet. På israelsk side var det mindre enn tusen falne. På krigens siste dag, 10. juni 1967, hadde Israel okkupert hele Sinaihalvøya, Vestbredden inkludert hele Øst-Jerusalem, Gazastripen og de strategisk viktige Golanhøydene. Alt territoriet som en gang hadde vært det britiske mandatet Palestina var nå kontrollert av Israel. Det okkuperte territoriet var nesten tre og en halv ganger så stort som Israel selv. Mer enn en million palestinere var under israelsk militær kontroll. Rundt 400 000 palestinere flyktet fra hjemmene sine på Gazastripen og Vestbredden.⁵⁰

Det knusende tapet for araberstatene gjorde at den eldre garden mistet siste rest av det de måtte ha igjen av troverdighet som ledere for den palestinske saken. President Nasser og kong Hussein av Jordan hadde ikke bare mislykkes i å frigjøre Palestina, de hadde mistet ytterligere palestinsk land til Israel. Flere palestinere konkluderte med at de måtte ta saken i egne hender. Mange av de yngre flyktningene fra Gazastripen og Vestbredden vervet seg til den palestinske geriljagruppen Fatah. En rekke lignende organisasjoner ble også opprettet under den palestinske frigjøringsorganisasjonens (PLO) paraply. Under et møte i 1968 ble det imidlertid klart at Fatah var den dominerende gruppen, og Fatahs leder Yasir Arafat ble dermed leder for PLO. Med det nye lederskapet ble også den palestinske bevegelsen mer militant og angrep mot Israel ble stadig vanligere.⁵¹

48 Schulze, Kirsten E. *The Arab-Israeli Conflict*. 2nd ed. Seminar Studies in History. Harlow: Pearson Education, 2008, 29-31; Tessler. *A History of the Israeli-Palestinian Conflict*, 336.

49 Quandt, William B. *Peace Process: American Diplomacy and the Arab-Israeli Conflict since 1967*. 3rd ed. Washington, D.C.: Brookings Institution Press, 2005, 1-2.

50 Kamrava, *The Modern Middle East*, 122, 124; Laron, Guy. *The Six-day War: The Breaking of the Middle East*, 2017, 1; Quandt, *Peace Process*, 3; Waage, Hilde Henriksen, and Hulda Kjeang Mørk. "Mission Impossible: UN Special Representative Gunnar Jarring and His Quest for Peace in the Middle East." *The International History Review* 38, no. 4 (2016): 830-53, 845.

51 Cleveland, Bunton, *A History of the Modern Middle East*, 335; Kamrava, *The Modern Middle East*, 124-125.

Seksdagerskrigen dro også supermaktene dypere inn i konflikten i Midtøsten. Israels overlegne seiere i krigen ryddet vekk enhver tenkelig bekymring i USA om at amerikanske soldater kunne bli nødt til å settes inn i Israels forsvar. Israels militære suksess ble sett på som en bekrefteelse på amerikanske våpens overlegenhet overfor sovjetiske. Ved å seire over de sovjetstøttede regimene Egypt og Syria, undergravde Israel verdien av sovjetisk støtte og fremstilte USA som den eneste supermakten verdt å assosiere seg med. Den allerede Israel-vennlige Johnson-administrasjonen knyttet enda tettere bånd til Israel som et resultat av krigen. Ideen om Israel som en buffer mot sovjetisk innflytelse i Midtøsten skulle senere bli svært viktig for president Richard Nixon og Ronald Reagan. For Sovjetunionen, som siden midten av 1950-tallet hadde rustet opp både Egypt og Syria, brakte krigsresultatet store bekymringer. Men selv om det knusende tapet for araberstatene ble en ydmykelse for russerne, fortsatte Sovjetunionen med en kolossal opprustning av Egypt, Syria og Irak etter krigen.⁵²

Etter krigen foregikk diplomatiet for å få til en varig fred mellom Israel og araberstatene hovedsakelig i FN. Resolusjon 242, som ble enstemmig vedtatt i Sikkerhetsrådet 22. november 1967, var den viktigste internasjonale uttalelsen om konflikten etter krigen. I resolusjonens første artikkel het det at en rettferdig og varig fred mellom Israel og de arabiske statene skulle baseres på to prinsipper. For det første støttet resolusjonen araberstatene i at de skulle få tilbake territoriet okkupert av Israel i krigen. For det andre fikk Israel støtte i sitt ønske om fred med araberstatene.⁵³ Det første prinsippet ble formulert som «withdrawal of Israeli armed forces from territories occupied in the recent conflict».⁵⁴ Ved å unngå å bruke begreper som "the territories" eller "all territories" var spørsmålet om hva som egentlig var okkuperte territorier åpent. De fleste medlemmene i Sikkerhetsrådet, mente imidlertid at resolusjonen siktet til full tilbaketrekking fra alt territoriet Israel hadde okkupert i krigen.

Israel ga riktignok offentlig støtte til resolusjonen i august 1970, men har likevel nektet å trekke seg ut av de okkuperte territoriene, med unntak for Sinaihalvøya, som ble gitt tilbake til Egypt som følge av Camp David avtalene som ble ferdigstilt i 1979. Araberstatenes støtte til resolusjonen var uansett viktig ettersom den betydde at de implisitt anerkjente staten Israels rett til å eksistere. Egypt og Jordan aksepterte resolusjonen nesten umiddelbart, Syria aksepterte den i 1973. De resterende araberstatene, utenom Libya, aksepterte den i 1982 mens PLO ga sin støtte til den i 1988.⁵⁵ Da det gjaldt palestinerne, hadde imidlertid resolusjonen en svakhet: De var kun betraktet som et humanitært problem. Resolusjon 242 nevnte kun palestinerne indirekte ved å gå inn for en «rettferdig løsning av flyktningproblemet».⁵⁶ Meglingsforsøkene til FN i regi av FNs

52 Shlaim, Avi, and Yezid Sayigh. *The Cold War and the Middle East*. Oxford: Clarendon, 1997, 163-165; Waage, *Konflikt og stormaktspolitikk i Midtøsten*, 356, 373, 267, 316.

53 Kamrava, *The Modern Middle East* 126; Shlaim, *The Iron Wall*, 277-278.

54 Shlaim, *The Iron Wall*, 277.

55 Kamrava, *The Modern Middle East* 126; Shlaim, *The Iron Wall*, 278; Waage, *Konflikt og stormaktspolitikk i Midtøsten*, 363.

56 Waage, *Konflikt og stormaktspolitikk i Midtøsten*, 363.

meglingsmann Gunnar Jarring brøt sammen i februar 1971 da Israel kategorisk nektet å trekke seg ut fra de okkuperte territoriene. Som svensk FN-representant hadde Jarring ingen innflytelse over Israel eller araberstatene. For å få partene til å inngå kompromisser var han helt avhengig av støtte fra USA eller Sovjetunionen. Ingen av disse ønsket å legge press på sine allierte.⁵⁷

Yom Kippur-krigen i 1973: USA tar rollen som fredsmekler

Etter Seksdagerskrigen var det ikke lenger bare palestinerens frigjøringskamp som sto på spill for Egypt og Syria. Krigen hadde forårsaket tap av eget territorium til Israel, og forsøk på å få tilbake territoriet i forhandlinger hadde feilet. Etter 1967 så de dermed krig som den eneste løsningen. Krigen kom 6. oktober 1973, midt i den muslimske Ramadanmåned og på den helligste dagen i den jødiske kalenderen Yom Kippur. Krigen startet som et to-fronts-angrep der egyptiske styrker angrep israelske forsvarsposisjoner på Sinai, mens syriske styrker angrep Golanhøydene. De første tre dagene så araberstatenes seier ut til å være sikret, men krigsforløpet forandret seg kraftig i israelsk favør deretter. I motsetning til Seksdagerskrigen, skulle ikke krigen i 1973 resultere i avgjørende seiere for en av partene eller store territoriale endringer. Den ble like fullt fremstilt som en psykologisk seier for de arabiske landene og hadde påført Israel et stort sjokk. Krigen viste hvor sårbar landet var dersom de arabiske landene klarte å koordinere et angrep på Israel.⁵⁸

En av de viktigste endringene etter krigen kom i form av endringer på den diplomatiske arenaen. Hittil hadde FN vært den primære arenaen for megling. Sovjetunionen hadde støttet Egypt og Syria, mens USA hadde gitt sin støtte til Israel. Fra 1973 og fremover skulle imidlertid USA ta på seg rollen som megler i fredsprosessen. Skiftet kan spores direkte til Henry Kissinger, som i perioden først var nasjonal sikkerhetspolitisk rådgiver for president Richard Nixon (1969-73) og deretter både sikkerhetspolitisk rådgiver og amerikansk utenriksminister (1973-76). Rett etter krigen involverte Kissinger seg aktivt i meglingen ved å reise frem og tilbake mellom Jerusalem, Kairo og Damaskus for skrittvis å forhandle frem en fred basert på resolusjon 242. Kissinger forsøkte å legge til rette for begrenset israelsk tilbaketrekning fra Sinai og Golanhøydene, i bytte mot beskjeden reduksjon av arabisk fiendtlighet mot Israel. Som følge av Kissingers innsats, signerte Egypt og Israel tilbaketrekningsavtalen Sinai I i januar 1974, og i mai ble en lignende tilbaketrekningsavtale mellom Syria og Israel signert.⁵⁹ I september 1975 signerte

57 Shlaim, *The Iron Wall*, 303-305, 389-390; Waage, "Mission Impossible: UN Special Representative Gunnar Jarring and His Quest for Peace in the Middle East.", 845-846.

58 Kamrava, *The Modern Middle East*, 127, 130, 133-34, 136.

59 Bakke, Lars Hasvoll, and Hilde Henriksen Waage. "Facing Assad. American Diplomacy Toward Syria, 1973-1977." *The International History Review* 40, no. 3 (2018): 546-72, 1, 5-7, 21; Siniver, Asaf. *The October 1973 War: Politics, Legacy, Diplomacy*. London: Hurst & Company, 2013, 2-3; Tessler, *A History of the Israeli-Palestinian Conflict*, 480-481.

Egypt og Israel også Sinai II. Siden synet i Israel var at det kun var rom for minimale endringer på Golanhøydene, ble det aldri noen ny avtale mellom Israel og Syria. For at en slik avtale skulle gjennomføres var Syria dessuten avhengig av at Kissinger la press på Israel. Kissinger var imidlertid mer opptatt av Israel og Egypt, og viljen til å forfølge forhandlinger om Golanhøydene ble svekket etter at diskusjonene om Sinai begynte å bære frukter. Arbeidet med å få ferdig en varig fredsavtale mellom Israel og Egypt fortsatte imidlertid på Camp David i USA i september 1978, og den endelige fredstraktaten mellom de to landene ble signert den 26. mars 1979.⁶⁰

Libanon: Spenning i forholdet til Israel og økende uro frem mot 1975

Av de omtrent 700 000 palestinerne som flyktet som følge av krigen i 1948, endte rundt 130 000 opp i Libanon. Der levde de i elendige forhold i flyktningleirer sør i landet og rundt byene Beirut, Tyr, Saida og Tripoli. De fleste ble aldri integrert i det libanesiske samfunnet, og uten statsborgerskap fikk de heller ikke arbeidstillatelse. Etter krigen i 1967 økte antallet palestinske flyktninger i Libanon til omtrent 250 000. PLO tok gradvis ledelsen over de palestinske samfunnene i Libanon. I flyktningleirene kunne geriljagruppene under PLO finne villige rekrutter til operasjonene sine.⁶¹

Det tok ikke lang tid fra PLO etablerte seg i Sør-Libanon til de havnet i kamp med den libanesiske regjeringen. De to største kildene til uro var spørsmålet om hvorvidt palestinerne skulle få lov til å angripe Israel fra sine baser i Libanon, og hvor selvstendig de skulle få lov til å operere i Libanon. Uenigheten førte til stadig flere og mer alvorlige sammenstøt mellom palestinske og libanesiske styrker i løp av 1969. De fleste konfrontasjonene endte i palestinerne favør. Libaneserne følte seg etter hvert tvunget til å forhandle med PLO. Tidlig i november 1969 ble representanter for PLO og den libanesiske hæren fløyet til Kairo, der Egypts president Nasser forhandlet frem Kairo-avtalen. Avtalen ga PLO kontroll over de palestinske flyktningleirene i Libanon og i virkeligheten frihet til å angripe Israel fra Libanon. I avtalen het det at angrepene mot Israel i hemmelighet skulle koordineres med den libanesiske hæren. Dette punktet ble oversett av palestinerne, som i etterkant trappet opp angrepene mot naboene i sør, vanligvis uten å forhøre seg med den libanesiske hæren. Ved utgangen av 1969 hadde PLO altså fått innvilget sine to viktigste kampsaker i Libanon: Retten til å angripe Israel fra libanesiske jord og betydelig palestinsk selvstyre i store deler av Sør-Libanon. I prinsippet hadde PLO blitt en stat-i-staten. De fikk ha sin egen forsvarsstyrke, drive sin egen utenrikspolitikk og regjere over sitt eget territorium og en betydelig del av landets befolkning.⁶²

60 Bakke and Waage, "Facing Assad.", 21; Shlaim, *The Iron Wall*, 343, 347, 383, 390.

61 Tessler, *A History of the Israeli-Palestinian Conflict* 449-450; Waage, *Konflikt og stormaktspolitikk i Midtøsten*, 224-225.

62 Khalidi, Walid, *Conflict and Violence in Lebanon: Confrontation in the Middle East*. Vol. 38. Harvard Studies in International Affairs. Cambridge, Mass: Center for International Affairs, Harvard University, 1979, 41; Tessler, *A*

Samtidig som palestinere angrep Israel fra Libanon, lanserte palestinske geriljagrupper sine angrep mot Israel fra Jordan. Israel svarte i sin tur med kraftige gjengjeldelsesaksjoner mot Jordan. De palestinske geriljagruppene trosset også de jordanske myndighetene. I september 1970 bestemte kong Hussein seg omsider for å fordrive palestinerne fra Jordan. Resultatet ble en rekke blodige kamper mellom palestinske geriljasoldater og jordanske styrker. Tusenvis av palestinere ble drept. PLO måtte flytte hovedkvarteret fra Amman til Beirut, tusenvis av geriljasoldater og palestinske flyktninger fulgte etter. Da vinteren nærmet seg var antallet palestinere i Libanon steget til rundt 300 000.⁶³

Tilskuddet av geriljasoldatene fra Jordan førte til umiddelbar opptrapping av angrep mot Israel fra Sør-Libanon og kraftige israelske gjengjeldelsesangrep. Israelske bombeangrep mot Sør-Libanon rammet ikke bare palestinere, men også de sjiamuslimske landsbyene i sør. Allerede tidlig på 1970-tallet var Beiruts forsteder omringet av et belte med minst 500 000 fattige innbyggere. Bombeangrepene førte til enorme flyktningstrømmer av sjiamuslimske bønder til ghettoene rundt Beirut. Sjiamuslimene var allerede fattige, politisk underrepresenterte og fremmedgjorte i det libanesiske samfunnet. Misnøyen i denne delen av befolkningen økte i takt med de libanesiske myndighetenes motvilje til å beskytte dem mot de israelske angrepene.⁶⁴

Libanon ble gradvis delt i to store koalisjoner som sto mot hverandre. På den ene siden sto *Den libanesiske fronten* som ville bevare det eksisterende politiske systemet og innskrenke libanesiske engasjement i den arabisk-israelske konflikten. Koalisjonen var dominert av maronittiske kristne, men besto også av elementer fra den sunnimuslimske eliten. De to mest kompromissløse lederne blant maronittene var Pierre Gemayel, som ledet det paramilitære Falangistpartiet, og den tidligere libanesiske presidenten Camille Chamoun, som ledet sin egen geriljagruppe, Tigernes. På den andre siden sto *Den libanesiske nasjonalbevegelsen*. De ønsket et nytt politisk system med en mer rettferdig maktfordeling og et mindre gap mellom massene og eliten og de ulike religiøse grupperingene. Gruppen ga også sin støtte til den palestinske kampen mot Israel og ville gi palestinerne mer spillerom i Libanon. Koalisjonen besto av en rekke ulike fraksjoner, hovedsakelig muslimske. Det var sjia- og sunnimuslimske tradisjonister, venstre- og høyre-radikale, pan-arabister, sosialister og studentaktivister. Nasjonalbevegelsen ble ledet av den politiske og sosiale reformatoren, druseren Kamal Jumblatt. Den ble også støttet av PLO. Alle fraksjonene forberedte seg på væpnet konflikt og gjennomførte omfattende våpenoppkjøp. Da borgerkrigen brøt ut våren 1975, var dermed alle godt forberedt.⁶⁵

History of the Israeli-Palestinian Conflict 450-451, 454-455; Waage, *Konflikt og stormaktspolitikk i Midtøsten*, 226.
63 Kamrava, *The Modern Middle East* 125; Tessler, *A History of the Israeli-Palestinian Conflict* 456, 462-463; Waage, *Konflikt og stormaktspolitikk i Midtøsten*, 227.

64 Cleveland, Bunton, *A History of the Modern Middle East*, 380-381; Khalidi, *Conflict and Violence in Lebanon*, 42; Waage, *Konflikt og stormaktspolitikk i Midtøsten*, 227.

65 Cleveland, Bunton, *A History of the Modern Middle East*, 38; Tessler, *A History of the Israeli-Palestinian Conflict*, 493-494.

Syrisk og israelsk innblanding i den libanesiske borgerkrigen

Syria og Israel ble raskt de to viktigste eksterne aktørene i konflikten. Den syriske presidenten Hafez al-Assad så seg tjent med systemet i Libanon slik det sto før borgerkrigen brøt ut. Dersom Libanon skulle bli delt i en kristen stat alliert med Israel og en muslimsk stat, som ønsket hevn over de kristne, kunne Syria risikere å bli trukket inn i en ny knusende krig med Israel. Dermed skiftet al-Assad side i konflikten da det ble klart at de maronittiske militsene holdt på å tape krigen. Fra først å ha støttet PLO og Den libanesiske nasjonalbevegelsen, gikk Syria 1. juni 1976 inn med militær støtte til de maronitt-kristne militsene.⁶⁶

Den israelske arbeiderpartiregjeringen som regjerte fra 1975-1977, brukte nesten 150 millioner dollar på å bygge opp de ulike maronittiske militsene i sin periode. Regjeringen ville ikke gripe inn i Libanon direkte, dette kunne ha undergravd de nylig befestete relasjonene til Egypt eller føre til en ny krig med Syria. Isteden aksepterte Israel en begrenset syrisk intervensjon i Libanon. Israels begrensninger ble kjent som den røde linjen, og ble formidlet til Syria gjennom USA. Syria fikk ikke utplassere styrker langs et belte sør for byen Saida eller bruke luftvåpen i Libanon. Syriske luftvernmisseriler skulle heller ikke utplasseres i Libanon. Den røde linjen var fordelaktig for Israel på tre sentrale punkter. For det første reduserte den risikoen for militære sammentreff mellom Israel og Syria i Libanon. For det andre gjorde den at den syriske intervensjonen ble rettet mot PLO og de radikale muslimske gruppene i Libanon, istedenfor mot Israel. For det tredje gjorde den det mulig for Israel å føre en felles Libanon-politikk med USA, som hadde begynt å se på Syria som en mulig stabiliserende kraft i Libanon.⁶⁷ Til tross for disse fordelene, var ikke den røde linjen helt problemfri for Israel. Arbeiderpartiets statsminister Yitzhak Rabin forklarte paradokset med den røde linjen slik: «Because the Syrians were prevented from moving south of the 'red line,' southern Lebanon became a haven for terrorists... PLO terrorists, Israel's sworn foes, found an asylum under an Israeli 'deterrent umbrella' intended against the Syrians.»⁶⁸ Med andre ord gjorde den røde linjen ingenting for å stanse angrep mot Israel fra området sør for Saida. Ettersom syrerne var forhindret fra å operere i området, sto palestinerne fritt til å angripe Israel derifra.

Likud tar makten i Israel i 1977

Valgene i 1977 skulle drastisk forandre den politiske maktbalansen i Israel. Velgerne ga Likud-blokken, med Menachem Begin i spissen, oppgaven med å danne en ny regjering. Fra

66 Shlaim, *The Iron Wall*, 348; Waage, *Konflikt og stormaktspolitikk i Midtøsten* 229-230.

67 Shlaim, *The Iron Wall*, 348-350, 352; Waage, Hilde Henriksen and Geir Bergersen Huse, "A Careful Minuet: The United States, Israel, Syria and the Lebanese Civil War, 1975-76", *The International History Review*, DOI 10.1080/07075332.2019.1678507, October 2019.

68 Waage, *Konflikt og stormaktspolitikk i Midtøsten*, 232.

1943 til 1948 hadde Begin ledet den nasjonalistiske terrororganisasjonen Irgun. Gjennom utplassering av bomber på steder med store folkemasser, hadde gruppen presset på for opprettelsen av en jødisk stat. Etter at staten Israel ble opprettet i 1948, ble Irgun forkastet og Begin valgt som talsmann for Herut-partiet. Partiets fanesak var å utvide israelsk territorium til begge sider av Jordan-elven. Frem til 1974 fungerte det som et militant parti på den ytterste høyresiden av israelsk politikk. I 1974 utvidet partiet imidlertid sin velgerbase ved å danne en koalisjon med mer sentrumsorienterte partier.⁶⁹

Det israelske arbeiderpartiet fremsto samtidig som foreldet etter å ha regjert uavbrutt i nesten 30 år. Ledelsen i partiet slet med anklager om nepotisme og korrupsjon. I 1977 kom det største nederlaget i Arbeiderpartiets historie. Fra å ha kontrollert 51 seter i Knesset før valgene satt de igjen med 32 seter etter. Likud hadde tatt over som Knessets største parti med 43 seter. I koalisjon med Det nasjonal-religiøse partiet (NRP) og en samling andre religiøse og konservative partier hadde Likud dermed et solid flertall i Knesset. Den sekulære sosialistiske sionismen hadde blitt byttet ut med en religiøs og konservativ nasjonalisme.⁷⁰

Innenrikspolitisk var den nye regjeringen først og fremst fokusert på å bevare territoriene Israel hadde okkupert i Seksdagerskrigen. Mens Arbeiderpartiet hadde vært opptatt av å etablere bosetninger i de områdene som var strategisk viktigst for Israel, oppfordret den nye regjeringen til bosetninger overalt på de okkuperte territoriene. Slik Begin så det, var Israel religiøst og historisk forpliktet til å bygge bosetninger over hele Gazastripen og Vestbredden.⁷¹ Utenrikspolitisk ble Likuds første regjeringsperiode sterkt farget av Israels innblanding i den libanesiske borgerkrigen. Allerede før staten Israel ble opprettet, hadde deler av sionistbevegelsen hatt nære relasjoner til maronittsamfunnet i Libanon, og etter statsdannelsen fortsatte Israel å oppmuntre til et separat, kristent Libanon. Mens Arbeiderpartiet hadde opptrådt relativt forsiktig ovenfor Libanon under borgerkrigen, skulle Begin-regjeringen vise seg langt mer villig til å agere.⁷²

Israels invasjon av Libanon i 1978

Etter at Begin-regjeringen tok over ledelsen i Israel, var den fast bestemt på å slå tilbake mot palestinerne sør for Saida. Påskuddet den trengte for å ta et oppgjør med de palestinske geriljagruppene kom 11. mars 1978, da en israelsk buss på vei fra Haifa til Tel Aviv ble kapret av palestinsk gerilja. Terrorangrepet var det dødeligste så langt i Israels historie, 37 israelere ble drept og 78 såret. Israel svarte tre dager senere med å invadere Sør-Libanon med 25 000 israelske soldater. Formålet med den israelske invasjonen, som ble kalt Operasjon Litani, var å straffe PLO ved å

69 Cleveland, Bunton, *A History of the Modern Middle East*, 331; Waage, *Konflikt og stormaktspolitikk i Midtøsten*, 89.

70 Cleveland, Bunton, *A History of the Modern Middle East*, 332; Waage, *Konflikt og stormaktspolitikk i Midtøsten*, 406.

71 Waage, *Konflikt og stormaktspolitikk i Midtøsten*, 365, 406.

72 Schulze, Kirsten E. *The Arab-Israeli Conflict*. 2nd ed. Seminar Studies in History. Harlow: Pearson Education, 2008, 55; Shlaim, *The Iron Wall*, 348; Waage, *Konflikt og stormaktspolitikk i Midtøsten*, 232.

drepe så mange geriljasoldater som mulig og å ødelegge PLOs infrastruktur sør for Litani-elven. Videre ville Israel utvide og knytte sammen det maronittkontrollerte området på den libanesiske siden av grensen mellom Israel og Libanon. Israelske bombefly bombet Sør-Libanon uten stopp, sivile ble hardt rammet, og landsbyer ødelagt. På israelske side mistet 18 soldater livet, PLO mistet omtrent 300 krigere. En flyktningstrøm på rundt 200 000 libanesere, hovedsakelig sjiamuslimer, strømmet nordover i Libanon. Også mange fra PLO klarte å rømme nordover. 21. mars hadde Israel tatt kontroll over hele området sør for Litani-elven, bortsett fra havnebyen Tyr og omgivelsene rundt, der PLO beholdt kontrollen. Gjennom Litani-operasjonen dannet Israel en sammenhengende kristen-dominert sikkerhetssone i Libanon. Sikkerhetssonen strakk seg omtrent en mil nordover fra den israelske grensen.⁷³

Den amerikanske presidenten Jimmy Carter ville i utgangspunktet ikke blande seg inn i Israels invasjon av Libanon. Carter-administrasjonen mente først at det ville bli lettere å komme frem til en løsning dersom de sto på utsiden. Det tok likevel ikke lang tid før amerikanerne begynte å se den israelske invasjonen som en overreaksjon på terroraksjonen mot bussen på vei til Tel Aviv. Carter-administrasjonen var også bekymret for at forsøkene på å få til en fred mellom Israel og Egypt skulle bryte sammen som følge av den israelske aggresjonen i Libanon. Dermed reagerte USA, 19. mars, ved å foreslå to resolusjoner i FNs sikkerhetsråd. Resolusjon 425 krevde israelsk tilbaketrekking fra hele Libanon og foreslo opprettelsen av den fredsbevarende FN-styrken *United Nations Interim Force* (UNIFIL). Resolusjon 426 vedtok FN-styrkens sammensetting og virkningsområde. Til å begynne med skulle styrken være på 4000 soldater, og operere i seks måneder. Den skulle sikre den israelske tilbaketrekkingen, gjenopprette internasjonal fred og sikkerhet i det evakuerte området og hjelpe den libanesiske regjeringen med å ta tilbake kontrollen der.⁷⁴

Etter resolusjonene trakk de israelske styrkene seg i realiteten bare tilbake til sikkerhetssonen helt sør i Libanon. UNIFIL-styrkene fikk i oppgave å holde PLO-soldater unna områdene nord for sonen. UNIFILs tilstedeværelse i regionen ble en viktig hindring for PLOs handlefrihet der. De begrenset også Israels evne til å operere i området. Opprettelsen av FN-styrken ble likevel ingen hindring på konflikten mellom Israel og PLO. I perioden fra 1978 til 1981 angrep PLOs geriljasoldater Israel gjentatte ganger både med artilleri- og rakettagrep mot Israel og ved å krysse UNIFIL-området for å angripe mål i sikkerhetssonen og inne i Israel. Israel svarte med luftvåpen, rakettbåter, artilleri og kommandoangrep mot palestinske mål i og nord for UNIFIL-området.⁷⁵

73 Cleveland, Bunton, *A History of the Modern Middle East*, 383. Morris, Benny. *Righteous Victims : A History of the Zionist - Arab Conflict, 1881-1999*. London: John Murray, 2000, 501-502. Schulze, *The Arab-Israeli Conflict*, 57; Shlaim, *The Iron Wall*, 378; Waage, *Konflikt og stormaktspolitikk i Midtøsten*, 233.

74 Khalidi, *Conflict and Violence in Lebanon*, 131-132; Morris, *Righteous Victims*, 501-502; Shlaim, *The Iron Wall*, 378; Waage, *Konflikt og Stormaktspolitikk i Midtøsten*, 233-234.

75 Morris, *Righteous Victims*, 501-502; Waage, *Konflikt og stormaktspolitikk i Midtøsten*, 234.

Endrende allianser: Israel og Syria på kollisjonskurs i Libanon

Den syriske intervensjonen i den libanesiske borgerkrigen i juni 1976 hadde gitt de maronitt-kristne militsene ny selvsikkerhet. Hjelpen fra Syria skulle for øvrig ikke stå i veien for videre samarbeid mellom militsene og Israel. Likud-partiets valgseier i 1977 varslet dessuten en ytterligere opptrapping av israelsk støtte til maronittene. Nærmere relasjoner med de libanesiske maronittene sto høyt på dagsordenen i Begin-administrasjonen. Samtidig som den israelske støtten økte, innledet Syria en forsoningsprosess med PLO. Innen kort tid begynte maronittene å se Syria mer som en okkupasjonsmakt enn en frelser. Alliansen mellom syrerne og maronitt-militsene ble dermed kortvarig.⁷⁶

Perioden fra 1977 til 1979 ble isteden preget av en rekke sammenstøt mellom militsene og den syriske hæren. Militsene initierte som oftest sammenstøtene. Syria svarte med brutale angrep helt ut av proposisjoner. Våren og høsten 1978 bombet Assads regime det kristne Øst-Beirut og maronittlandsbyer i Libanon. Hundrevis av sivile ble drept i angrepene. Etter hvert angrep søkte den kristne ledelsen i Libanon mer hjelp hos israelerne. En god stund fikk den beskjed om å smøre seg med tålmodighet, men høsten 1978 gikk statsminister Begin til slutt ut med en offentlig støtteerklæring til maronittene; Israel skulle «save the Christians from a Holocaust.»⁷⁷

Etter overveielser av mulige amerikanske reaksjoner og mulige følger for de pågående fredsforhandlingene med Egypt bestemte imidlertid Begin seg for en løsning som ikke innebar en militær konfrontasjon med Syria. Israels redning kom isteden i form av militær opprustning på Golanhøyden og militære flyvninger over Beirut. Syria flydde på sin side kampfly over Libanon. Dette var et klart brudd på den forståelsen som Israel og Syria var blitt enige om i 1976 i den «røde linje-avtalen».⁷⁸ En ny og farlig situasjon hadde oppstått. Israel og Syria testet hverandres grenser og sto bak hver sine allierte i Libanon.

76 Esber, *The United States and the 1981 Lebanese Missile Crisis*, 442-443; Morris, *Righteous Victims*, 504-505; Waage, *Konflikt og stormaktspolitikk i Midtøsten*, 235.

77 Esber, *The United States and the 1981 Lebanese Missile Crisis*, 443; Morris, *Righteous Victims*, 505.

78 Esber, *The United States and the 1981 Lebanese Missile Crisis*, 443; Morris, *Righteous Victims*, 505.

Amerikansk politikk overfor Israel før invasjonen av Libanon i 1982

*I've believed many things in my life, but no conviction I've ever held has been stronger than my belief that the United States must ensure the survival of Israel.*⁷⁹

RONALD REAGAN

*Ben-Gurion used to say that if you're pursuing a policy that may lead to war, it's vital to have a great power behind you.*⁸⁰

MENACHEM BEGIN

Israels nye venner i Washington

Da Reagan-administrasjonen tok over Det hvite hus, måtte den amerikanske politikken overfor Israel meisles ut på nytt. Ronald Reagan hadde alltid vært en sterk tilhenger av Israel. Han hadde et romantisk, om noe forenklet, syn på Israel som en modig og anti-kommunistisk stat, omringet av fiender.⁸¹ Som president var han tidlig ute med en offentlig forsikring om at han ønsket seg et nært forhold mellom USA og Israel:

I believe that we have, No. 1, a moral commitment for the present to see that the state of Israel has a right to continue living as a nation. I believe that, and think that we're morally bound to that. But beyond that, I think it's also a two-way street. I think that Israel, being a country sharing our same ideals, I think democratic approach to things, with a combat-ready and even a combat-experienced military, is a force in the Middle East that actually is of benefit to us.⁸²

President-administrasjonene før Reagan hadde begrunnet det nære forholdet til Israel med moralske argumenter: USA skulle respektere demokratier og støtte jødernes rett til oppreisning etter Holocaust. Reagan tilføyde et strategisk argument: Etersom Israel hadde et sterkt forsvar i Midtøsten, og siden USA og Israels delte interesser og sto ovenfor noen av de samme truslene, ville samarbeid med Israel være fordelaktig for amerikanske interesser. Under Reagan skulle Israel bli ansett for å være en ressurs i Midtøsten.⁸³

79 Anzika, *Preventing Palestine*, 162.

80 Schiff, Ya'ari. *Israel's Lebanon War*, 31.

81 Barrett, Laurence I, *Gambling with History: Reagan in the White House*, New York, Penguin Books, 1984, 264.

82 No author, "Excerpts from interview with president Reagan, conducted by five reporters.", 3.feb.1981, The New York Times, <https://www.nytimes.com/1981/02/03/world/excerpts-from-interview-with-president-reagan-conducted-by-five-reporters.html>

83 Weinberg, David Andrew, «Israel and the United States: An Alliance Like None Other» in Colin Shindler (Ed.): *Israel and the World Powers: Diplomatic Alliances and International Relations Beyond the Middle East*, New York:

Mer enn noen andre i administrasjonen, delte Reagans utenriksminister Alexander Haig synet på Israel som en strategisk ressurs og antikommunistisk kraft i Midtøsten. Som republikansk kandidat i valgkampen i 1980 kunngjorde Haig: «It's [Israel's] very existence serves to deter Soviet aggression».⁸⁴

Reagan og Haig var imidlertid ikke de eneste i administrasjonen som ønsket å føre en Israel-vennlig politikk. Administrasjonens første nasjonale sikkerhetsrådgiver Richard V. Allen var også en sterk tilhenger av Israel. Det samme gjaldt administrasjonens FN-ambassadør Jeanne J. Kirkpatrick. Hun beskrev seg selv som «a very good friend of Israel», og forsikret om at det var «many of us throughout the administration, beginning at the top.»⁸⁵

Selv om flere i toppsjiktet av administrasjonen var Israel-venner, hadde den også aktører som var mer sympatiske til Israels arabiske motparter. Forsvarsminister Caspar Weinberger var den som skilte seg mest ut. Før han ble forsvarsminister, hadde han gjort en rekke forretninger med flere selskaper i Saudi-Arabia. Weinberger hadde hatt en lederstilling i det multinasjonale byggingsselskapet Bechtel som hadde omfattende prosjekter på gang i Saudi-Arabia. Erfaringene han hadde gjort seg opp som forretningsmann skulle gjenspeiles i hans politikk som forsvarsminister. Han ønsket sterkere bånd mellom USA og Saudi-Arabia, Egypt og Tyrkia. Han mente at størrelsen og beliggenheten til landene gjorde dem til bedre partnere enn Israel med hensyn til forsvaret av amerikanske interesser i Midtøsten.⁸⁶

Visepresident George Bush hadde et mer tvetydig forhold til Israel. Under valgkampen i 1980 hadde Bush, som Reagan og Haig, beskrevet Israel som en viktig strategisk ressurs.⁸⁷ Som visepresident skulle det imidlertid vise seg at Bush ikke utelukkende ville danse etter Israels pipe. Særlig i spørsmålet om israelske bosetninger på Vestbredden skulle Bush komme til å bli en kritisk stemme i Reagan-administrasjonen.⁸⁸

Israelsk bosettingspolitikk

Fra Likud-blokken vant valget i 1977 frem mot sommeren 1981 steg antallet israelske bosettere på Vestbredden fra omtrent 5000 til 20 000. På Gazastripen ble antallet bosetninger doblet i samme periode. Sommeren 1981 kom den til da største bølgen med bosettere da 7000 israelere flyttet til Vestbredden.⁸⁹ Bosetningene var et politisk styrt prosjekt for å innlemme de israelsk-okkuperte landområdene i den israelske staten med permanent israelsk befolkning og

I.B. Tauris, 2014, 63-64.

84 Haig sitert i *Washington Post*, 23.des.1980; Reich, Bernard, *The United States and Israel, Influence in the Special Relationship*, New York: Praeger Publishers, 1984, 89, 139.

85 Cobban, "The US-Israeli Relationship in the Reagan Era", 8.

86 Barrett, *Gambling with History*, 267; Cobban, "The US-Israeli Relationship in the Reagan Era", 8; Quandt, *Peace Process*, 247.

87 Reich, *The United States and Israel*, 89.

88 Anzika, *Preventing Palestine*, 250-251.

89 Ibid, 181.

militær tilstedeværelse. Begin-regjeringen siktet på å lage et nettverk av bosetninger med så dype røtter at ingen fremtidig regjering skulle kunne fjerne dem.⁹⁰ Statsminister Begin mente at Israel var religiøst og historisk forpliktet til å bygge bosetninger på Vestbredden. Han brukte bibelske referanser i sin begrunnelse:

What some call the West Bank... is Judea and Samaria and the simple historic truth will never change... Millennia ago there was a Jewish kingdom of Judea and Samaria where our kings knelt to God, where our prophets brought forth a vision of eternal peace, where we developed a rich civilization which we took with us in our hearts and in our minds on our long global trek for over eighteen centuries and with it we came back home.⁹¹

Begin mente at Israel hadde blitt fratatt Vestbredden under krigen i 1948 og at Seksdagerskrigen i 1967 hadde vært en frigjøringskrig der Israel hadde tatt tilbake rettmessig land fra Jordan.⁹²

Statsministeren var likevel ikke den fremste forkjemperen for bosetningspolitikken. Fremst i toget sto den israelske landbruksministeren Ariel Sharon. Han hadde en bakgrunn fra det israelske forsvaret som strakk seg tilbake til krigen i 1948.⁹³ I 1953 hadde Sharon ledet et angrep mot Qibya-landsbyen på Vestbredden. Etter et drap mot en israelsk kvinne og to barn i en israelsk bosetning, hadde Sharon beordret sine menn inn i landsbyen med ryggsekker fylt med til sammen sekshundre kilo sprengstoff. 45 hus ble sprengt i luften, og 69 landsbyboere mistet livet. Alle ofrene var sivile, og tre fjerdedeler var kvinner og barn. Kulehull i kroppene deres og rundt dørkantene på husene i landsbyen viste at beboerne hadde blitt stengt inne i husene sine før de hadde blitt sprengt i luften.⁹⁴ Etter å ha steget i gradene i det israelske forsvaret, fikk Sharon omsider gehør for sin militante politikk som landbruksminister i Likud-regjeringen. Hans viktigste begrunnelse for de israelske bosetningene var at de var nødvendige for å ivareta Israels sikkerhet.⁹⁵ I en rapport fra den amerikanske ambassaden i Tel Aviv ble Sharons rolle i det israelske bosetningsprosjektet beskrevet nærmest som en besettelse:

The strongest individual force behind the Likud's irresistible drive to create facts in the West Bank has been agriculture minister Ariel Sharon... Sharon made the settlement enterprise his personal fief, often at the expense of his primary official duties as minister of agriculture. Sharon has been accused not only of neglecting other aspects of Israeli agriculture... but even of siphoning off ministry of agriculture funds to settlement purposes for which they were not al-

90 Boykin, *Cursed is the Peacemaker*, 2002, 48; Cable, AmEmbassy Tel Aviv to SecState WashDC, Feb.17.1981 (DT-G:171708Z), file: ExSec-COI (02.09.1981-02.20.1981), Box 37 (114), RRPL.

91 Anzika, *Preventing Palestine*, 213.

92 Ibid, 213.

93 Boykin, *Cursed is the Peacemaker*, 48.

94 Khalidi, Walid and Neil Caplan, "The 1953 Qibya Raid Revisited: Excerpts from Moshe Sharett's Diaries." *Journal of Palestine Studies* 31, no. 4 (2002): 77-98, 78-80.

95 Boykin, *Cursed is the Peacemaker*, 48.

located. Using every resource and every political lever at his disposal, Sharon has single-mindedly, not to say compulsively, bulldozed all opposition and swept aside legal and political obstacles in pursuit of his goals, with scarcely a thought for the diplomatic consequences.⁹⁶

President Jimmy Carter, som styrte i årene før Reagan, hevdet at de israelske bosetningene var ulovlige ifølge den fjerde Genève-konvensjonen om beskyttelse av sivile i krigstider.⁹⁷ Konvensjonen er en internasjonal overenskomst som binder alle som har undertegnet den til å handle i tråd med den under internasjonal rett. Den fjerde konvensjonen ble utformet etter andre verdenskrig og inneholder en lengre seksjon om lov for okkuperte territorier.⁹⁸ President Reagan så det på en ganske annen måte enn sin forgjenger. Da han ble spurt om de israelske bosetningene på Vestbredden rett etter at han hadde blitt president, forklarte han sitt ståsted på følgende måte: «I disagreed when the previous Administration referred to them as illegal, they're not illegal. Not under the U.N. resolution that leaves the West Bank open to all people -Arab and Israeli alike, Christian alike.»⁹⁹ Reagan brøt ikke bare med Carter-administrasjonens posisjon, men også med de tre republikanske administrasjonene som hadde regjert før Carter. Alle disse hadde ment at Genèvekonvensjonene gjaldt i de områdene som Israel hadde okkupert i 1967. De hadde imidlertid valgt ikke eksplisitt å ta stilling til om bosetningene var lovlige eller ikke. Ved å kalle bosetningene for lovlige, signaliserte Reagan et skille i den amerikanske politikken overfor bosetningene.¹⁰⁰

Den nye retningen Reagan ønsket for den amerikanske politikken overfor bosetningene skulle innen kort tid møte motstand innad i administrasjonen. Gary Sick, som jobbet med Midtøstenspørsmål i det nasjonale sikkerhetsrådet, anbefalte presidenten å unngå eksplisitt å kommentere spørsmålet om bosetningenes juridiske status i fremtiden. Dersom Reagan likevel skulle velge å forfølge linjen der han hevdet at de israelske bosetningene var lovlige, advarte Sick mot betydelige politiske følger. For det første ville det bli mottatt med jubel i Israel og ansett som en seier for Begins bosettingspolitikk. For det andre ville Reagan, ved å gå inn for en politikk som brøt med de fire forutgående administrasjonene, så tvil rundt administrasjonens standpunkter i henhold til annen etablert politikk. For det tredje ville det bli oppfattet som et

96 Cable, AmEmbassy Tel Aviv to SecState WashDC, Feb.17.1981 (DTG:171708Z), file: ExSec-COI (02.09.1981-02.20.1981), Box 37 (114), RRPL.

97 Memorandum, Gary Sick to Richard Allen, Feb.10.1981, File: ExSec-COI (01.26.1981-02.07.1981), Box 37 (114), RRPL.

98 Helgesen, Jan E.. (2013, 12. april). Genèvekonvensjonene. I *Store norske leksikon*. Hentet 10. oktober 2019 fra <https://snl.no/Gen%C3%A8vekonvensjonene>; *FNs nettsider*, (Hentet 10. Oktober 2019) https://www.un.org/en/genocide-prevention/documents/atrocity-crimes/Doc.33_GC-IV-EN.pdf

99 No author, "Excerpts from interview with president Reagan, conducted by five reporters.", Feb.3.1981, The New York Times, <https://www.nytimes.com/1981/02/03/world/excerpts-from-interview-with-president-reagan-conducted-by-five-reporters.html>.

100 Memorandum, Gary Sick to Richard Allen, Feb.10.1981, File: ExSec-COI (01.26.1981-02.07.1981), Box 37 (114), RRPL.

tydelig signal til den arabiske verden om at Reagan var en president som sto tydelig plantet på israelernes side i denne viktige saken. Dette ville komplisere samarbeid med alle de arabiske statene fremover. Sick foreslo dermed at Reagan skulle innta den samme posisjonen til de tre republikanske presidentadministrasjonene som regjerte før Carter, altså ikke direkte å ta stilling til om bosetningene var lovlige eller ikke. Reagan skulle hevde at Genèvekonvensjonene gjaldt overfor alle områdene som Israel hadde okkupert i 1967, men samtidig vektlegge bosetningenes politiske implikasjoner fremfor de juridiske.¹⁰¹

Også Brandon Grove, generalkonsulen ved det amerikanske konsulatet i Jerusalem, advarte mot å gå ut med offentlige erklæringer om de juridiske sidene ved bosetningene. Grove mente det ville være mer konstruktivt å vektlegge skaden bosetningene gjorde på fredsprosessen mellom Israel og araberstatene ettersom folket på Vestbredden, mer enn noe annet, ville bedømme Reagan-administrasjonen på bakgrunn av dens evne til å bremse den israelske bosetningspolitikken. Han håpet også at bosetningene ville bli et sentralt tema i det kommende møtet mellom Reagan og den israelske utenriksministeren Yitzhak Shamir.¹⁰²

Da den amerikanske utenriksministeren Alexander Haig sendte sine «talking points» til Reagan dagen før møtet med Shamir, sto det imidlertid ingenting om bosetninger på Vestbredden. Haig mente at det var liten sjanse for at samtaler om selvstyre for palestinerne på Vestbredden ville lede til noe gjennombrudd før en ny regjering ble valgt i Israel. Det skulle være valg til Israels nasjonalforsamling Knesset i juni 1981, og på grunn av økonomiske problemer i Israel så det lenge ut til at Arbeiderpartiet ville vinne valget. Slik Haig så det var det ikke noen grunn til at Reagan-administrasjonen skulle ta initiativ til samtaler mellom Israel og Egypt så lenge Israel var styrt av Likud-blokken. Samtaler uten fremskritt var ikke i USAs interesse.¹⁰³ Både Israel og Egypt hadde forpliktet seg til å gå inn i samtaler om palestinsk selvstyre som en del av den Carter-fremforhandlede Camp David-avtalen.¹⁰⁴

Den egyptiske presidenten Anwar al-Sadat så det imidlertid på samme måte som den amerikanske utenriksministeren. Gjentatte overskrifter om mangel på fremskritt ville lede til dårlig PR for Sadat i den arabiske verden. Derfor var det bedre at samtaler ikke fant sted i det hele tatt. Slik egypterne så det, var utsiktene for vellykkede samtaler med israelerne omtrent som følger: «We think it's a waste of time to sit in a luxury hotel and eat well... We're not ready to come to Israel for gastronomy instead of autonomy.»¹⁰⁵ Begin-regjeringens bosettingspolitikk på Vestbredden gjorde det vanskelig for de arabiske lederne å se for seg fruktbare samtaler om palestinsk selvstyre. I hvilken grad Reagan-administrasjonen kunne ha bremset Israels bosetningsprosjekt

¹⁰¹ Ibid.

¹⁰² Cable, AmConsul Jerusalem to SecState WashDC, Feb.18.1981 (DTG:181556Z), file: ExSec-COI (02.09.1981-02.20.1981), Box 37 (114), RRPL.

¹⁰³ Memorandum, Alexander M. Haig, Jr. to the President, Feb.23.1981, File: ExSec-COI (02.23.1981-02.24.1981), Box 37 (114), RRPL; Tessler. *A History of the Israeli-Palestinian Conflict*, 543.

¹⁰⁴ Shlaim, *The Iron Wall*, 389.

¹⁰⁵ Shipler, David K., "Autonomy Plan for Palestinians is Fading Away.", March.8.1981, The New York Times, <https://www.nytimes.com/1981/03/08/world/autonomy-plan-for-palestinians-is-fading-away.html>

er høyst uvisst. Men da den valgte å legge forhandlingene om selvstyre på is i påvente av et regjeringsskifte, tilrettela den for en situasjon der noe gjennombrudd i samtalene ble stadig vanskeligere.

Trøbbel i Zahle

I Libanon hadde Bashir Gemayel, sønnen til den gamle falangistlederen Pierre Gemayel, inntatt rollen som leder for landets kristne enklave. Israel hadde sendt våpen og militærrådgivere til falangistene allerede under arbeiderpartiregjeringen til Yitzhak Rabin i 1976. Etter at Menachem Begin tok over som statsminister i 1977, hadde den israelske støtten til maronittene økt betydelig. Fra 1978 til 1981 hadde Gemayel under press fra israelske militærrådgivere og etterretningsekspertter knyttet de konkurrerende maronittmilitsene i Libanon sammen under en fane. Gemayel hadde ledet et blodig oppgjør der han oppløste militsene for å knytte de overlevende soldatene inn i sin egen falangistmilit. 7. juli 1980 hadde Gemayel gjennomført et overraskelsesangrep mot hovedkvarteret til den nest største militsen, Tigerne. Åtti av tigernes menn mistet livet i angrepet, og Gemayel kvittet seg med sin største konkurrent blant maronittene i Libanon. Tigerne hadde vært ledet av Danny Chamoun, sønnen til den libanesiske eks-presidenten Camille Chamoun. Gjennom en utbetaling på en million dollar til Chamoun-familien, klarte Gemayel imidlertid å beholde Camille Chamouns støtte.¹⁰⁶

I desember 1980 fikk Gemayel en lenge ettertraktet garanti fra statsminister Begin: «Should the Christians be attacked by the Syrian Air Force, we will help you with our air force.»¹⁰⁷ Den israelske garantien ga trolig Gemayel nytt mot til å konfrontere Syria. Like etter han fikk den, sendte han deler av falangistmilitsen inn i byen Zahle i Bekaa-dalen. Syriske tropper hadde trukket seg ut av Sanninefjellet, som skilte den kristne enklaven ved Middelhavet fra Zahle og Bekaa-dalen tidligere samme år. Kostnadene ved å opprettholde en stor syrisk kontingent i Libanon hadde blitt for høye. I slutten av mars 1981 oppdaget syrerne at maronittene i hemmelighet hadde begynt å bygge en vei fra hjertet av den kristne enklaven, gjennom Sanninefjellet og inn i Zahle.¹⁰⁸

Da syrerne hadde trukket seg ut av Sanninefjellet, var det med en forståelse av at de kristne militsene ikke skulle okkupere fjellkjeden. I Damaskus ble kontroll over Bekaa-dalen sett på som helt nødvendig for å sikre Syrias nasjonale sikkerhet. Dersom Syria mistet kontroll over dalen, kunne israelske styrker bruke den som en inngangsport til Damaskus. 25. april tok helikopterbårne syriske spesialstyrker kontroll over Sanninefjellet og beleiret Zahle. Samtidig begynte

106 Cannon, *President Reagan*, 341; Esber, *The United States and the 1981 Lebanese Missile Crisis*, 443; Morris, *Righteous Victims*, 504-506; Schiff, Ya'ari. *Israel's Lebanon War*, 28-29.

107 Morris, *Righteous Victims*, 504-506.

108 Esber, *The United States and the 1981 Lebanese Missile Crisis*, 444; Morris, *Righteous Victims*, 506; Seland Andersson, Magnus, "Leaving Them to Stew in Their Own Juice, US-Syrian Relations and the Lebanese Civil War, 1981-1984", upublisert masteroppgave, Universitetet i Oslo, 2018, 29.

syrrerne å forberede stasjoner for rakettutskyting i Bekaa-dalen. Damaskus lot stasjonene stå tomme i påvente av Israels neste trekk. Dersom Israel hadde svart med et forsonende trekk, ville Syria muligens ikke utplassert rakettene. 28. april svarte imidlertid israelske kampfly med en nedskyting av to syriske helikoptre i Bekaa-dalen. Syrrerne svarte i sin tur med en øyeblikkelig utplassering av luftvernraketter i dalen, og raketter rettet mot Israel i nærheten av Damaskus. Dette var enda et brudd på den røde linje-forståelsen fra 1976. Begin sverget at rakettene skulle ødelegges. En alvorlig konflikt mellom Israel og Syria så nå ut til å være nært forestående, og i Washington hadde alarmklokkene begynt å ringe.¹⁰⁹

Veivalg i Washington: Regional og global tilnærming

De syriske rakettene i Libanon skulle bli den første krisen utenriksapparatet i Reagan-administrasjonen måtte forholde seg til. Tidlig i mai begynte debatten i Washington. Raymond Tanter, daværende nestleder i Det nasjonale sikkerhetsrådets Midtøsten-gruppe, forklarte i ettertid at debatten til å begynne med delte Reagan-administrasjonen i to. På den ene siden sto regionalistene og på den andre, globalistene. De to fløyene var uenige i hvem som var ansvarlige for at de syriske rakettene hadde blitt utplassert.¹¹⁰

Regionalistene fokuserte på de lokale aktørene. De mente at falangistmilitsen var skyldig i å fremprovosere krisen. Falangistene hadde hatt som mål å få Israel til å sette inn sin luftstyrke mot Syria. Regionalistene baserte teorien på tidligere erfaringer fra kristne militsers provokasjon av Syria. I deres resonnement hadde Syria utplassert rakettene i selvforsvar. Dersom en langvarig konflikt brøt ut mellom Israel og Syria, var det sannsynlig at Egypt ville intervenere på syrisk side. Dette ville tvinge Washington til å velge mellom sine allierte i regionen. Dermed var det viktig at Israel ikke angrep de syriske rakettene. Krisen måtte isteden løses gjennom diplomati.¹¹¹

Globalistene mente på sin side at krisen var en del av den pågående rivaliseringen med Sovjetunionen. De mente at Syria hadde utnyttet situasjonen i Zahle til å utplassere rakettene for å styrke det syriske forsvaret mot Israel. Globalistene hadde et kald krigs perspektiv på Midtøsten, og da Syria var alliert med Sovjetunionen, fryktet de at rakettene kunne tippe maktbalansen i regionen i USAs disfavør. Det faktum at rakettene var sovjetproduserte var dessuten en direkte trussel mot den tradisjonelle globalistiske posisjonen at sovjetproduserte våpen ikke skulle brukes mot USAs allierte. Globalistene mente at et raskt israelsk angrep mot rakettene ville forhindre at konflikten ble dratt ut i tid. En langvarig konflikt med betydelige tap av liv ville være skadelig for amerikanske mål i regionen og ville kunne tvinge USA til å velge side i konflik-

109 Esber, *The United States and the 1981 Lebanese Missile Crisis*, 444-445; Morris, *Righteous Victims*, 506. Tanter, *Whos at the Helm?*, 16; Seland Andersson, "Leaving Them to Stew in Their Own Juice", 29.

110 Esber, *The United States and the 1981 Lebanese Missile Crisis*, 446; Tanter, *Whos at the Helm?*, 14; Seland Andersson, "Leaving Them to Stew in Their Own Juice", 37.

111; Tanter, *Whos at the Helm?*, 14, 19-20, 24.

ten på et senere tidspunkt. Deres foreslåtte løsning var dermed å gi Israel grønt lys til å angripe rakettene.¹¹²

I administrasjonens debatt om hvem som hadde provosert hvem, eller hvem som var ansvarlige for utplasseringen av de syriske rakettene, vant etter hvert regionalistene frem. De kristne militsene hadde provosert frem de syriske rakettene. Politikken som fulgte av denne erkjennelsen var å forsøke å holde Israel tilbake for å løse krisen med diplomatiske virkemidler. Dersom det hadde gått den andre veien, ville det ha styrket posisjonen til de i administrasjonen som ønsket å gi Israel grønt lys til bombing av rakettene. Da det ble bestemt at administrasjonen skulle forsøke å løse krisen med diplomatiske virkemidler, kan man lett få inntrykk av at avgjørelsen i skyldspørsmålet ledet til denne politikken. Raymond Tanter hevdet for øvrig at dette ikke var tilfellet. Han mente isteden at Reagan og andre i administrasjonen ønsket å unngå den vanskelige avgjørelsen om å gi klarsignal til bombing av rakettene. Dette gjorde at de valgte den erkjennelsen som støttet opp under deres foretrukne politikk.¹¹³ Da avgjørelsen om å satse på en diplomatisk løsning var tatt, måtte administrasjonen uansett samles rundt et felles mål om å få avverget en konflikt mellom Israel og Syria. Et møte mellom presidenten og ambassadør Philip Habib, som ble utnevnt til administrasjonens spesialutsending i Midtøsten, ble satt til 5. mai.¹¹⁴

Habib-oppdraget: Israel og Syria

Philip Habib hadde allerede årevis med erfaring fra den amerikanske utenrikstjenesten da han ble kontaktet i forbindelse med krisen i Libanon. I 1968 hadde han vært en del av Lyndon B. Johnsons team under fredsforhandlingene om Vietnam i Paris. Fra 1971 til 1973 var han Nixons ambassadør i Sør-Korea. Deretter var han statssekretær i Det amerikanske utenriksdepartementet både under Henry Kissinger og Cyrus Vance.¹¹⁵ Før han hadde gått inn i utenrikspolitikken, var det imidlertid lite som tilsa at han skulle gjøre karriere der. Reagan-administrasjonens andre utenriksminister George Shultz forklarte senere:

[A]n Arab-American kid from a Lebanese Christian family who grew up in a Jewish neighborhood in Brooklyn and satisfied his curiosity about distant lands by attending the University of Idaho to study forestry. The joke was that Phil Habib had chosen his life's work by thinking he was signing up with the Forest Service.¹¹⁶

112 Ibid, 15, 19-21, 24.

113 Ibid, 19.

114 Esber, *The United States and the 1981 Lebanese Missile Crisis*, 447; Tanter, *Whos at the Helm?*, 20; Seland Andersson, "Leaving Them to Stew in Their Own Juice", 34.

115 Boykin, *Cursed is the Peacemaker*, 27, 30-31, 34-35.

116 Shultz, George Pratt. *Turmoil and Triumph : My Years as Secretary of State*. New York: Charles Scribner's Sons, 1993.

Om ikke Habibs bakgrunn gjorde han til en klassisk kandidat for den amerikanske utenriks-tjenesten, gjorde den i hvert fall at han hadde unike kvalifikasjoner som skulle passe det oppdraget som nå ventet han ypperlig. Etter en årrekke med alt for mye arbeid hadde en serie med hjerteproblemer tvunget Habib til å tre tilbake fra arbeidslivet. Da utenriksminister Haig ringte ham i slutten av april 1982, var han imidlertid ikke vanskelig å be. Pensjonstilværelsen passet Habib dårlig. Habib og Haig hadde dessuten kjent hverandre lenge og hadde jobbet tett sammen ved flere anledninger.¹¹⁷ Etter at Syria utplasserte rakettene i Libanon, hadde Reagan-administrasjonen vært snare med å erklære sine ambisjoner om å få dem ut av landet.¹¹⁸ Reagan henvendte seg direkte til den israelske statsministeren Menachem Begin for å forsikre ham om at Israel hadde amerikanernes hele og fulle støtte og at administrasjonen arbeidet intenst for å finne en løsning i Libanon. Reagan var enig med Israel i at syrerne hadde gått over streken med sine siste trekk. Syrias raketter måtte ut av Libanon, og situasjonen måtte tilbake til *status quo ante*.¹¹⁹ For å klare det, var amerikanerne imidlertid avhengige av tid, en løsning ville ikke komme i løpet av noen få dager. I den sammenheng ønsket Reagan at Begin skulle ta imot Habib som megler.¹²⁰ Begin ble imponert over Reagans appell, spesielt over fordømmelsen av de syriske rakettene. Han ville gjerne ta imot Habib for å gi forhandlinger et forsøk.¹²¹

Da Habib møtte Reagan i Det hvite hus 5. mai, var det klart at Israel, Syria og Libanon hadde sagt seg villige til å motta Habib for å forsøke å komme frem til en fredelig løsning. Habibs første stopp i Midtøsten skulle bli Beirut. Der ville han kunngjøre at amerikanerne ønsket et selvstendig og samlet Libanon. Habibs grunnlag for videre samtaler i Israel og Syria skulle være sikre og fredelige grenser med Libanon. Dette var noe både Israel og Syria hadde sagt at de ønsket. Habib mente dermed at dette var et godt utgangspunkt for forhandlingene.¹²² I de følgende ukene reiste Habib frem og tilbake mellom Beirut, Damaskus, Jerusalem og andre byer i regionen. I Riyadh fikk han med seg saudierne som administrasjonen hadde et nært forhold til for å forsøke å øve innflytelse over Syria. Et tett samarbeid med saudierne i regionale saker var i tråd med utenriksminister Haigs såkalte «strategiske konsensus.» I Beirut og Damaskus fremforhandlet Habib en plan der enheter fra den libanesiske hæren skulle erstatte de kristne militsene og de syriske styrkene i Sanninefjellet og Zahle. President Assad tvilte imidlertid på om han kunne stole på den libanesiske hæren og på om den var i stand til å stå imot falangistene. Men da Habib foreslo at

117 Boykin, *Cursed is the Peacemaker*, 40-41.

118 Morris, *Righteous Victims*, 506.

119 Latinsk for: "slik forholdene var før." Reagan sikter her til spillereglene som regulerte forholdet mellom Israel og Syria i Libanon i den røde linje forståelsen ifra 1976.

120 Cable, SecState WashDC to AmEmbassy Tel Aviv, May.04.1981 (DTG:040339Z), file: ExSec-COI (05.04.1981-05.08.1981), Box 37 (115), RRPL.

121 Cable, AmEmbassy Tel Aviv to SecState WashDC, May.04.1981 (DTG:041315Z), file: ExSec-COI, (05.04.1981-05.08.1981), Box 37 (115), RRPL.

122 MemCon, Summary of President's meeting with Special Emissary Phil Habib, Former Under Secretary of State, May.05.1981, file "President Reagan (8) (May 1981)", ExSec-Sub, Box 48, RRPL.

alle partene måtte godta sammensetningen av de libanesiske enhetene, godtok Assad forslaget.¹²³ I samtalene med Begin fokuserte Habib på å komme frem til en enighet om definisjonen av *status quo ante*. Dette var i tråd med Reagans henvendelse til statsminister Begin uken før. Habib påpekte at Israel ikke hadde angrepet de syriske troppene i Libanon i perioden fra de røde linjene ble skissert våren 1976 og frem til 28. april 1981. Israel hadde flydd rekognoseringsturer over Libanon, men ikke angrepet syriske bakketropper eller syriske helikoptre. Habib ønsket at Israel skulle definere *status quo ante* som: «Israeli forces would not attack Syrian ground forces, including helicopters, in the area above the so-called red line.»¹²⁴ Habib fikk tillatelse til å gå til syrerne med et løfte om at Israel ikke ville angripe syrerne nord for den røde linjen, dersom syrerne var villige til å gå tilbake til *status quo ante*. Nøyaktig hva det betydde for syrerne skulle Habib diskutere videre med Assad etter samtalene med Begin.¹²⁵

I Damaskus påpekte Assad at rakettene hadde blitt utplassert i selvforsvar etter at Israel hadde brutt forståelsen om den røde linjen ved å skyte ned de syriske helikoptrene. Syria hadde ikke til hensikt å angripe Israel. Avtalen Habib etter hvert fikk fremforhandlet, gikk således ut på at Syria ikke skulle bruke rakettene sine og at Israel ikke skulle ødelegge dem. Avtalen sa ingenting om israelske angrep mot palestinske posisjoner, og israelerne kunne fortsette med rekognoseringsflyvninger i Libanon. De syriske rakettene fikk bli i Libanon inntil videre. Takket være Habibs anstrengelser, så det mot slutten av mai 1981 ut til at en konflikt mellom Israel og Syria for øyeblikket var avverget. Flere problemer var imidlertid uløste.¹²⁶

Bombing av Osirak-reaktoren i Irak

7. juni 1981 tok seksten israelske fly av fra Etzion-basen på Sinai, åtte F-16 bombe-fly og åtte F-15 jagerfly. Derifra fløy de lavt og i tett formasjon over Jordan, Saudi Arabia og Irak uten å bli oppdaget av radarer i noen av de arabiske landene. Ved Osirak utenfor Bagdad bombet det israelske flyvåpenet et franskbygd atomforsknings-senter. Angrepet varte i to minutter, og den uferdige irakiske atomreaktoren Tammuz ble fullstendig ødelagt.¹²⁷

Begin-regjeringen hevdet at angrepet var i selvforsvar ettersom den irakiske atomreaktoren hadde potensiale til å produsere materiale som kunne brukes til utvikling av atomvåpen. Den israelske regjeringen mente dessuten at Irak hadde gjort det klart at et slikt våpen ville brukes mot Israel ettersom de to landene i realiteten var i krig. Irak hadde nemlig aldri inngått noen våpen-

123 Boykin, *Cursed is the Peacemaker*, 46; Esber, *The United States and the 1981 Lebanese Missile Crisis*, 450-451; Quandt, *Peace Process*, 249.

124 Cable, Amconsul Jerusalem to SecState WashDC, May.12.1981 (DTG:121729Z), file: ExSec-COI (05.11.1981-05.14.1981), Box 37 (115), RRPL.

125 Ibid.

126 Boykin, *Cursed is the Peacemaker*, 46; Esber, *The United States and the 1981 Lebanese Missile Crisis*, 450-451; Cable, Amconsul Jerusalem to SecState WashDC, May.12.1981 (DTG:121729Z), file: ExSec-COI (05.11.1981-05.14.1981), Box 37 (115), RRPL.

127 Reich, *The United States and Israel*, 97; Shlaim, *The Iron Wall*, 394-395.

stillstandavtale med Israel etter krigen i 1948, men hadde erklært seg bundet av de avtalene som de omliggende arabiske landene inngikk med Israel. Mange hadde imidlertid vanskeligheter med å akseptere Israels argument om at landet fortsatt var i krig med Irak, og bombeangrepet ble møtt med protest i store deler av verden.¹²⁸ For Israel var det imidlertid viktigst hvordan USA stilte seg til angrepet.

Den første amerikanske uttalelsen om angrepet kom dagen etter det hadde funnet sted. Dean Fischer, pressetalsmann for State Department, kunngjorde: «The United States Government condemns the reported Israeli air strike on the Iraqi nuclear facility, the unprecedented character of which cannot but seriously add to the already tense situation in the area.»¹²⁹ For Reagan-administrasjonen var det israelske angrepet spesielt problematisk av to grunner. President Reagan fortalte Ephraim Evron, den israelske ambassadøren i USA, 11. juni at

We are concerned about the impact of the air strike on our ability to proceed with the peace process. For example, we would like to go forward with Ambassador Philip Habib's mission. And we also want to continue the Camp David peace process. In order to carry out our efforts for peace, we must maintain credibility with both sides.¹³⁰

Da Israel bombet Irak, samtidig som Habib-forhandlingene pågikk, ble det vanskelig for de arabiske landene å fortsette forhandlingene. USAs evne til å øve innflytelse over araberstatene ble dessuten utfordret da det for flere arabiske land så ut som om USA lot Israel gjøre hva landet ville uten at det fikk noen konsekvenser. Like etter det israelske angrepet sendte den amerikanske ambassadøren i Jidda Robert G. Neumann et telegram til Haig. Der hevdet han at det ville bli vanskelig for mange i den arabiske verden ikke å identifisere USA med angrepet dersom Reagan-administrasjonen ikke svarte med en sterk reaksjon mot Israel.¹³¹

Den andre grunnen til at det israelske angrepet var problematisk for Reagan-administrasjonen var at bombeflyene som ble brukt i angrepet var amerikansk-produserte. Avtalen som regulerte flyvåpenhandelen mellom USA og Israel bestemte at flyene kun skulle brukes for å ivareta israelsk sikkerhet, til Israels selvforsvar og i FN-operasjoner. Avtalen bestemte eksplisitt at flyene ikke skulle brukes til å «undertake any act of aggression against any other state.»¹³²

Dersom en avgjørelse ble fattet om at Israel ikke hadde handlet i selvforsvar, ville den kunne

128 MemCon, Summary of President's meeting with Ambassador Ephraim Evron of Israel, June.11.1981, file "President's meeting with Ambassador Evron RE Israeli Raid Crisis, June 11, 1981", NEaSAAD, NSC-REC, RAC Box 26, Box 11, RRPL; Reich, *The United States and Israel*, 98, 100; Waage, *Konflikt og stormaktspolitikk i Midtøsten*, 122.

129 Reich, *The United States and Israel*, 98.

130 MemCon, Summary of President's meeting with Ambassador Ephraim Evron of Israel, June.11.1981, file "President's meeting with Ambassador Evron RE Israeli Raid Crisis, June 11, 1981", NEaSAAD, NSC-REC, RAC Box 26, Box 11, RRPL.

131 Cable, AmEmbassy Jidda to SecState WashDC, June.8.1981 (DTG:080750Z), file "Israeli Raid Crisis, June 7, 1981 (2 of 2)", NEaSAAD NSC-REC, RAC Box 26, Box 11, RRPL.

132 Reich, *The United States and Israel*, 99, Tanter, *Whos at the Helm?*, 155.

føre til full stans av amerikanske våpensalg til Israel. I et brev til Kongressen 10. juni informerte Haig om at USA hadde utsatt forsendelsen av fire F-16 fly til Israel inntil videre. Utenriksministeren forklarte at et alvorlig brudd på avtalen «may have occurred».¹³³ Raymond Tanter, forklarte senere at språket var «standard wording that meets the minimal reporting requirements while avoiding unnecessary complications in American-Israeli bilateral relations.»¹³⁴

Walter Stoessel, som jobbet tett under utenriksminister Haig, mente at våpenforsendelsen ikke burde utsettes mer enn en drøy måned. Han mente det var viktig å unngå å ta direkte stilling til selvforsvarsaspektet ved det israelske angrepet. Dersom USA måtte slutte å selge våpen til Israel ville det ha katastrofale virkninger på forholdet til Israel og føre til svekket amerikansk innflytelse over fredsprosessen mellom Israel og araberstatene. Stoessel anbefalte at den offisielle amerikanske posisjonen skulle være at Reagan-administrasjonen ikke hadde klart å finne ut om Israel hadde handlet i selvforsvar eller ikke.¹³⁵ Til tross for at utenriksdepartementet lovet å informere Kongressen om resultatet av undersøkelsen om hvorvidt Israel hadde handlet i selvforsvar eller ikke, kom den aldri med en ny rapport. Tanter tvilte senere på at utenriksdepartementet i det hele tatt hadde undersøkt saken. Haigs tilnærming var ment å forhindre den israelske bombingene fra å påvirke forholdet mellom USA og Israel.¹³⁶

Da det israelske angrepet ble tatt opp i FN foreslo Irak en resolusjon som fordømte Israel og krevde tunge sanksjoner mot Israel og kompensasjon til Irak. Den amerikanske FN-ambasadoren Jeane Kirkpatrick møtte irakiske representanter for å komme frem til et kompromiss. Resultatet ble en resolusjon som fordømte Israel, uten å ta til orde for sanksjoner. Resolusjonen ble enstemmig vedtatt i FN's sikkerhetsråd. Kirkpatrick begrunnet resolusjonen med at Israel ikke hadde forsøkt alle tilgjengelige diplomatiske virkemidler før de gikk til angrep på atomreaktoren. Hun forsikret samtidig om at ingenting i resolusjonen ville påvirke Reagan-administrasjonens forpliktelser da det gjaldt å ivareta Israels sikkerhet.¹³⁷

Den amerikanske fordømmelsen av angrepet var ment å signalisere overfor USAs arabiske venner at USA tok avstand fra det israelske angrepet og at Reagan-administrasjonen ikke hadde hatt noe med det å gjøre. I møtet Reagan hadde hatt med ambassadør Evron 11. juni, hadde presidenten forklart at administrasjonen hadde valgt det mildeste svaret amerikanske lover tillot overfor Israel etter angrepet. Han forsikret om at USAs forhold til Israel ikke var under noen revurdering og at han ville fortsette å sikre at Israel hadde et militært fortrinn i regionen.¹³⁸ Ut-

133 Cable, SecState WashDC to USDEL Secretary Immediate, June.13.1981 (DTG:132226Z), file "Israeli Raid Crisis, June 7, 1981 (1 of 2)", NEaSAAD NSC-REC, RAC Box 26, Box 11, RRPL.

134 Tanter, *Whos at the Helm?*, 156.

135 Cable, SecState WashDC to USDEL Secretary Immediate, June.13.1981 (DTG:132226Z), file "Israeli Raid Crisis, June 7, 1981 (1 of 2)", NEaSAAD NSC-REC, RAC Box 26, Box 11, RRPL.

136 Tanter, *Whos at the Helm?*, 156.

137 Reich, *The United States and Israel*, 100.

138 MemCon, Summary of President's meeting with Ambassador Ephraim Evron of Israel, June.11.1981, file "President's meeting with Ambassador Evron RE Israeli Raid Crisis, June 11, 1981", NEaSAAD, NSC-REC, RAC Box 26, Box 11, RRPL.

settelsen av våpenforsendingene var midlertidig og det minst alvorlige tiltaket administrasjonen kunne sette i verk for å fortsette å ha mulighet til øve innflytelse over araberstatene.

Philip Habib, Israel og PLO

Samtidig som forhandlingene om Libanon pågikk mellom Israel og Syria, hadde PLO rettet en rekke raketangrep mot det nordlige Israel. Israel hadde svart med kraftige bombeangrep mot PLO-posisjoner Libanon.¹³⁹ Philip Habib hadde akkurat reist fra Midtøsten til Washington da angrepene satte i gang. 29. mai møtte han Reagan og andre i administrasjonen for å diskutere den siste utviklingen. De israelske angrepene ble utgangspunktet for samtalene. Haig slo fast at angrepene ville føre til økte spenninger i Libanon. Reagan var bekymret for at de kunne føre til en eskalering som ingen ønsket. Habib var i tillegg bekymret for hvordan angrepene kunne påvirke saudernes vilje til å hjelpe han i meglingen:

I'm afraid that we will lose the Saudis if there is a continuation of these air strikes. The Saudis are the key to a return to the status quo ante... We need to defuse the current overnight developments in order to refocus attention on the purpose you sent me out to accomplish.¹⁴⁰

Da Habib dro tilbake for å forhandle i juli, sto konflikten mellom Israel og PLO i fokus. Kampene dem imellom ble bakgrunnen for Habibs forhandlinger. 10. juli bombet israelske fly igjen PLO-stillinger. PLO svarte med raketangrep mot Galilea-regionen nord i Israel. Angrepene drepte tre israelere og såret 25. Panikk spredde seg blant den israelske befolkningen i nord. En ny serie med angrep mellom Israel og PLO fulgte like etter. Det dødeligste angrepet kom 17. juli da det israelske luftvåpenet angrep PLO-mål i sentrum av Beirut. Amerikanske aviser kunne melde om hundrevis av sivile tap. Ifølge libanesiske myndigheter hadde 300 mennesker blitt drept og 800 såret.¹⁴¹ Etter angrepet utsatte president Reagan ytterligere sin kunngjøring om at forsendingen med F-16 fly skulle gjenopptas. Den var jo allerede blitt utsatt som følge av at Israel hadde bombet Osirak-reaktoren i Irak i juni. Nye forsendinger ble også utsatt. Haig hevdet at utsettelsen ikke var et resultat av spesifikke israelske handlinger. Det var på grunn av at situasjonen hadde «escalated to such a degree the President felt it would have been highly inappropriate to send additional armament into the area».¹⁴² Forsendingene med F-16 fly ble gjenopptatt allerede 17. august 1981.¹⁴³

¹³⁹ Boykin, *Cursed is the Peacemaker*, 46.

¹⁴⁰ MemCon, Summary of President's meeting with Special Emissary Philip Habib, Former Undersecretary of State, May.29.1981, file "Memorandums of Conversation, President Reagan (8) May 1981," ExSec-Sub, Box 48, RRPL.

¹⁴¹ Boykin, *Cursed is the Peacemaker*, 47; No author, "Major News in Summary; Beirut bombings echoes sharply far and wide.", 19.jul.1981, The New York Times, <https://www.nytimes.com/1981/07/19/weekinreview/major-news-in-summary-beirut-bombing-echoes-sharply-far-and-wide.html>

¹⁴² Reich, *The United States and Israel*, 97, 101.

¹⁴³ Gwertzman, Bernard, "Reagan to Block F-16's Till Israel Leaves Lebanon", April.1.1983, The New York Times, <https://www.nytimes.com/1983/04/01/world/reagan-to-block-f-16-s-till-israel-leaves-lebanon-transcript-of>

PLO svarte på sin side med opptrapping av angrepene mot Galilea-regionen. Mange av PLOs angrep ble utført med Katyusha-raketter som var små nok til å monteres på lastepanet til en bil. Rakettene gjorde at de lett kunne skjules, flyttes og gjemmes. Til tross for israelernes intense bombeoperasjoner, klarte ikke Israel å få slutt på rakettagrepene. Rakettene gjorde ikke særlig materiell skade i Israel, men det nordlige Israel ble lammet av frykt, og titusener av israelere søkte tilflukt i bomberom eller flyktet sørover. Angrepene satte den israelske regjeringen i dårlig lys, og da den israelske maktbruken ikke klarte å ta knekken på PLO, ble Begin nødt til å ty til diplomatiet – igjen.¹⁴⁴

Habib sto klar med planer for våpenhvile. Samtidig som kampene hadde pågått, hadde Habib ført forhandlinger med israelerne og PLO. Samtalene med PLO hadde gått gjennom saudiske og libanesiske mellommenn. Kutymen der amerikanske diplomater ikke forhandlet direkte med PLO hadde blitt satt av Henry Kissinger i 1975. Kissinger hadde forsikret Israel om at USA ikke skulle forhandle med PLO før organisasjonen anerkjente staten Israels rett til å eksistere. Det fantes mange eksempler på at denne regelen var blitt brutt, og dersom Habib hadde ønsket, kunne han ha gått utenom regelen. Habib hadde imidlertid ingen forkjærlighet for PLO og benyttet seg ikke av denne muligheten. For Begin var det helt nødvendig at det ikke skulle se ut som Israel lagde avtaler med PLO. Dette ville kunne oppfattes som en implisitt israelsk anerkjennelse av PLO. Språket i våpenhviledokumentene måtte dermed formuleres slik at det ikke virket som Israel hadde kommet frem til en *de facto* avtale med PLO. Den endelige våpenhvilen, som ble ferdigstilt 24. juli, forbød alle fiendtlige handlinger. Dette gjaldt både fra Libanon mot Israel og mot den israelske sikkerhetssonen i Sør-Libanon, og fra Israel og sikkerhetssonen mot Libanon. I slutten av juli rapporterte Habib til Reagan om utviklingen i Libanon:

There was now a real ceasefire in Beirut; the siege at Zahle had ended; the Syrians were not taking chances with the Israelis and were not sending aircraft or SAMs after Israeli aircraft; the ceasefire announced in Jerusalem may have put the border war under control.¹⁴⁵

Habib presiserte at hjelpen fra saudierne hadde vært helt nødvendig. Spesielt kronprins Fahd hadde vært hjelpsom. Habib forklarte at saudierne hadde mye innflytelse over PLO og at Saudia-Arabia senere ville bli helt uunnværlige for å løse konflikten i Libanon, spesielt med tanke på palestinerne. Begin hadde også vært behjelpelig. Han hadde imidlertid hatt problemer innad i den israelske regjeringen. Begin hadde nemlig insistert på å diskutere problemene med regjeringen, og avgjørelsen om å inngå avtalen med PLO hadde ikke vært enstemmig. Habib mistenkte imidlertid at statsministeren selv hadde vært positiv til Habibs forslag.¹⁴⁶

speech-page-a8.html.

144 Boykin, *Cursed is the Peacemaker*, 46-47; Morris, *Righteous Victims*, 507-508.

145 Boykin, *Cursed is the Peacemaker*, 47, 151-152; Morris, *Righteous Victims*, 508. MemCon, Pres MTG w/ Habib in 27 Jul, Jul.27.1981, file "President Reagan (July, 1981)", ExSec-Sub, Box 49, RRPL; Shultz, *Turmoil and Triumph*, 48.

146 MemCon, Pres MTG w/ Habib in 27 Jul, Jul.27.1981, file "President Reagan (July, 1981)", ExSec-Sub, Box 49, RRPL.

Ny regjering i Israel og store planer for Libanon

Etter at Likud-partiet vant de israelske valgene med knapp margin sommeren 1981, hadde Menachem Begin fått i oppgave å sette sammen en ny regjering. Flere av de relativt moderate ministerne ble byttet ut med hauker. Ved siden av Begin, markerte tre stemmer seg som spesielt fremtredende i regjeringens utenriks- og forsvarsspørsmål. Stabssjefen i forsvaret generaløyntnant Rafael Eitan hadde vært en av de mest uttalte tilhengerne bak bombingene av Osirak-reaktoren. Han var overbevist om at araberne insisterte på å fortsette sin kamp mot Israel helt til de hadde utryddet jødene. Med denne overbevisningen rettferdiggjorde han sin nådeløse holdning overfor arabere overalt.¹⁴⁷ Regjeringens utenriksminister, Yitzhak Shamir hadde på 1930- og 1940-tallet vært leder for Stern-ligaen som utførte en rekke terrorangrep mot FN og det britiske mandatstyret i Palestina. Blant annet var det Shamir som hadde vært med å gi ordren om at FNs meglingsmann Folke Bernadotte skulle drepes. Som utenriksminister skulle Shamir konsekvent støtte forslag om bruk av militær makt og avstå fra å komme med diplomatiske forslag eller å poengtere politiske risikoer ved militæroperasjonene.¹⁴⁸ Det var likevel den tidligere landbruksministeren og arkitekten bak det israelske bosetningsprosjektet Ariel Sharon som mer enn noen annen skulle bli tungen på vektskålen for den nye israelske utenrikspolitikken.

I den nye Likud-regjeringen gikk Sharon over i rollen som forsvarsminister. Han hadde ønsket seg en forsvarsrelatert ministerpost helt siden Begin dannet den første Likud-regjeringen i 1977. Som landbruksminister hadde Sharon vært blant dem i regjeringen som hadde talt høyest mot 24. juli-våpenhvilen mellom Israel og PLO. Sharon hatet at den tillot PLO å gjenoppbygge og utvide sin infrastruktur og militærkapasitet i Sør-Libanon. Slik Sharon så det, var våpenhvilen dessuten et symbol på at israelske militærstyrker hadde mislyktes i sin kamp mot PLO og på at Israel hadde blitt tvunget til å forhandle med terrorister.¹⁴⁹ Som forsvarsminister hadde Sharon imidlertid en ypperlig mulighet til å snu den medgangen han mente at PLO hadde hatt etter 24. juli våpenhvilen.

Sharon brukte månedene mellom august 1981 og juni 1982 til å planlegge en israelsk offensiv i Libanon. Sharons planer gikk mye lenger enn å kvitte seg med PLOs militære infrastruktur i Sør-Libanon. Han ville fjerne PLO fra Libanon og mer spesifikt fra Beirut, der de ulike PLO-organisasjonene hadde sine hovedkvarterer. Sharon mente at Israel ville ha et større spillerom på Vestbredden og Gazastripen dersom han klarte å tvinge restene av PLOs lederskap til Damaskus etter en israelsk invasjon av Libanon. I Damaskus mente Sharon at PLO-ledelsens innflytelse over Vestbredden raskt ville forvitne.¹⁵⁰ Et annet alternativ var å tvinge restene av PLO til Jordan,

¹⁴⁷ Morris, *Righteous Victims*, 507; Schiff, Ya'ari. *Israel's Lebanon War*, 39; Shlaim, *The Iron Wall*, 396.

¹⁴⁸ Shlaim, *The Iron Wall*, 39; Schiff, Ya'ari. *Israel's Lebanon War*, 39; Waage, *Konflikt og stormaktspolitikk i Midtøsten*, 89, 118.

¹⁴⁹ Morris, *Righteous Victims*, 508-509; Schiff, Ya'ari. *Israel's Lebanon War*, 38.

¹⁵⁰ Morris, *Righteous Victims*, 509; Schiff, Ya'ari. *Israel's Lebanon War*, 43.

få kong Hussein til å abdisere og å gjøre Jordan til en palestinsk stat. I dette scenarioet ville Israel beholde Vestbredden og tvinge den palestinske befolkningen der over til Jordan.¹⁵¹

Sharons planer om en invasjon av Libanon var på mange måter en forlengelse av bosetningsprosjektet på Vestbredden. Ved å kvitte seg med PLO som militærmakt og politisk legitim aktør, ville Sharon forhindre at Israel måtte forhandle med PLO om selvstyre på Vestbredden og Gazastripen. Slik Sharon så det, ville områdene bli lettere å annektere for Israel dersom PLO ikke fantes. Invasjonen av Libanon var ifølge historikeren Rashid Khalidi «in a very real sense a war for the future disposition of Palestine».¹⁵²

Gjennom et angrep på Libanon håpet Sharon dessuten å kunne drive den syriske hæren ut av landet og legge forholdene til rette for at den maronittiske lederen Bashir Gemayel skulle bli landets neste president. Sharon og Gemayel delte et ønske om å få alle palestinere ut av Libanon. Med Gemayel som president mente Sharon at han kunne være sikker på at PLO ikke ville kunne gjøre et comeback i Libanon. Israel ville dessuten sikre seg at deres viktigste allierte styrte landet.¹⁵³

Anneksjonen av Golanhøydene

14. desember 1981 samlet statsminister Menachem Begin den israelske regjeringen til et møte i sin private bolig. Et par uker i forveien hadde han sklidd i badekaret og pådratt seg et brudd i hoftebenet. Historiker Avi Shlaim har senere spekulert på om smerten fra bruddet eller de smertestillende pillene Begin måtte spise som følge av det hadde påvirket den avgjørelsen han skulle dele med regjeringen. Begins beslutning er nemlig vanskelig å forstå og forklare ut fra mer rasjonelle politiske kriterier. Uansett skulle Begins avgjørelse komme til å bryte med internasjonal lov, FN-resolusjon 242, tilbaketrekningsavtalen med Syria fra 1974 og Camp David-avtalen. Begin hadde nemlig bestemt seg for å annektere Golanhøydene på grensen til Syria. Israel hadde okkupert høydene i 1967, og siden hadde området vært under israelsk militæradministrasjon. Nå skulle israelsk sivillovgivning og administrasjon utvides til også å inkludere Golanhøydene. Lovgivningen som krevdes for å gjennomføre anneksjonen skulle dessuten presses gjennom samme dag som Begin delte sin beslutning med resten av regjeringen. Anneksjonen brøt med det som hadde vært alle israelske regjeringers uttalte politikk siden 1967, å holde dørene åpne for en avtale med Syria. I virkeligheten var det liten eller ingen vilje fra israelsk hold til å trekke seg tilbake. I slutten av 1981 var det derfor ikke uventet bred nasjonal enighet om anneksjonen. Knesset vedtok Golanhøydeloven med et flertall på 63 stemmer for og 21 imot.¹⁵⁴

¹⁵¹ Tanter, *Whos at the Helm?*, 89.

¹⁵² Khalidi, Rashid. *Under Siege: P.L.O. Decisionmaking during the 1982 War*. New York: Columbia University Press, 2014, 46.

¹⁵³ Morris, *Righteous Victims*, 509; Schiff, Ya'ari. *Israel's Lebanon War*, 43.

¹⁵⁴ Bakke, "Facing Assad. American Diplomacy Toward Syria, 1973-1977.", 21; Shlaim, *The Iron Wall*, 403-404.

FNs sikkerhetsråd svarte på Israels nye lov ved enstemmig å vedta en resolusjon som stadfestet at tilegnelse av land gjennom makt ikke kunne bli akseptert. Reagan-administrasjonen svarte på sin side med å utsette offentliggjøringen av et *Memorandum of Understanding* (MoU), som USA og Israel var blitt enige om like før. Den bilaterale avtalen hadde blitt utformet for å forhindre sovjetisk innflytelse i Midtøsten og var en del av Alexander Haigs plan om en såkalt «strategisk konsensus» i regionen. Den nylig inngåtte avtalen skulle sørge for felles amerikansk-israelske militærøvelser, og etableringen av et felles råd, hvis møter skulle ledes av den amerikanske og den israelske forsvarsministeren når det lot seg gjøre.¹⁵⁵

Da Israel annekterte Golanhøydene, rett etter at avtalen ble signert, ga det inntrykk av at USA var delaktige eller kjente til annekteringen. USA var blitt orientert om den israelske regjeringens planer ved en rekke anledninger, men hver gang hadde administrasjonen bedt Israel la være. I realiteten hadde Washington påvirket Begin-regjeringen til å utsette annekteringen flere ganger.¹⁵⁶

Mens utenriksminister Haig hadde oppfordret Reagan til tilbakeholdenhet etter annekteringen, hadde forsvarsminister Weinberger bedt presidenten om å vise styrke: «How long do we have to go on bribing Israel?... If there is no real cost to the Israelis, we'll never be able to stop any further actions.»¹⁵⁷ Den amerikanske utsettelsen var et kompromiss mellom Haig og Weinberger. President Reagan var enig med Weinberger i at Israel burde irettesettes og enig med Haig i at en represalie burde være begrenset.¹⁵⁸

Uansett hvor begrenset den amerikanske utsettelsen var ment, ble den ikke tatt godt imot i Jerusalem. Som følge av utsettelsen ble den amerikanske ambassadøren til Israel Samuel Lewis kalt inn på teppet hos den israelske statsministeren. Begin leste opp sin protest på utsettelsen av MoU-avtalen for Lewis. Etterpå ga han en regjeringssekretær beskjed om å dele den med pressen. Historiker Avi Shlaim har kalt skjenneprekenen «the harshest and most undiplomatic statement about the United States ever made by an Israeli prime minister.»¹⁵⁹ For Begin var en midlertidig utsettelse av avtalen det samme som en kansellering av den:

What kind of talk is this, "punishing Israel?" Are we a vassal state of yours? Are we a banana republic? Are we 14-year-olds who, if we misbehave, we get our wrists slapped? ... I regard your announcement of the suspension of the discussion of the memorandum of understanding as its cancellation... As to the future, kindly inform the Secretary of State that the Golan Heights law will remain in force. There is no power on earth that will bring about its repeal.¹⁶⁰

155 Cobban, Helena, «The US-Israeli Relationship in the Reagan Era», *Conflict Quarterly*, Vol. 9, No. 2, 1989, 5, 8-9;

Shlaim, *The Iron Wall*, 402, 405.

156 Barrett, *Gambling with History*, 277.

157 Cannon, *President Reagan*, 343.

158 Ibid, 343.

159 Shlaim, *The Iron Wall*, 405.

160 No author, "Transcript of Prime Minister Begin's Statement to the U.S. Envoy to Israel.", Dec.21.1981, The New York Times, <https://www.nytimes.com/1981/03/08/world/autonomy-plan-for-palestinians-is-fading-away.html>

Til tross for den israelske statsministerens bitre bemerkninger ordla president Reagan seg mildt i sitt svar. I et brev til Begin i begynnelsen av januar 1982 forsikret Reagan om at USA så Israel som en alliert og ikke en vasallstat. Han forsikret om at han ønsket å hjelpe Israel med å skape fred. Reagan hevdet at den israelske avgjørelsen om Golanhøydene ikke hadde gjort dette lettere, men at han likevel ville støtte Israel i FNs sikkerhetsråd. «We are now about to face a Security Council debate on Israel's position. The U.S. will resist and, if necessary, will vote against any effort in the Security Council to impose Chapter VII sanctions against Israel.»¹⁶¹ En drøy måned etter Begins uttalelse sammenlignet Reagan forholdet mellom USA og Israel med et ekteskap. Til tross for at krangler dukket opp av og til på grunn av ulike synspunkter, holdt de sammen på grunn av hengivenhet og felles interesser.¹⁶²

Ariel Sharon sonderer terrenget

I starten av desember 1981 returnerte den amerikanske spesialutsendingen Philip Habib til Midtøsten. Habib dro tilbake etter en forespørsel fra statsminister Begin. I Jerusalem var imidlertid Habibs overordnede mål å forsøke å holde Begin-regjeringen tilbake fra å bruke militær-makt i Libanon. Habib møtte den israelske forsvarsministeren Ariel Sharon i håp om å kunne forsterke våpenhvilen mellom Israel og PLO. Habibs forslag gikk ut på å legge til rette for en gradvis tilbaketrekking av PLOs geriljastyrker fra grensen mellom Libanon og Israel. Sharon, som muligens var Begin-regjeringens største motstander av å forhandle med PLO, likte ikke forslaget Habib presenterte. Morris Draper, Habibs assistent i Libanon som deltok på møtet med Sharon, fortalte senere «[w]e made our presentation and Sharon shat all over it».¹⁶³

For Sharon var det ikke nok med en gradvis tilbaketrekking av PLO. Sharon tolket våpenhvilen fra 24. juli annerledes enn amerikanerne. Habib mente at våpenhvilen kun forbød PLOs fiendtlige handlinger fra libanesisk territorium mot Israel og den israelske sikkerhetssonen i Sør-Libanon. Sharon på sin side mente at den gjaldt overfor alle angrep mot israelere i hele verden, ettersom alle angrep opprinnelig kom fra PLOs sentraladministrasjon i Beirut. Habib var stolt over at både Israel og PLO hadde holdt sine løfter og at grensen mellom Israel og Libanon hadde vært forholdsvis fredelig siden avtalen ble ferdigstilt. Sharon mente at PLO hadde brutt våpenhvilen gjentatte ganger ettersom angrep mot israelere hadde funnet sted innad i Israel, i Europa og en rekke andre steder i verden etter at våpenhvilen var ferdigstilt.¹⁶⁴ I stedet for å bruke tid på å høre på Habibs planer, kastet Sharon lys over sin egen løsning: «If the terrorists

¹⁶¹ Letter, President Reagan to Prime Minister Menachem Begin, Jan.8.1982, file (Israel, Prime Minister Begin), Ex-Sec-HS, Box 16, RRPL.

¹⁶² MemCon, Summary of President's meeting with Ambassador Ephraim Evron of Israel, Jan.28.1982, file "Memorandums of Conversation, President Reagan (January 1982)" ExSec-Sub, Box 49, RRPL.

¹⁶³ Boykin, *Cursed is the Peacemaker*, 49-50; Memorandum, Alexander M. Haig, Jr. to The President, Nov.13.1981, File: MemCon President Reagan (11.02.81-11.13.81), Box 49, RRPL.

¹⁶⁴ Boykin, *Cursed is the Peacemaker* 50; Morris, *Righteous Victims*, 508.

continue to violate the ceasefire, we will have no choice but to wipe them out completely in Lebanon, destroy the PLO's infrastructure there... We will eradicate the PLO in Lebanon.»¹⁶⁵ Sharon gjorde det klart at han så for seg en israelsk invasjon som strakk seg helt opp til Beirut.¹⁶⁶ Habib ble forskrekket:

General Sharon, this is the twentieth century and times have changed... You can't go around invading countries just like that, spreading destruction and killing civilians. In the end your invasion will grow into a war with Syria, and the entire region will be engulfed in flames.¹⁶⁷

Sharon understreket at han bare uttrykte sin personlige mening og at han foreløpig ikke hadde fått noen godkjennelse fra den israelske regjeringen. Samtidig bekreftet han at dette ikke bare var noe han hadde funnet på i farten. Sharon hadde gitt stabssjef Rafael Eitan instruksjoner om å kunne svare umiddelbart dersom PLO kom med en provokasjon.¹⁶⁸

Tilbake i Washington rapporterte Habib til Reagan om møtet med Sharon.

Habib var redd for at Sharon ville bruke en palestinsk provokasjon til å kvitte seg med palestinerne i Libanon og muligens tvinge syrerne ut av landet. Han forklarte videre at amerikanerne foreløpig kunne regne med at Israel ikke ville bruke militærmakt mot de syriske rakettenes. Om fiendtligheter igjen blusset opp mellom Israel og PLO, fryktet han imidlertid at Sharon ville benytte anledningen til å angripe palestinerne og syrerne. «If there is sufficient provocation by the Palestinians... He [Sharon] would like to use the occasion to “clean up” Lebanon i.e., to wipe out the PLO and perhaps also to force Syrian withdrawal from Lebanon.»¹⁶⁹ Habib var nå klar over at Sharon ønsket å kvitte seg med PLO og drive palestinerne og syrerne ut av Libanon. Han hadde dessuten inntrykk av at Sharon ønsket å gjøre Libanon til en israelsk satellittstat. I møtet med Reagan formidlet han alt dette til den amerikanske presidenten. Reagan stilte seg uforstående til hvorfor israelerne ikke bare kunne roe ned og la amerikanerne utføre sitt diplomati i det stille. Han mente dessuten at Sharon «talks as if he is a loose cannon».¹⁷⁰

Etter møtet mellom Habib og Reagan var amerikanerne, helt opp til toppen i administrasjonen, informert om Sharons planer for Libanon. Disse planene var i strid med Reagan-administrasjonens mål om å forhindre krig mellom Israel og Syria i Libanon. Washington kom likevel aldri med noen sterk reaksjon på Sharons planer. Muligens trodde ikke Reagan-administrasjonen at Sharon ville klare å få det flertallet han trengte i den israelske regjeringen for operasjonen han forestilte seg i Libanon. Sharon hadde presisert at han bare uttrykte sin personlige mening og at det ikke reflekterte holdningen til den israelske regjeringen som helhet. Reagans utsagn om at

165 Schiff, Ya'ari. *Israel's Lebanon War*, 66.

166 Boykin, *Cursed is the Peacemaker* 50.

167 Schiff, Ya'ari. *Israel's Lebanon War*, 66.

168 Boykin, *Cursed is the Peacemaker*, 50-51.

169 MemCon, Summary of President's meeting with Special Emissary Philip Habib, December.11.1981, file "President Reagan (January 1982)", ExSec-Sub, Box 49, RRPL.

170 Ibid.

Sharon snakket som en løs kanon på dekk gir dessuten inntrykk av at han ikke oppfattet Sharons holdninger som uttrykk for hele den israelske regjeringens politikk.

I løp av første halvdel av 1982 skulle imidlertid flere israelske aktører komme med en rekke hint til Reagan-administrasjonen om at en israelsk invasjon av Libanon var nært forestående. Dette gjør forklaringen om at Reagan-administrasjonen ikke reagerte fordi den ikke tok Sharon seriøst mindre plausibel. En annen forklaring på amerikanernes passivitet overfor Israel var at de var opptatt med saker som administrasjonen anså som viktigere. Camp David-prosessen var enda ikke fullført. Et viktig skritt for å gjennomføre forhandlingsresultatet fra Camp David var rett rundt hjørnet. En israelsk tilbaketrekking fra Sinai-halvøya var satt til april 1982. Der som Reagan-administrasjonen presset Israel for hardt, kunne amerikanerne sette den i fare.¹⁷¹ At statsminister Begin hadde vist så sterk misnøye på administrasjonens begrensede protester etter bombingene av Osirak-reaktoren og annekasjonen av Golanhøydene kan dessuten ha gjort at en sterk innsigelse til Sharons planer satt enda lengre inne hos Reagan.

En varslet invasjon

Etter desembermøtet mellom Philip Habib og Ariel Sharon, fikk Morris Draper, Habibs nærmeste rådgiver i Libanon-meglingen, inntrykk av at Sharon hadde røpet sine planer i et ukontrollert utbrudd av frustrasjon: «He didn't come to this meeting with plans to lay this out, he lost his temper and decided he would tell us a thing or two.»¹⁷² De israelske journalistene Ze'ev Schiff og Ehud Ya'ari har på sin side hevdet at Sharon bevisst benyttet seg av «the drip method».¹⁷³ Det vil si at Sharon delte utvalgte deler av sin plan, uten å røpe alle dens detaljer eller noe tidspunkt for når den ville bli gjennomført. På den måten skulle ikke Washington kunne hevde at en invasjon av Libanon kom som en overraskelse. Reagan-administrasjonen hadde uttrykt misnøye etter å ha blitt overrumplet med bombingene av det irakiske atomforskningscenteret i juni 1981 og annekasjonen av Golanhøydene i november samme år.¹⁷⁴ Ved å varsle Reagan-administrasjonen om en invasjon av Libanon før den fant sted håpet kanskje den israelske regjeringen å dempe en for sterk amerikansk misnøye.

Ved hjelp av amerikanske etterretningstjenester og hint fra israelerne tok det ikke lang tid før Reagan-administrasjonen visste det meste som var å vite om mulige scenarier for en israelsk invasjon av Libanon. Tidspunktet for et eventuelt angrep forble likevel uavklart.¹⁷⁵ I løp av mai 1982 blinket imidlertid varsellampene i Washington ved flere anledninger. 1. mai kringkastet israelsk radio et intervju med israelske militæranalytikere som hevdet at Syria forberedte seg på en krig mot Israel i Libanon. Ifølge analytikerne var en krig mellom Israel og Syria nærmest

¹⁷¹ Boykin, *Cursed is the Peacemaker*, 52.

¹⁷² Ibid, 51.

¹⁷³ Schiff, Ya'ari. *Israel's Lebanon War*, 65.

¹⁷⁴ Ibid, 63, 65.

¹⁷⁵ Boykin, *Cursed is the Peacemaker*, 53; Schiff, Ya'ari. *Israel's Lebanon War*, 67-69.

uunngåelig. De mente at en syrisk provokasjon ville finne sted i løp av andre halvdel av 1982. Like etter rapporterte ambassaden i Tel Aviv til Washington om den israelske radiosendingen. Ifølge ambassadør Samuel Lewis kunne intervjuet tolkes som et forsøk på å forberede den israelske befolkningen på et sammenstøt med Syria. Det kunne også tolkes som «a deliberate move by the Israelis to avoid any later accusations that they have unleashed yet another surprise on the world and its closest ally.»¹⁷⁶

17. mai mottok det amerikanske utenriksdepartementet en beskjed fra statsminister Begin. Beskjeden ble sendt etter at PLO hadde kommet med en erklæring der det het at den palestinske frigjøringsorganisasjonen ville fortsette med sine militæroperasjoner mot Israel på alle fronter, hvilket betydde overalt i hele verden – bortsett fra i grenseområdet mellom Libanon og Israel, som var regulert i henhold til våpenhvilen mellom Israel og PLO. For Begin-regjeringen var dette uakseptabelt. I statsminister Begins telegram til det amerikanske utenriksdepartementet het det at «Israel does not want to surprise the U.S. We wish to inform secretary Haig that it may well become imperative or inevitable to take action to remove the threat against Israel.»¹⁷⁷ Utenriksdepartementet tolket dette som en advarsel om at den israelske regjeringen hadde vedtatt å gjennomføre et angrep mot PLOs hovedkvarterer i Libanon og muligens også en landinvasjon av Libanon. Ambassadør Lewis tolket det som en indikasjon på at den israelske regjeringen var i ferd med å gå tom for tålmodighet og som et tegn til amerikanerne på at de måtte få fart i meklingsarbeidet. 19. mai møtte Lewis Begin for å diskutere innholdet i det budskapet han hadde sendt til Washington to dager tidligere. Lewis forklarte Begin at beskjeden hadde blitt tolket ulikt i Reagan-administrasjonen. Statsministeren svarte at den virkelige hensikten med beskjeden hadde vært

[To] impress upon the USG [United States government] that if the present situation continued the U.S. should not be taken by surprise by Israeli action. ---Surely the U.S. did not expect Israel to ask permission to strike the PLO or to bring the USG in to the Israeli decision-making process. This remains Israel's sole responsibility and has the additional merit of countering Arab charges that the USG colludes with Israel. The timing of such a decision would remain a sovereign secret.¹⁷⁸

Avslutningsvis forsikret han om at den israelske regjeringen ikke hadde fattet noen avgjørelse om et stort angrep i Libanon, men uttrykte samtidig: «We really considered smashing the PLO by combined land/sea/air operations. We did not take that decision, but I want the secretary to

176 Cable, AmEmbassy Tel Aviv to SecState WashDC, May.08.1982 (DTG:080905Z), file: ExSec-COI (5.3.82-5.10.82), Box 38, RRPL.

177 Cable, SecState WashDC to Secretary Flash, May.17.1982 (DTG:171835Z), file: ExSec-COI (5.17.82-5.23.82), Box 38, RRPL.

178 Cable, AmEmbassy Tel Aviv to SecState WashDC, May.19.1982 (DTG:191840Z), file: ExSec-COI (5.17.82-5.23.82), Box 38, RRPL.

know there is a limit to what a responsible government can tolerate.»¹⁷⁹ Dersom det hadde vært noen tvil i Washington om hva israelerne hadde i gjære før møtet, hadde amerikanerne nå fått klar beskjed. Begin hadde erklært at den israelske regjeringen hadde planer om en invasjon av Libanon. Han hadde dessuten sagt at amerikanerne ikke burde bli overrasket dersom planene ble iverksatt. Videre hadde han, uten eksplisitt å kommentere hva som skulle til, presisert at det fantes grenser for hva Israel kunne tåle før de måtte gjøre noe. Sagt på en annen måte hadde Begin gjort alt han kunne for å varsle amerikanerne om en invasjon av Libanon uten direkte å involvere USA i beslutningen om angrepet. Dette hadde Begin gjort, slik Begin så det, nærmest av hensyn til USA. Dersom amerikanerne ble direkte involvert i avgjørelsen om en invasjon, ville det gi vann på mølla til de som hevdet at USA hadde konspirert med Israel. Slik kunne det jo også sees.

Til tross for klare indikasjoner på at Israel skulle invadere Libanon, var Reagan-administrasjonen forsiktige i sine forsøk på å holde Israel tilbake. I sitt møte med den israelske statsministeren hadde ambassadør Lewis riktignok presisert at utenriksminister Haig mente at det var «vitaly important that Israel continue to exercise complete restraint and refrain from taking any action which might further damage the fragile cessation of hostilities which he believes remains in everyone's interest.»¹⁸⁰ Lewis videreformidlet også et ønske fra utenriksminister Haig om at Begin omhyggelig vurderte de mulige virkningene av en israelsk invasjon. Samtidig brukte aldri Reagan-administrasjonen noen pressmidler overfor Israel. Den henviste aldri til konkrete konsekvenser som en invasjon av Libanon kunne få for Israel. Administrasjonen formidlet bare hva den håpet, ønsket og mente.¹⁸¹

I et memorandum til president Reagan fra mai 1982 tegnet utenriksminister Alexander Haig et klarere bilde av hvorfor Reagan-administrasjonen ikke brukte pressmidler for å holde Israel tilbake. Strategien Haig presenterte gjaldt ikke bare overfor Israel i Libanon, men gjaldt også for forhandlingene om selvstyre for Vestbredden. I tillegg skulle den brukes for å oppnå israelsk forståelse for amerikansk militærsamarbeid med arabiske stater. Haig la frem to mulige alternativer. Det ene gikk ut på å stille konkrete krav til Israel for å sikre amerikanske interesser i regionen. Eksempelvis kunne gjenopptaking av MoU-avtalen, som fortsatt sto på vent, og amerikansk bistand til Israel knyttet til løfter fra Israel om aksept av amerikanske våpensalg til arabiske stater.¹⁸²

Det andre alternativet gikk ut på å bygge tillit hos israelerne uten å komme med eksplisitte krav tilbake. For å bygge tillit, mente Haig at Reagan-administrasjonen kunne få til en rask gjennomføring av MoU-avtalen og gi Israel konstruktive svar på forespørsler om andre sikkerhetsmessige og økonomiske forsikringer: «there would be no explicit linkage between our

179 Ibid.

180 Ibid.

181 Ibid.

182 Memorandum, Alexander M. Haig, Jr. to The President, May.12.1982, File: ExSec-COI (5.11.82-5.15.82), Box 38, RRPL.

underlying commitment to Israel's security and Israel's performance on other issues.»¹⁸³ Slik Haig så det, var det siste alternativet helt klart det mest lønnsomme. Han mente at de negative amerikanske reaksjonene på bombingene av Osirak-reaktoren, bombingene av Beirut og annekseringen av Golanhøyden i Israel ble sett på som inkonsistent med amerikanernes tradisjonelle forpliktelse overfor Israels sikkerhet. For å rette opp i denne israelske misoppfattelsen, burde Reagan-administrasjonen fokusere på å gjenopprette tillit mellom USA og Israel.¹⁸⁴

Haig mente at forsøk på å bruke amerikansk innflytelse overfor Israel til å fremme amerikanske interesser ville bli oppfattet som utpressing i Israel. Administrasjonen ville bli møtt med hard israelsk motstand og ville muligens ende opp med et Israel som bare ble enda mer kritisk innstilt til amerikansk militærsamarbeid med arabiske stater, selvstyreforhandlinger på Vestbredden og Libanon.¹⁸⁵ Med andre ord, konkluderte utenriksminister Haig, Reagan-administrasjonen burde ikke ta i bruk noen form for pressmidler for å endre eller moderere Israels politikk.

Et grønt lys fra USA?

25. mai møttes utenriksminister Alexander Haig og forsvarsminister Ariel Sharon i den amerikanske hovedstaden. Den israelske forsvarsministeren hadde invitert seg selv til Washington. Reagan-administrasjonen hadde bestemt at møtet skulle gjennomføres uten at noen viktige beslutninger skulle bli tatt. Sharon skulle ikke få møte president Reagan, og diskusjon om en gjennomføring av MoU-avtalen skulle vente til Reagans planlagte møte med statsminister Begin i midten av juni. Sharon på sin side hadde ingen planer om å diskutere MoU-avtalen eller å møte president Reagan. Formålet med turen til Washington var å finne ut av Reagan-administrasjonens sannsynlige reaksjon på en israelsk offensiv i Libanon.¹⁸⁶ Om møtet i Washington skrev Sharon senere «With the situation between ourselves and the terrorists now just waiting for a spark, I traveled to the United States to meet with Haig and Caspar Weinberger».¹⁸⁷

I møtet med utenriksminister Haig tok Sharon opp sine problemer med 24. juli-våpenhvilen. Israel hadde presentert disse problemene overfor amerikanerne en rekke ganger tidligere. Sharon forfektet at PLO hadde brutt våpenhvilen med Israel 170 ganger siden slutten av juli 1981. Han poengterte at Israel hadde vist betydelig tilbakeholdenhet overfor disse angrepene.¹⁸⁸ Tiden hadde imidlertid kommet der Israel ikke kunne holde tilbake lenger. «No self-respecting country would put up with attacks of this kind from terrorists. A response is unavoidable. War could

183 Ibid

184 Ibid.

185 Ibid.

186 Schiff, Ya'ari. *Israel's Lebanon War*, 72; Shlaim, *The Iron Wall*, 412.

187 Sharon, Ariel, David Chanoff, *Warrior: An Autobiography*, New York: Simon & Schuster, 2001, 450.

188 Boykin, *Cursed is the Peacemaker*, 55; Sharon, *Warrior*, 450.

break out any minute, even as we sit here talking.»¹⁸⁹ Sharon forklarte at han ikke hadde noen intensjon om å angripe Syria, men at det nesten var umulig å foreta seg noe i Libanon uten å havne i kamp med syrerne. Med et hint om at en israelsk operasjon ville nå helt opp til Beirut, forklarte Sharon videre: «We cannot live under the threat of Palestinian terrorism from Beirut... its a dilemma for us, but we don't see any way of handling it other than going in and cleaning them out.»¹⁹⁰

Haig innledet sitt svar med en forsikring om at han skjønnte Israels dilemma. Han var imidlertid bekymret over hvor stor en israelsk invasjon ville bli og var opptatt av at den kun skulle bli iverksatt dersom en så alvorlig provokasjon fant sted at det internasjonale samfunnet ville ha forståelse for den.

The U.S., as an ally, cannot tell Israel not to defend its interests... but the perception of the world is perhaps as important as the reality. There must be a recognizable provocation... We hope you will be sensitive to the need for a provocation that will be understood internationally, and any reaction must be in proportion to the provocation. We must make every effort to avoid conflict.¹⁹¹

Da Haig fortalte Sharon at USA ikke kunne bestemme hvordan Israel skulle forsvare sine interesser, mistet det som fulgte mye av sin kraft. Haig hadde sagt at amerikanerne ønsket å unngå en konflikt i Libanon samtidig som han erkjente at USA ikke hadde noen autoritet til å bestemme hvordan Israel skulle forsvare sine interesser. John Boykin, Philip Habibs biograf, bemerket senere at den tvetydige karakteren i Haigs advarsler til Sharon i praksis gjorde at de ble utvisket til noe som lignet på: «*We don't think you should invade Lebanon, but it's really up to you to decide that for yourself.*»¹⁹² Haig definerte dessuten aldri hva han mente med en «recognizable provocation.» Da han sa at en israelsk invasjon av Libanon ikke ville godtas uten en slik provokasjon, sto Sharon fritt til å tolke hva det innebar.

Sharon kunne tolke Haigs tvetydighet til å bety at han hadde en taus aksept fra Reagan-administrasjonen til å utføre en begrenset militæroperasjon i Libanon dersom en provokasjon fant sted først. Det er ikke sikkert at Haig mente å gi Sharon en slik godkjennelse, men da møtet mellom Haig og Sharon var over, var det flere av Haigs underordnede som hadde inntrykk av at han nettopp hadde gjort det. Philip Habib, som hadde vært tilstede under møtet, advarte Haig like etter. «He thinks he has an OK from us to run an operation into Lebanon.»¹⁹³ Habib var ikke den eneste av Haigs underordnede som mente at Haig ikke hadde vært tydelig nok. Flere av de som hadde tilbragt tid i Israel mente at israelerne hadde en tendens til å oppfatte amerikansk motstand, som ikke ble formidlet uten noe som helst rom for mistolkning, som samtykke.

189 Schiff, Ya'ari. *Israel's Lebanon War*, 73.

190 Ibid, 73.

191 Boykin, *Cursed is the Peacemaker*, 55.

192 Ibid, 56.

193 Boykin, *Cursed is the Peacemaker*, 56; Schiff, Ya'ari. *Israel's Lebanon War*, 74.

Etter møtet ble det avgjort at utenriksministeren skulle sende et brev til statsminister Begin der enhver tvil som kunne ha oppstått i møtet, om amerikansk motstand til en invasjon, skulle tydeliggjøres.¹⁹⁴

Da brevet til Begin var ferdig trykt og sendt til den israelske statsministeren, var det likevel uten noe nytt om amerikanske reaksjoner på en invasjon av Libanon. Brevet presiserte at Haig ikke ønsket at det skulle være uklart hva amerikanerne mente om en invasjon av Libanon, men brevet inneholdt ingen advarsler om konsekvenser dersom Israel invaderte Libanon. Den sterkeste kommentaren i brevet var: «We want to make it very clear that we sincerely hope Israel will continue to exercise complete restraint and refrain from any action which would further damage the understanding underlying the cessation of hostilities.»¹⁹⁵

Setningen ville kanskje ikke ha gjort særlig inntrykk på Begin uansett, men da den nesten ordrett imiterte ambassadør Samuel Lewis sin beskjed til statsminister Begin fra noen uker i forveien, ble den blottet for betydning. Mens Lewis hadde startet sin beskjed med «it is vitally important.» innledet Haig dessuten med «we sincerely hope.» For statsminister Begin som tydet og tolket hvert eneste ord nøye, forsterket muligens brevet fra Haig inntrykket om at israelerne hadde fått en stilltiende amerikansk samtykke til en invasjon. De israelske journalistene Ze'ev Schiff og Ehud Ya'ari hevdet senere at brevet i Israel ble tolket som et forsiktig diplomatisk grep for formelt å fraskrive seg skyld dersom Israel havnet på dypt vann i Libanon.¹⁹⁶

194 Boykin, *Cursed is the Peacemaker*, 56; Schiff, Ya'ari. *Israel's Lebanon War*, 74-75.

195 Letter, Alexander Haig to Prime Minister Menachem Begin, May.28.1982, file: ExSec-COI, (5.25.82-6.5.82), Box 38, RRPL.

196 Schiff, Ya'ari. *Israel's Lebanon War*, 75.

Invasjonen av Libanon: Amerikansk diplomati

*The invasion began on June 6. That was the beginning of the Lebanon war, a war which didn't reflect well on anybody—not on the Israelis, not on the PLO, not terribly well on the U.S.*¹⁹⁷

UNITED STATES AMBASSADOR TO ISRAEL, SAMUEL LEWIS

*Events are moving so rapidly in Lebanon that I do not feel confident I have a clear picture of ultimate Israeli intentions.*¹⁹⁸

US SPECIAL ENVOY, AMBASSADOR PHILIP HABIB

Abu Nidal, Abu Shmidal

4. juni 1982 ble medlemmer av den israelske regjeringen, offiserer fra hæren og medlemmer av etterretningstjenestene hasteinnkalt til et møte i regjeringens konferanserom. Statsminister Menachem Begin informerte om et attentatforsøk mot den israelske ambassadøren til Storbritannia, Shlomo Argov. Han hadde vært på vei ut fra et arrangement for ambassadører i London da han ble overfalt og skutt flere ganger. En av kulene hadde truffet ham i hodet, og da Begin innkalte til hastemøtet, var Argovs liv fortsatt i fare.¹⁹⁹

Den israelske statsministeren hadde ringt militærets stabssjef, Rafael Eitan like etter at han hadde blitt informert om attentatforsøket. Sammen hadde de blitt enige om at det israelske luftvåpenet skulle svare på attentatforsøket i London med bombeangrep mot PLO i Libanon. Uten å vite at avgjørelsen om å angripe PLO hadde blitt tatt kvelden før møtet, brukte etterretningsekspertene store deler av natten på å finne ut hvem som sto bak angrepet. Da sjefen for etterretningsorganisasjonen, *General Security Services*, påpekte at angrepet mest sannsynlig var utført av en utbryterfraksjon av PLO som var ledet av Abu Nidal, brøt statsministeren inn: «They are all PLO.»²⁰⁰ Stabssjef Eitan var ikke mindre avvisende overfor etterretningen om hvem Argovs overfallsmenn var. Da han ble informert om at Abu Nidal antageligvis var den

197 Jessup, Peter, and Samuel W Lewis. *Interview with Samuel W. Lewis*. August 9, 1998. Manuscript/Mixed Material, 294. <https://www.loc.gov/item/mfdipbib000687/>.

198 Cable, AmConsul Jerusalem to USDEL Secretary NIACT, Jun.8.1982 (DTG:082248Z), file: ExSec-COI (6.6.82-6.9.82), Box 38, RRPL.

199 Rattner, Steven, "Israeli Ambassador Wounded in London Shooting.", June.4.1982, The New York Times, <https://www.nytimes.com/1982/06/04/world/israeli-ambassador-wounded-in-london-shooting.html>; Schiff, Ya'ari. *Israel's Lebanon War*, 97-98.

200 Schiff, Ya'ari. *Israel's Lebanon War*, 97-98; Shlaim, *The Iron Wall*, 415.

ansvarlige, avfeide han informasjonen blankt: «Abu Nidal, Abu Shmidal, we have to strike at the PLO!»²⁰¹

Abu Nidal-gruppen og PLO var to forskjellige organisasjoner. Nidal og PLOs leder Yasir Arafat hadde en gang vært nære venner, men med tiden hadde forholdet surnet. Nidal mente at Arafat sto i fronten for en strategi som i virkeligheten betydde palestinerne kapitulasjon overfor Israel. Etter at Nidal hadde rettet en rekke attentatforsøk mot Arafat og myrdet medlemmer av PLO som ønsket dialog med Israel, hadde PLO gitt Nidal en dødsdom. Rundt en måned før angrepet mot Argov, hadde Nidals organisasjon plantet en bombe i PLOs kontorer i Sidon. Det var vanligvis PLO-aktører, og ikke israelere som var Nidal-gruppens mål, og israelsk etterretning hadde informasjon som pekte i retning av at angrepet mot Argov var ment for å fremprovosere et israelsk angrep på Libanon for å styrte Arafat.²⁰²

Etter at Begin hadde avfeid informasjonen om hvem som sto bak angrepet mot ambassadør Argov, foreslo Eitan at israelske luftstyrker skulle bombe PLO-mål i Beirut. Med litt flaks mente han at bombingene av Beirut kunne eliminere PLOs lederskap. Han påpekte samtidig at PLO mest sannsynlig ville svare ved å skyte mot bosetningene i det nordlige Israel, men unnlot å nevne at israelsk etterretning allerede visste at PLO ville gjøre det. PLO hadde utstedt ordre til sine artilleristyrker i Sør-Libanon om automatisk å svare på israelsk bombing av hovedkvarterene med angrep mot Nord-Israel. Flere av deltagerne på møtet visste imidlertid dette godt.²⁰³

Da Israel hadde bombet Beirut i juli 1981, hadde hundrevis av sivile mistet livet. Israel hadde blitt møtt med misnøye fra store deler av verden, og Reagan-administrasjonen svarte med å utsette forsendinger av F-16 fly til Israel. Ett år etter så ikke reaksjonen ut til å ha gjort særlig inntrykk på den israelske regjeringen. Alle som var på møtet visste at dersom PLO svarte på bombingene av Beirut ved å skyte mot bosetningene i Nord-Israel, ville det fungere som et påskudd for å iverksette militærplanene som lenge hadde sirkulert i Israel. Det var likevel ingen i møtet som stoppet opp og stilte spørsmål rundt hva som var i ferd med å skje.²⁰⁴

Tidlig på ettermiddagen 4. juni 1982 bombet israelske luftstyrker 25 mål i Beirut og Sør-Libanon. Som forventet svarte PLO like etter med artilleriskyting mot de israelske bosetningene i Nord-Israel. Med det hadde forsvarsminister Ariel Sharon fått sin *casus belli*. Våpenhvilen Habib hadde fremforhandlet mellom Israel og PLO var over.²⁰⁵ Angrepet mot den israelske ambassadøren kunne dessuten tolkes som den provokasjonen den amerikanske utenriksministeren hadde bedt om i sitt møte med Sharon halvannen uke i forveien.

201 Schiff, Ya'ari. *Israel's Lebanon War*, 98; Shlaim, *The Iron Wall*, 415.

202 Schiff, Ya'ari. *Israel's Lebanon War*, 99; Shlaim, *The Iron Wall*, 414.

203 Schiff, Ya'ari. *Israel's Lebanon War*, 100-101; Shlaim, *The Iron Wall*, 415.

204 Schiff, Ya'ari. *Israel's Lebanon War*, 100-101.

205 Boykin, *Cursed is the Peacemaker*, 59; Shlaim, *The Iron Wall*, 415.

Israel går til krig: Operasjon fred for Galilea

Kvelden 5. juni møttes den israelske regjeringen på nytt i statsministerens private bolig. Statsminister Begin foreslo en invasjon av Libanon for å fjerne trusselen mot Galilea-regionen nord i Israel. Sharon og Eitan fikk oppgaven med å forklare de operasjonelle planene for regjeringen. De to forklarte at operasjonen ikke skulle strekke seg lenger enn 43 kilometer nord for den internasjonalt anerkjente grensen mellom Israel og Libanon siden rekkevidden til PLOs artilleri var 42.8 kilometer.²⁰⁶ Beirut var utenfor planens omfang. Operasjonen skulle vare mellom ett og to døgn, og det var ingen plan om å konfrontere syrerne direkte. De israelske styrkene skulle holde seg på minst fire kilometers avstand fra syrerne. Sharon forklarte at han ikke kunne utelukke en konfrontasjon, men intensjonen var å utmanøvrere og true syrerne uten å havne i direkte konfrontasjon med dem. Slik ville han få dem til å trekke seg ut av Bekaa-dalen. Krigsoperasjonen fikk det noe orwellske navnet, «Fred for Galilea». Fjorten ministre stemte for operasjonen, mens to avsto.²⁰⁷

Samtidig som den israelske regjeringen diskuterte seg imellom, forsøkte den amerikanske ambassadøren i Tel Aviv, Samuel Lewis, å få tak i statsministeren. Lewis hadde fått beskjed, via FN og Saudi Arabia, om at PLO ønsket en våpenhvile. Da han omsider fikk tak i Begin, gjorde statsministeren det klart at han ikke var interessert dette. «We do not recognize the terrorists as being on an equal level with the State of Israel. The United States Ambassador should not come to me with such a proposal.»²⁰⁸ Ambassadør Lewis rapporterte svaret videre til den amerikanske utenriksministeren:

This time, I fear, those like Sharon, who have long believed that only a major military "clean-up" of PLO infrastructure and weaponry can safeguard Israel's populace, will carry the day. My strong sense is that the die is already cast. If so, the Israelis are unlikely to respond to anyone's call for a ceasefire until they have completed what they conceive of as an unavoidable, necessary task – the destruction of the PLO's military capability.»²⁰⁹

Søndag 6. juni krysset israelske pansrede kjøretøy grensen mellom Israel og Libanon. Israelske styrker tok seg også inn i Libanon fra havet rett sør for havnebyen Sidon. Israelerne tok kontroll over den sørlibanesiske byen Nabatiye, omringet alle havnebyene sør for Sidon og blokkerte rømningsveien nordover. 250 israelske fly inntok libanesisk luftrom og begynte å bombe mål på bakken.²¹⁰

206 Grensen på 43 kilometer ble raskt rundet ned til 40 kilometer og refereres herifra til som 40 kilometer-grensen. Shlaim, *The Iron Wall*, 416-417; Boykin, *Cursed is the Peacemaker*, 61.

207 Shlaim, *The Iron Wall*, 416-417.

208 Cable, AmEmbassy Tel Aviv to SecState WashDC, Jun.5.1982 (DTG:052340), file: ExSec-COI (5.25.82-6.5.82), Box 38, RRPL.

209 Ibid.

210 Shlaim, *The Iron Wall*, 418-420; Tanter, *Who's at the Helm?*, 113.

Statsminister Begin sendte et brev til president Reagan der presidenten ble informert om at målet med operasjonen var å skyve PLO 40 kilometer tilbake fra grensen mellom Israel og Libanon slik at Israel var utenfor PLO-artilleriets rekkevidde. Ifølge brevet skulle ikke de israelske styrkene rykke lenger frem enn dette.²¹¹ Den israelske regjeringen kom også med en offentlig erklæring der dette målet ble kunngjort. Her presiserte den også at den syriske hæren ikke skulle angripes med mindre den angrep israelerne først. 7. juni beordret likevel forsvarsminister Sharon IDF til å bevege seg østover mot motorveien mellom Beirut og Damaskus for å forberede seg på kamp mot de syriske styrkene der.²¹² Innen kort tid skulle det vise seg at flere deler av planen som forsvarsministeren og den militære stabssjefen hadde presentert for regjeringen ikke stemte overens med det som faktisk fant sted på bakken.

Reagan-administrasjonen i Versailles

Like etter at det ble kjent at ambassadør Argov hadde blitt skutt i London, ble Philip Habib kalt inn til et møte med president Reagan. Habib fikk beskjed om å dra rett til Versailles utenfor Paris, der president Reagan og utenriksministeren deltok på et økonomisk toppmøte med G7-landene. Da han kom frem, ble han i all hast ført inn til et møte med presidenten. Habib merket seg at utenriksminister Haig ikke var tilstede. Forholdet mellom Haig og flere av de som jobbet tett med Reagan i Det hvite hus hadde blitt anspent i løpet av de siste månedene. Da Habib dukket opp i Versailles, kom det som en overraskelse på Haig. Han hadde ikke blitt informert om møtet mellom presidenten og Habib. Habib informerte imidlertid Haig om presidentens instruksjoner etter møtet. Reagan hadde ikke vært veldig presis. Habib mente at presidenten hadde sagt noe i retning av: «See whether you can put an end to or defuse this crisis. Try to prevent it from going out into major warfare.»²¹³ Morris Draper, Habibs rådgiver i Libanon, ga senere en lignende karakteristikk av de instruksene de handlet ut ifra i Libanon. «Habib and I, while we were in the region, operated largely without instructions. We were implementing a policy as we went along; the policy was generally to do the best we could.»²¹⁴

I møtet med Haig fikk Habib andre instruksjoner enn de han hadde fått av Reagan. Nathaniel Howell, en av Habibs kollegaer som var med han til Versailles, sa senere at han hadde inntrykk av at utenriksministeren hadde bedt Habib om å dra til regionen, mer eller mindre fordi han hadde blitt bedt om å gjøre det. «He [Habib] said it was very strange, like having two different mandates. My impression was that president said 'go over there and get things settled',

211 Cable, AmEmbassy Tel Aviv to SecState WashDC, Jun.6.1982 (DTG:062143), file: ExSec-COI (6.6.82-6.9.82), Box 38, RRPL; Shlaim, *The Iron Wall*, 416.

212 Reich, *The United States and Israel*, 113; Shlaim, *The Iron Wall*, 420.

213 Boykin, *Cursed is the Peacemaker*, 60.

214 Kennedy, Charles Stuart, and Morris Draper. Interview with Morris Draper. 1991. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mfdipbib000307/>.

and Haig said 'go over there'»²¹⁵

Like etter møtene i Versailles, og et par timer etter at de israelske styrkene krysset grensen til Libanon, ga president Reagan beskjed til statsminister Begin om at Habib var på vei til Jerusalem. Reagan forklarte at han og utenriksminister Haig hadde bestemt seg for å sende Habib til regionen for å dele presidentens tanker og bekymringer med Begin. Ettersom flere vanskelige avgjørelser måtte tas de kommende timene, ønsket Reagan å ha sin mann i Jerusalem for å formidle sine bekymringer direkte.²¹⁶ I Europa var president Reagan for det meste travelt opptatt med andre saker enn det dystre dramaet som utspilte seg i Libanon. Foruten det økonomiske toppmøtet i Versailles, skulle presidenten delta på et NATO-møte i Bonn, møte Storbritannias statsminister Margaret Thatcher i Westminster og besøke paven i Vatikanet. Da Reagan duppet av under pavens tale 7. juni – dagen etter at Israel invaderte Libanon – illustrerte det godt den travle timeplanen han hadde under invasjonens innledende fase.²¹⁷

Utenriksminister Haig brukte imidlertid mer tid enn presidenten på å håndtere Libanon-dramaet fra Europa. I sine daglige pressemøter med de amerikanske journalistene som reiste med presidentens følge, gjorde utenriksministeren det tydelig at han støttet den israelske operasjonen. Han kunne meddele at Washington hadde videreformidlet den israelske regjeringens forsikringer om at Israel ikke ønsket konfrontasjon med Syria til Damaskus. Haig kunne også fortelle at den israelske operasjonen ikke ville bli enkel da han anslo at det var omtrent 6000 godt væpnede terrorister langs den libanesiske kysten alene. Dersom en våpenhvile skulle inngås i Libanon mente Haig dessuten at det først var nødvendig å endre den politiske maktbalansen i landet. Han håpet at den syriske tilstedeværelsen ville bli redusert betydelig.²¹⁸ Lou Cannon, en av journalistene som var med til Europa skrev senere: «The briefings certainly gave me and others who attended them the impression that Haig was an apologist for the Israeli invasion.»²¹⁹

Jerusalem

Philip Habib landet i Jerusalem mandag 7. juni og møtte statsminister Begin samme dag. Statsministeren gjentok flere ganger at israelske styrker ville forlate Libanon så snart en bufferzone på 40 kilometer ble etablert. Da Habib rapporterte til Washington etter møtet, var han overbevist om at Israel hardnakkert ville stå imot alle forsøk fra USA og FN på å få til en umiddelbar israelsk tilbaketrekking. Habib mente at statsminister Begin og israelere generelt ble mindre medgjørlige under «threat of punishment.»²²⁰ Dersom sanksjoner skulle vurderes, mente

²¹⁵ Boykin, *Cursed is the Peacemaker*, 60-61.

²¹⁶ Cable, USDEL Secretary in Versailles to AmEmbassy Tel Aviv, Jun.6.1982 (DTG:061700), file: ExSec-COI (6.6.82-6.9.82), Box 38, RRPL.

²¹⁷ Cannon, *President Reagan*, 344.

²¹⁸ Schiff, Ya'ari. *Israel's Lebanon War*, 151-152.

²¹⁹ Cannon, *President Reagan*, 167.

²²⁰ Cable, AmConsul Jerusalem to USDEL Secretary in London Flash, Jun.7.1982 (DTG:072050Z), file: ExSec-COI (6.6.82-6.9.82), Box 38, RRPL.

Habib at de måtte være troverdige og omfattende. Det første møtet mellom Habib og Begin førte ikke til noe gjennombrudd. Et nytt møte ble imidlertid satt til ettermiddagen dagen etter. Habib rapporterte at han forventet at den israelske statsministeren i dette møtet ville kreve at en FN-styrke eller en multinasjonal styrke skulle settes inn før IDF trakk seg ut. Styrken ville måtte komme med garantier for at PLO ikke skulle infiltrere buffersonen og true bosetningene i nord. Habib mente at tilnærmingen med størst sannsynlighet for å få Israel til å trekke seg ut av Libanon, var å utvide mandatet til UNIFIL-styrkene som allerede var utplassert der. I mellomtiden mente han at administrasjonen burde forsøke å unngå å ta stilling til resolusjoner i FNs Sikkerhetsråd som fordømte den israelske invasjonen.²²¹ Begin hadde sagt at han forventet at president Reagan la ned veto mot resolusjoner i Sikkerhetsrådet som fordømte og sanksjonerte Israel.²²²

Da Habib og Begin møttes på nytt 8. juni, innledet Begin med et ønske om at Habib skulle reise til Damaskus med en beskjed til president Assad. I beskjeden het det at Israel ikke ønsket å havne i kamp med syrerne. Dersom syriske styrker ikke angrep israelske styrker i Libanon, skulle heller ikke syriske styrker bli angrepet. Begin ønsket at Assad skulle flytte sine styrker i Bekaa-dalen tilbake til de posisjonene de hadde hatt 5. juni. Han ville også at Assad skulle beordre PLO-styrkene som befant seg blant de syriske styrkene i Bekaa-dalen til å trekke seg ytterligere 25 kilometer tilbake fra grensen til Israel. Begin forsikret om at dersom Assad aksepterte disse ønskene, skulle den militære fasen av den israelske operasjonen være over, og Israel ville være klare for en våpenhvile. Habib sa seg umiddelbart enig i å reise til Damaskus så snart han fikk beskjed om at president Assad ville ta han imot.²²³

Begin delte deretter regjeringens tanker om hva som krevdes for at Israel skulle trekke seg ut av Libanon. Aller helst foretrakk regjeringen at en amerikansk styrke ble satt inn i Libanon for å sikre den israelske buffersonen. Dernest kom en multinasjonal styrke, lik den som opererte mellom Israel og Egypt på Sinaihalvøya. Sist og minst foretrukket av regjeringen var en utvidet UNIFIL-styrke. Slik Habib hadde forutsett i sin rapport til Washington dagen før, var det for Begin avgjørende at en eventuell styrke opererte under et klart mandat som hindret PLO fra å gå inn i styrkens operasjonsområde. Da Habib spurte hvordan de skulle avgjøre hvilket område i Sør-Libanon en internasjonal styrke skulle operere i, svarte Begin at israelerne ville være fornøyde med å tegne en linje 40 kilometer fra grensen til Israel. Habib poengterte at israelske styrker allerede hadde tatt seg forbi denne linjen. Begin forsikret om at IDF ville trekke seg tilbake til 40 kilometerslinjen og bli med på en «ceasefire in place.»²²⁴

221 Ibid.

222 Cable, AmConsul Jerusalem to USDEL Secretary in London NIACT, Jun.7.1982 (DTG:072224Z), file: ExSec-COI (6.6.82-6.9.82), Box 38, RRPL.

223 Cable, AmConsul Jerusalem to AmEmbassy Damascus Flash, Jun.8.1982 (DTG:081733Z), file: ExSec-COI (6.6.82-6.9.82), Box 38, RRPL.

224 Cable, AmConsul Jerusalem to USDEL Secretary Flash, Jun.8.1982 (DTG:082022Z), file: ExSec-COI (6.6.82-6.9.82), Box 38, RRPL.

Allerede fra invasjonen ble iverksatt, hadde Habib hatt liten tiltro til at den ville avgrenses til 40 kilometer slik den israelske regjeringen påsto. Planene som forsvarsminister Sharon hadde presentert for ham et drøyt år i forveien sa nemlig noe annet.²²⁵ IDFs bevegelser på bakken gjorde heller ingenting for å endre oppfatningen om at Israel hadde større planer enn det Begin hevdet. Om kvelden 8. juni delte Habib sine tanker om de siste hendelsene i Libanon med Washington:

Latest fragmentary reports of Israeli military moves... raise suspicions of an Israeli-Phalange decision to link up their forces and redraw the political map of Lebanon once and for all. This is not, repeat, not, the Israeli objective as Begin reaffirmed it again tonight to me... Nonetheless, we need to take into account Sharon's more grandiose scheme of putting Israeli forces alongside of Bashir's East of Beirut to force Syrian withdrawal from the Beirut area.²²⁶

Habib mente at faren for en militær konfrontasjon mellom Israel og Syria nå var blitt større. Dersom Begins beskjed om en mulig våpenhvile ble møtt med motvilje i Damaskus, ville dette øke sjansene for en eskalering mellom landene. Da han hadde sagt ja til å reise til Damaskus, hadde han imidlertid tenkt at dette i seg selv kunne minke sjansene for en israelsk avgjørelse om å gå imot de syriske styrkene. Dersom han fikk et positivt svar fra Assad, ville det dessuten kunne bli første skritt på veien mot en våpenhvile mellom Israel og Syria.²²⁷

Damaskus

9. juni landet Philip Habib i Damaskus. Like etter mottok han to beskjeder som skulle komplisere oppdraget hans. Den første kom fra statsminister Begin. Ifølge statsministeren hadde president Assad i løpet av natten utplassert fem nye rakettkastere i Libanon. En hadde også blitt utplassert et par dager i forveien. Syria hadde dermed nitten rakettkastere i Libanon. Den israelske statsministeren ville at Habib skulle kommunisere den israelske misnøyen til president Assad. «I would like Habib to make clear to Assad that the six batteries which have been added in the last two days must repeat must be removed immediately.»²²⁸

Den andre beskjeden kom i form av en rapportasje fra israelsk presse, basert på lekkasjer fra den israelske regjeringen. I rapportasjen het det at Habib hadde reist til Syria for å få rakettenene ut av Libanon og for å advare Syria. Habib mente at det ville bli umulig å få de syriske rakettenene ut av Libanon dersom israelerne krevde det offentlig. For president Assad var det nemlig helt avgjørende at det ikke så ut som israelerne presset ham til å ta avgjørelser. Den israelske rapportasjen ga dermed Habib inntrykk av at den israelske regjeringen forsøkte å ødelegge

²²⁵ Boykin, *Cursed is the Peacemaker*, 61.

²²⁶ Cable, AmConsul Jerusalem to USDEL Secretary NIACT, Jun.8.1982 (DTG:082248Z), file: ExSec-COI (6.6.82-6.9.82), Box 38, RRPL.

²²⁷ Ibid.

²²⁸ Cable, SecState WashDC to White House Flash, Jun.9.1982 (DTG:090943Z), file: ExSec-COI (6.6.82-6.9.82), Box 38, RRPL.

oppdraget hans i Syria. Muligens hadde den allerede bestemt seg for å angripe de syriske rakettenes.²²⁹

I Damaskus var det likevel lite annet Habib kunne gjøre enn å videreformidle Begins beskjed til det syriske lederskapet. Før Habib fikk møte Assad, måtte han imidlertid vente. For å hevde seg overfor sine gjester hadde den syriske presidenten for vane å la sine besøkende vente i timevis før han tok dem imot. 9. juni skulle Habib få erfare dette. Mens Habib satt og ventet på Assad, for å fortelle at Israel ikke ønsket å angripe Syria, gjorde Israel nettopp det.²³⁰ Det israelske angrepet rettet seg først mot rakettenes i Bekaa-dalen, men da det syriske luftforsvaret svarte og angrep de israelske bombeflyene, utviklet angrepet seg til å bli en av de største luftkampene i verdenshistorien. Kampene involverte rundt 200 fly. Israel mistet ingen, mens Syria mistet mellom 23 og 87. IAF bombet og ødela alle de syriske luftvernraktene, både i Libanon og i Syria. Samtidig rykket pansrede divisjoner fra IDF mot syrerne på bakken.²³¹

Habib hadde mislykkes i å forhindre en konfrontasjon mellom Israel og Syria. Om turen til Damaskus kunne ha utgjort noen forskjell er imidlertid usikkert. På den ene siden pekte den israelske reportasjen, der Habib ble fremstilt som en brikke i israelernes spill, i retning av at Habibs tur til Damaskus var av liten betydning. Noen i den israelske regjeringen hadde allerede bestemt at diplomatiet ikke var veien å gå for å kvitte seg med de syriske rakettenes. For Habib fungerte regjeringslekkasjen som en indikasjon på at den israelske regjeringen ønsket å ødelegge oppdraget hans og at den hadde bestemt seg for å angripe de syriske rakettenes. I så fall var det ingenting Habib kunne ha gjort for å forhindre angrepene.

På den andre siden ringte statsminister Begin en rekke ganger da Habib satt og ventet i Damaskus. Statsministeren ville høre hva den syriske presidenten hadde svart på beskjeden hans.²³² John Boykin, Philip Habibs biograf, hevdet senere at Begin åpenbart ikke ønsket å bombe rakettenes før han hadde hørt hva som hadde blitt sagt i møtet mellom Habib og Assad. Ifølge Boykin bestemte statsminister Begin seg for å godkjenne forsvarsminister Sharons angrep da han ikke lenger kunne vente på den syriske presidenten. I så fall var det den syriske presidentens taktikk som slo feil og førte til konfrontasjonen mellom Israel og Syria.²³³

Uavhengig av hva den israelske regjeringen hadde bestemt på forhånd og hva som ble avgjort da Habib var i Damaskus, er det klart at Habib følte seg ført bak lyset av den israelske statsministeren. Da Habib ventet på Assad, visste han ingenting om hva som skjedde i luften. Han kunne høre lyden fra de syriske flyene som tok av, men han visste ikke hvor de var på vei, eller i hvilket ærende.²³⁴

²²⁹ Boykin, *Cursed is the Peacemaker*, 64.

²³⁰ Ibid, 64-65.

²³¹ Boykin, *Cursed is the Peacemaker*, 64-65; Schiff, Ya'ari. *Israel's Lebanon War*, 167; Seland Andersson, "Leaving Them to Stew in Their Own Juice", 54; Shlaim, *The Iron Wall*, 421.

²³² Cable, AmEmbassy Tel Aviv to AmEmbassy Damascus, Jun.9.1982 (DTG:091837Z), file: ExSec-COI (6.6.82-6.9.82), Box 38, RRPL.

²³³ Boykin, *Cursed is the Peacemaker*, 65.

²³⁴ Ibid, 65.

President Reagans våpenhvile

Da Habib nådde den amerikanske ambassaden i Damaskus etter møtet med Assad, hadde nyhetene om kampene mellom Israel og Syria nådd Washington. President Reagan hadde sendt et brev til statsminister Begin der han oppfordret til våpenhvile. «We have learned that there has been a major escalation in the fighting between Israeli and Syrian forces: I must therefore call on you, President Assad, and all other parties, to agree to a ceasefire to take effect at 6:00 local (Lebanese) time, June 10.»²³⁵

Habib ringte det syriske utenriksdepartementet for å forsikre det om at han ikke hadde visst noe om de israelske bombeangrepene på forhånd. Han spurte også om et nytt møte med president Assad for å fortelle ham det ansikt til ansikt og for å presentere Reagans forslag til våpenhvile. Et nytt møte ble satt til kl. 23.35 samme kveld. Stemningen var da betydelig mer anspent enn tidligere på dagen. Assad sa seg imidlertid villig til å godta våpenhvilen dersom den ble ledsaget av en israelsk tilbaketrekking mot 40 kilometersgrensen. Han understreket samtidig at Syria ikke aksepterte at Israel hadde noen rett til å sette denne type grenser og påpekte at Israel etter hvert måtte trekke seg helt ut av Libanon.

Habib visste at han ikke ville få den israelske regjeringen til å gå med på dette. Israel sto tross alt i en god forhandlingsposisjon etter de siste seierne på slagmarken. Han kunne imidlertid bekrefte overfor Assad at Reagan-administrasjonen var enige i at Israel skulle trekke seg ut av Libanon. I møtet med Assad tidligere på dagen hadde Habib dessuten fått den syriske presidenten med på å flytte styrkene i Bekaa-dalen tilbake til posisjonene de hadde hatt 5. juni. Assad hadde også sagt at ytterligere eskalering av kampene med Israel var uønsket.²³⁶ Habib mente at han hadde nok å gå videre med, for muligens å få med den israelske regjeringen på en våpenhvile.

Like etter Habibs møte i Damaskus, møtte USAs ambassadør Samuel Lewis statsminister Begin i Jerusalem. Lewis sa at Habib hadde hatt et positivt møte med president Assad. Begin fortalte at han hadde hasteinnkalt regjeringen til et møte klokken fire på morgenen for å diskutere presidentens våpenhvileforslag. Etter å ha snakket med Begin, virket det for Lewis som at Begin helllet mot å akseptere våpenhvilen. Lewis mente imidlertid at det kunne bli vanskeligere å overtale forsvarsminister Sharon.²³⁷

Rundt klokken seks om morgenen, da Reagans våpenhvile var ment å tre i kraft, fikk ambassadør Lewis høre fra den israelske statsministeren på nytt. Begin hadde akkurat blitt ferdig med regjeringsforhandlingene og hadde skrevet et brev til svar på Reagans våpenhvile. Ambassadør Lewis oppsummerte brevet i en rapport til Washington. «On the face of it, the letter is vintage

²³⁵ Letter, President Reagan to Prime Minister Menachem Begin, June.9.1982, file (Israel, Prime Minister Begin (8203890-8205483)), ExSec-HS, Box 16, RRPL.

²³⁶ Boykin, *Cursed is the Peacemaker*, 65-66; Cable, AmConsul Jerusalem to SecState WashDC, Jun.10.1982 (DTG:100744Z), file: ExSec-COI (6.10.82-6.13.82), Box 38, RRPL.

²³⁷ Cable, AmConsul Jerusalem to SecState WashDC, Jun.10.1982 (DTG:100209Z), file: ExSec-COI (6.10.82-6.13.82), Box 38, RRPL.

Begin, an extravagantly polite and legalistic way of rejecting the president's simple proposal and restating Begin's previous conditions.»²³⁸ Begin sa seg teknisk sett villig til å gå med på Reagans våpenhvile, men de betingelse som ble gitt for at Israel skulle være med, kvalte i realiteten presidentens initiativ i fødselen. Begin stilte krav som han visste at president Assad ikke ville godta. På den måten kjøpte den israelske regjeringen seg tid til å fullføre militære mål som den enda ikke hadde nådd. I møtet med regjeringen hadde forsvarsminister Sharon bedyret betydningen av at IDF nådde motorveien mellom Beirut og Damaskus. Dette var et mål Sharon mente at kunne nås innen midnatt. Dersom Israel kontrollerte motorveien, ville det hindre enhver mulighet for syrerne til å ta kontrollen i Libanon. «They won't have control over Beirut, and without Beirut they won't be able to install a puppet government with a president who's under their thumb.»²³⁹ Slik ble et nytt mål i krigsplanen innført av den israelske regjeringen i møtet den morgenen. Kampene mellom Israel og Syria fortsatte utover dagen til tross for Reagans anmodning om våpenhvile.²⁴⁰

Statsministerens våpenhvile

De amerikanske forsøkene på å få på plass en våpenhvile fortsatte utover dagen. Ambassadør Lewis møtte den israelske statsministeren rundt klokken tolv. Ikke lenge etter fikk de selskap fra den israelske utenriksministeren Yitzhak Shamir og forsvarsminister Sharon. I møtet kom det frem at Israel var nær ved å bli klar for en våpenhvile uten betydelige betingelser slik Reagan ønsket. Begin forklarte imidlertid at en våpenhvile ikke kunne tre i kraft før tidligst midnatt. Sharon mente likevel at dette var for tidlig og fortalte Lewis på tomannshånd at han ønsket minst tolv timer til. Våpenhvilen regjeringen så for seg skulle bare gjelde overfor Syria. PLO skulle ikke inkluderes på noen som helst måte. Begin var til å begynne med positiv til å inkludere en israelsk tilbaketrekking i våpenhvilen, men da Sharon og Shamir sluttet seg til møtet og Sharon gjorde det klart at Israel ikke var klar for en tilbaketrekking, sa Begin seg enig i at samtalene om tilbaketrekking måtte finne sted på et senere tidspunkt.²⁴¹

I det israelske regjeringsmøtet, klokken fire på morgenen, hadde Sharon presisert betydningen av å kontrollere motorveien mellom Beirut og Damaskus for å hindre Syria fra å ta kontroll over Libanon. I sin rapport til Washington om møtet med israelerne skrev Lewis at den israelske motviljen til å trekke seg tilbake var en del av en strategi for selv å tilegne seg makt i landet.

It is also abundantly clear that those positions [in the north of Lebanon] are integral to Bashir Gemayel's now all too apparent move to acquire the presidency of Lebanon and political domi-

238 Ibid.

239 Morris, *Righteous Victims*, 529-530; Cable, AmConsul Jerusalem to SecState WashDC, Jun.10.1982 (DTG:100509Z), file: ExSec-COI (6.10.82-6.13.82), Box 38, RRPL; Schiff, Ya'ari. *Israel's Lebanon War*, 169-170.

240 Boykin, *Cursed is the Peacemaker*, 67; Schiff, Ya'ari. *Israel's Lebanon War*, 169-170.

241 Cable, AmEmbassy Tel Aviv to USDEL Secretary Flash, Jun.10.1982 (DTG:101518Z), file: ExSec-COI (6.10.82-6.13.82), Box 38, RRPL.

nance in Beirut... Clearly, the events of the last few days have emboldened not only Bashir Gemayel but other Lebanese Christian leaders to see a new political order dawning in Lebanon, and the Israeli military strategy is undeniably designed to make sure that order does indeed dawn.²⁴²

Med Bashir Gemayel bak spakene i Libanon, ville den israelske regjeringen ha betydelig mer innflytelse. Lewis sin rapport fra møtet ble også sendt til Habib slik at han kunne gå videre til den syriske presidenten med bud om at israelerne snart var klare for en våpenhvile.²⁴³

Da Habib møtte president Assad i Damaskus, gjorde Assad det klart at han ønsket en våpenhvile ledsaget av en israelsk tilbaketrekking. Habib forklarte at amerikanerne ikke hadde klart å få med seg Israel. Det israelerne hadde tilbudt var en *ceasefire in place*. Habib foreslo å opprette en våpenhvile som skulle begynne på et gitt tidspunkt og som skulle bli fulgt av en «limited disengagement of forces.»²⁴⁴ Dette var et forsøk på å begynne prosessen mot tilbaketrekking, uten en klar idé om hvordan tilbaketrekkingen faktisk skulle foregå. Assad sa han kunne gå med på dette. De to klarte ikke å bli enige om en konkret plan, men ettersom Assad innledningsvis hadde hatt en positiv holdning til en *ceasefire in place*, mente Habib likevel at han hadde nok å jobbe med inntil videre.²⁴⁵

På formiddagen 11. juni kunngjorde den israelske regjeringen at en ensidig israelsk våpenhvile skulle tre i kraft klokken tolv samme dag. Assad svarte ved å kunngjøre at han ville gå med på den israelske våpenhvilen dersom alle israelske styrker trakk seg tilbake. President Assad hadde inntrykk av at Habib hadde kommet frem til en våpenhvile med den israelske regjeringen etter møtet med ham i Damaskus kvelden før. Dette var feil. Da den israelske regjeringen kunngjorde en ensidig våpenhvile, gjorde den det for at Israel ikke skulle være bundet til noen betingelser som Habib eller Assad eventuelt måtte ønske. Våpenhvile kunne i prinsippet bety hva enn Israel ville at den skulle bety. Innen kort tid viste det seg at våpenhvilen kun innebar at de israelske styrkene i Libanon sluttet å skyte. De fortsatte å rykke fremover mot syriske posisjoner. Syrerne tolket den israelske fremmarsjen som et forløp til et angrep og skjøt mot israelerne, som skjøt tilbake. De israelske styrkene viste seg raskt overlegne i kampene som fulgte.²⁴⁶

To dager hadde gått siden Israel angrep de syriske rakettene mens Habib var i Damaskus for å si at Israel ikke skulle angripe. Nå rykket IDF fremover mot syriske posisjoner dagen etter at Habib hadde fortalt den syriske presidenten at Israel ønsket en *ceasefire in place*. President Assad følte seg lurt og forrådt av Habib. Habib på sin side, følte seg ført bak lyset av den israelske

242 Ibid.

243 Ibid.

244 Boykin, *Cursed is the Peacemaker*, 67.

245 Ibid, 67-68.

246 Boykin, *Cursed is the Peacemaker*, 68-69; Cable, AmConsul Jerusalem to SecState WashDC, Jun.13.1982 (DT-G:132127Z), file: ExSec-COI (6.10.82-6.13.82), Box 38, RRPL.; Mandel, Ralph. "Israel in 1982: The War in Lebanon." *The American Jewish Year Book* 84 (1984): 3-72, 7-8. <http://www.jstor.org/stable/23603977>; Tessler, *A History of the Israeli-Palestinian Conflict*, 578.

statsministeren. Da Habib og Begin møttes etter IDF's fremrykning, ble samtalene opphetet. Habib var tydelig irritert over Israels opptreden. «You're dealing with the United States of America here. Your word has to be good. What the hell are you sending me off to do these kinds of things for if you're going to play these kind of games?»²⁴⁷ Da Habib spurte hvorfor IDF hadde rykket fremover fra våpenhvilelinjene, svarte Begin at han aldri hadde sagt seg enig i en *ceasefire in place*. Han bemerket at det ikke noe sted i president Reagans brev hadde stått *in place*. Dette hadde han rett i, men slik Habib så det, var dette irrelevant. «In a variety of ways, I expressed shock, astonishment and incredulity over the view that the ceasefire was not a ceasefire in place. This concept was implicit in every ceasefire.»²⁴⁸

Samtalene rundt våpenhvilen fortsatte en god stund. På et tidspunkt reiste den tydelig berørte statsministeren seg opp og gikk ut av rommet. Han synes det var urettferdig at han ble anklaget for å ha ført noen bak lyset. Habib rapporterte til Washington: «Begin emotionally said that there was a tendency to blame Israel for everything.»²⁴⁹ Møtet mellom Habib og Begin var sannsynligvis et bunnpunkt i forholdet dem imellom. De kommende månedene skulle imidlertid en serie med nye våpenhviler erklæres og brytes. Omtrent to år etter den første våpenhvilen mellom Israel og Syria husket Habib tilbake til arbeidet sommeren 1982. «I had eleven ceasefires, then the twelfth one. Sometimes a ceasefire would last for a day, sometimes an hour, sometimes three days, it never would last.»²⁵⁰

Våpensalg til Israel

Invasjonen av Libanon førte til en revurdering av amerikanske våpensalg til Israel. Salg av ammunisjon til klasebomber var omstridt i administrasjonen. Klasebombene spredde eksplosiver på størrelse med sigarettneiper utover store områder og var mer skadelig mot mennesker enn mot infrastruktur. I juni brukte Israel klasebomber mot stillinger i Libanon som var dominert av palestinsk sivilbefolkning. Begrunnelsen var at disse ikke lenger kunne ansees som et område med sivilbefolkning da PLO-styrker befant seg der. Siden områdene ikke kunne defineres som sivile, mente den israelske regjeringen at bombingene ikke brøt avtalen som regulerte våpensalgene fra USA. Forsvarsminister Weinberger var uenig og ønsket å holde tilbake klasebombeammunisjonen. Forsvarsministeren mente dessuten at salgene var ødeleggende for administrasjonens forhold til arabiske allierte som var viktige for å holde sovjetisk innflytelse tilbake i Golfen. Utenriksminister Haig mente imidlertid at forsvarsdepartementets forsøk på å stanse salg av ammunisjonen ville skade Habibs meklingsforsøk da Israel ville bli mer umed-

²⁴⁷ Boykin, *Cursed is the Peacemaker*, 69.

²⁴⁸ Cable, AmConsul Jerusalem to SecState WashDC, Jun.13.1982 (DTG:132127Z), file: ExSec-COI (6.10.82-6.13.82), Box 38, RRPL.

²⁴⁹ Ibid.

²⁵⁰ Mulcahy, Edward W, and Philip Charles Habib. Interview with Philip C. Habib. 1984. Manuscript/Mixed Material, 90. <https://www.loc.gov/item/mfdipbib000461>.

gjørlig i forhandlingene. Weinberger vant frem i Det hvite hus og forsendinger av ammunisjonen ble utsatt.²⁵¹

Da forsvarsdepartementet forsøkte å gjøre salg av ammunisjonen ulovlig i slutten av juli, var det derimot Haig som vant frem. Da hadde utenriksministeren moderert seg noe. Haig ønsket å fortsette å holde forsendingene tilbake. Argumentet var at en kansellering ville provosere statsminister Begin og skade Habibs mekling. Ved å holde tilbake forsendelsene, ville administrasjonene dessuten skape mindre furore offentlig. Utenriksdepartementets tilnærmingen fikk støtte i Det hvite hus, og Weinberger fikk ikke gjennom forslaget om å gjøre ammunisjonen ulovlig.²⁵²

En avgjørelse av større betydning for Israel kom da administrasjonen utsatte en formell varsling til Kongressen om et planlagt salg av 75 F-16 fly til Israel. Da Kongressen ikke ble varslet, betydde det at salgene hadde blitt satt på vent. Avgjørelsen hadde ikke blitt vedtatt enstemmig i administrasjonen. Haig hadde ønsket å gi beskjed til Kongressen som planlagt. Hans argument var at de amerikanske diplomatenes forhandlinger med statsminister Begin ville kompliseres dersom denne saken ikke var ute av bilde. Raymond Tanter i Det nasjonale sikkerhetsrådet støttet opp om Haigs tilnærming. Han hevdet senere at administrasjonen risikerte å sette fredsprosessen mellom Israel og Egypt i fare ved å utsette flyvåpenforsendingene. Han mente også at administrasjonen ville sende signaler til PLO som ville gi organisasjonen nytt mot dersom den staffet Israel med å holde tilbake flyene.²⁵³

Resten av administrasjonen mente imidlertid at kritikere ville hevde at USA belønnet Israel for maktbruken i Libanon dersom notifikasjonen til Kongressen gikk som normalt. Følgelig ville USAs relasjoner med allierte arabiske land som Egypt, Jordan og Saudi-Arabia bli svekket. Et annet argument for å sette forsendingene på vent var at Syria ville ha brukt en avgjørelse om det motsatte, som et påskudd for å be om økt militærassistans fra Sovjetunionen. Disse argumentene vant til slutt frem i Det hvite hus, og avgjørelsen ble tatt om å utsette flyvåpensalgene. Utsettelsen av flyvåpensalgene, som Israel uansett visste at Reagan-administrasjonen ville gjenoppta, var imidlertid ikke nok til å holde Israel tilbake.²⁵⁴

Beleiringen av Beirut

I løp av invasjonens første uke hadde Libanon blitt delt i fire. Syria hadde kontroll over mesteparten av den østlige Bekaa-dalen og deler av dalen i nord. Kristne militser rådde over Øst-Beirut og fjellområdene nord og øst for Beirut. PLO holdt Vest-Beirut sammen med syriske enheter. Israel kontrollerte på sin side mesteparten av landet sør for Beirut og viktige fjellposisjoner rett sør for motorveien mellom Beirut og Damaskus. Den israelske marinen patruljerte også Middell-

²⁵¹ Tanter, *Who's at the Helm?*, 156-158.

²⁵² Ibid 157-159.

²⁵³ Ibid, 128-129.

²⁵⁴ Ibid, 129.

havskysten vest for Beirut, mens IAF hadde fullstendig kontroll i luften. 13. juni rullet IDF inn i kristne nabolag i Øst-Beirut. IDF knyttet seg også til falangiststyrker i Baabda, forstaden øst for Beirut der det libanesiske presidentpalasset befant seg. Med det var den libanesiske hovedstaden omringet av israelske og kristne styrker på alle kanter. Falangiststyrkene unngikk å havne i kamp med PLO hele sommeren. Bashir Gemayel hevdet at dersom hans styrker ble med Israel i kampene mot PLO, ville det svekke hans sjanser for å bli valgt til president i landet. Uten denne posisjonen ville han ikke kunne hjelpe israelerne å nå sine mål i Libanon.²⁵⁵

Alle de forsikringene forsvarsminister Ariel Sharon og forsvarrets stabssjef Rafael Eitan hadde gitt den israelske regjeringen før invasjonen, hadde 13. juni blitt brutt. De israelske journalistene Ze'ev Schiff og Ehud Ya'ari skrev senere:

When Israeli troops and vehicles began to sweep through the streets of the Lebanese capital, they did so in express contradiction not only to what their government wanted but to what their defense minister had promised... [T]he IDF's arrival in Beirut marked the transformation of Operation Peace for Galilee from a limited military action to protect Israeli citizens into a runaway war to conquer an Arab capital.²⁵⁶

15. juni erklærte den israelske regjeringen at Beirut hadde blitt hovedfokus for krigsinnsatsen og at PLO måtte ut av Beirut. Sharon forklarte: «Beirut itself, as the terrorist organizations' political and military center, is an objective which cannot be left as it is. As long as terrorist headquarters remain in Beirut, it cannot be said that the IDF's mission has been completely accomplished.»²⁵⁷ Et par uker etter kom regjeringen frem til to overordnede mål for den utvidede operasjonen. For det første ønsket den en vennlig, samlet og kristen-dominert regjering i Libanon. For det andre ville den fjerne PLO som en militær og politisk trussel fra Libanon.²⁵⁸

I løp av sommeren 1982 strammet Israel gradvis løkken rundt den libanesiske hovedstaden og angrepene mot byen ble stadig intensivert. Israelerne valgte en strategi som kombinerte militært press med psykologisk krigføring. Bombeangrep og artilleri ble kombinert med høyttalere og brosjyrer. På denne måten skulle palestinernes moral brytes ned og PLO overbevises om at det eneste alternativet var å overgi seg til israelerne. Til tross for at Israel rettet sine angrep mot PLO-posisjoner, påførte de enorme sivile lidelser. Gjentatte ganger ble forsyningslinjer med mat, vann og elektrisitet til Vest-Beirut kuttet av IDF. Situasjonen for palestinerne fremsto desto mer bisarr da livet i det kristne Øst-Beirut gikk videre mer eller mindre som vanlig. Butikker og kafeer holdt åpent. På strendene, to til tre kilometer fra nabolagene som ble beskyttet av IDF, lå mennesker og solte seg og badet. Ettersom vestlige tv-kanaler sendte bilder av israelske bombe-fly som fløy over Vest-Beirut og etterlot seg skyer av røyk og umåtelige ødeleggelser, økte presset på

255 Cable, AmEmbassy Tel Aviv to AmEmbassy Beirut, Jun.16.1982 (DTG:160851Z), file: ExSec-COI (6.14.82-6.16.82), Box 38, RRPL; Morris, *Righteous Victims*, 531-532; Khalidi, *Under Siege*, 49.

256 Schiff, Ya'ari. *Israel's Lebanon War*, 181.

257 Tessler, *A History of the Israeli-Palestinian Conflict*, 578-579.

258 Ibid, 579.

Reagan-administrasjonen. Meningsmålingene i USA viste at holdningene til Israel i befolkningen hadde nådd et nytt bunnpunkt.²⁵⁹

Et splittet Washington

Mens ambassadør Habib arbeidet for å få på plass våpenhviler i Libanon, var utenriksminister Haig opptatt med å utforme en ny politikk overfor Israel. Utenriksministeren mente at Reagan-administrasjonen kunne tjene på invasjonen, men at den måtte handle raskt om den skulle høste sine frukter. Dersom den ikke klarte å få gjennom sin politikk raskt, ville det skape et politisk vakuum som kunne utnyttes av Sovjetunionen og radikale arabere. Mens disse kreftene ønsket at Israel alene skulle trekke seg ut av Libanon, ønsket Haig å forhindre en forhastet israelsk uttrekking. Israels tilstedeværelse i landet kunne brukes til å legge press på Syria til å trekke seg ut.²⁶⁰

Haig ønsket også å sikre Nord-Israel, få en slutt på PLOs sterke posisjon i Libanon og å innsette en sterk libanesisk regjering med autoritet i hele landet. Han mente at administrasjonen måtte hjelpe til med å forsterke de fredsbevarende styrkene i Libanon for at Israel etter hvert skulle kunne trekke seg ut. Haig var også åpen for amerikansk deltagelse i en multinasjonal styrke i landet. Det var viktig at administrasjonen ikke presset Israel til å trekke seg tilbake til en bestemt posisjon. Mye av det Haig ønsket å få utrettet som følge av invasjonen sammenfalt med de israelske målene. Haig mente imidlertid også at situasjonen i Libanon kunne ha en positiv påvirkning på Reagan-administrasjonens posisjon i fredsprosessen mellom Israel og de arabiske naboene. Slik han så det, ville nemlig sannsynligheten for at Israel ville være mer medgjørlig i forhandlingene om selvstyre på Vestbredden øke etter at USA hadde bidratt på Israels side i Libanon.²⁶¹

Utenriksministerens makt over politikken hadde imidlertid blitt svekket gradvis som følge av en intern maktkamp i administrasjonen. Da han kom tilbake fra Europa i midten av juni, hadde Det hvite hus iverksatt en prosess for selv å ta en større rolle i utenrikspolitikken. Den nasjonale sikkerhetsrådgiveren, William Clark, hadde i virkeligheten tatt over rollen som politikkenes øverste leder.²⁶² Mens Haig hadde vært egenrådig i utformingen av politikken, hadde Clark en mer inkluderende prosess. Før statsminister Begin skulle møte president Reagan i Washington 21. juni, sendte han ut memorandumer til lederne for de sentrale utenrikspolitiske institusjonene i USA. Sikkerhetsrådgiveren ønsket å omgå utenriksministeren og samle de andre synspunktene rundt hvilken politikk som burde føres overfor Israel i kjølevannet av invasjonen.²⁶³

²⁵⁹ Morris, *Righteous Victims*, 532; Shlaim, *The Iron Wall*, 422; Tessler, *A History of the Israeli-Palestinian Conflict*, 586.

²⁶⁰ Memorandum, Alexander M. Haig Jr. to The President, June.12.1982, File: ExSec-COI (6.14.82-6.16.82), Box 38, RRPL; Tanter, *Who's at the Helm?*, 119.

²⁶¹ Memorandum, Alexander M. Haig Jr. to The President, June.12.1982, File: ExSec-COI (6.14.82-6.16.82), Box 38, RRPL; Tanter, *Who's at the Helm?*, 119, 124.

²⁶² Tanter, *Who's at the Helm?*, 117-118, 122, 125; Se Kapittel 1, Utenriksapparatet i Reagan administrasjonen.

²⁶³ Memorandum, William P. Clark to General David C. Jones, Chairman Joint Chiefs of Staff, June.17.1982, File: ExSec-COI (6.17.82), Box 38, RRPL; Memorandum, William P. Clark to Jeane Kirkpatrick, United States Repre-

FN-ambassadøren Jeane Kirkpatrick var den i administrasjonen som sto nærmest Haig i synet på Israel. Hun mente at administrasjonen måtte ivareta den vennlige og støttende politikken overfor Israel ettersom Israel var et vennlig demokrati som USA hadde et langvarig og spesielt forhold til. FN-ambassadøren mente det var viktig at administrasjonen ikke truet med sanksjoner eller fordømmelse. Dersom administrasjonen presset Israel, mente hun at den kun ville skyve den jødiske staten lenger i fra seg.²⁶⁴

Kirkpatrick mente at en viss skade allerede var påført de amerikanske relasjonene til arabiske stater som følge av invasjonen. Ettersom denne skaden ikke ville forsvinne dersom administrasjonen avsto fra å avvæpne PLO i Libanon, burde administrasjonen benytte sjansen til å gjøre nettopp det. Slik hun så det, burde avvæpningen gjennomføres av libanesere og ikke israelere. Bashir Gemayels styrker var sannsynligvis det beste alternativet for jobben. Etter at PLO var avvæpnet, mente Kirkpatrick at IDF kunne trekke seg tilbake og overlate resten av jobben til andre styrker. Dersom det var nødvendig for å nå de amerikanske målene i landet, mente hun at amerikanske enheter skulle delta i en fredsbevarende styrke. Som Haig, ønsket hun at Israel ikke skulle trekke seg tilbake på en måte som gjorde at administrasjonen mistet den innflytelsen Israels militæroperasjon hadde gitt til å legge press på Syria. Hun mente dessuten også at de amerikanske bidragene til Israel i Libanon ville gjøre Israel mer fleksibel i forhandlingene om selvstyre på Vestbredden.²⁶⁵

På den andre siden av spekteret fra Haig og Kirkpatrick sto forsvarsminister Caspar Weinberger og visepresident George Bush. Forsvarsministeren ville ikke at amerikanske styrker skulle delta i en multinasjonal styrke i Libanon. Argumentet hans besto av fire deler. For det første fantes det ingen enighet mellom partene i Libanon. Da administrasjonen hadde sagt seg villig til å bidra med styrker til den multinasjonale styrken som opererte mellom Israel og Egypt på Sinai-halvøya, hadde den hatt en politisk avtale mellom de to partene. En slik avtale fantes ikke mellom partene i Libanon, og Weinberger mente dermed at det ikke var noen god idé å bidra med amerikanske tropper der. For det andre mente han at amerikanske bidrag i Libanon ville invitere en tilsvarende sovjetisk tilstedeværelse i landet og polarisere regionen ytterligere. For det tredje hevdet Weinberger at en multinasjonal styrke i Libanon ikke hadde støtte i den amerikanske befolkningen. Til sist mente han at amerikansk engasjement i Libanon ville svekke det amerikanske forsvarets mulighet til å kunne svare raskt på utfordringer andre steder.²⁶⁶

Visepresident George Bush mente at Israel hadde gått for langt med invasjonen av Libanon og at tiden nå var inne for å få den israelske statsministeren til å komme med løfter. Administras-

sentative to the United Nations, June.17.1982, File: ExSec-COI (6.17.82), Box 38, RRPL; Memorandum, William P. Clark to Caspar W. Weinberger, The Secretary of Defense, June.17.1982, File: ExSec-COI (6.17.82), Box 38, RRPL; Memorandum, William P. Clark to The Vice President, Unknown date, File: ExSec-COI (6.20.82-6.23.82), Box 38, RRPL; Spiegel, *The Other Arab-Israeli Conflict*, 415.

²⁶⁴ Memorandum, Jeane J. Kirkpatrick to Judge Clark, June.19.1982, File: ExSec-COI (6.18.82(2)), Box 38, RRPL.

²⁶⁵ Ibid.

²⁶⁶ Tanter, *Who's at the Helm?*, 121.

jonen måtte gjøre det klart for Begin-regjeringen at den ønsket en fullstendig tilbaketrekking av alle utenlandske styrker fra Libanon. Bush mente dessuten at den israelske statsministeren måtte slutte å motarbeide amerikanske våpensalg til moderate arabiske stater som Jordan. Slik Bush så det, kunne administrasjonen utsette salg av F-16 fly til Israel og gjenopptaking av MoU-avtalen om militært samarbeid for å presse Israel. Dersom USA viste styrke nå, ville Begin-regjeringen moderere sin politikk etter hvert. Visepresidenten delte også Weinbergers holdning om utplassering av amerikanske styrker i Libanon. Akkurat som forsvarsministeren, var visepresidenten redd for at amerikanske styrker i Libanon skulle åpne døren for sovjetiske styrker i regionen. Slik visepresidenten så det, var det dessuten sannsynlig at de amerikanske troppene kunne bli terrorismål. Terrorangrep mot amerikanere i Libanon ville kreve reaksjoner fra Washington, dette mente Bush at administrasjonen ikke var tjent med. Bush anså det dermed som en dårlig idé å delta i en multinasjonal styrke.²⁶⁷

Visepresident Bush sitt synpunkt ble tatt i betraktning, men som visepresident hadde han ingen ledende rolle i utformingen av utenrikspolitikken. Forsvarsminister Weinberger hadde sterke meninger om hvilken politikk som ikke skulle føres overfor Libanon. En formell anbefaling om hvordan Reagan-administrasjonen skulle svare på hendelsene i landet kom imidlertid aldri. Det alternativet som ble vurdert sterkest i forsvarsdepartementet var å insistere på at Israel skulle trekke seg ut av Libanon, for deretter å bruke tilbaketrekkingen til å få PLO til å komme med løfter til Israel. Seriøse forsøk på å få gjennom denne politikken ble imidlertid ikke iverksatt. Mangelen på alternative løsningsforslag gjorde at utenriksminister Haig fikk fortsette å dominere politikken en stund til tross for at han var på vei ut av administrasjonen. En multinasjonal styrke utenfor FN – og med amerikansk deltagelse – ble til slutt den offisielle amerikanske politikken.²⁶⁸

Det hvite hus hadde begynt å legge til rette for selv å spille en større rolle i utenrikspolitikken gjennom det nasjonale sikkerhetsrådet og dets underorganer. Flere møter i NSCs ulike organer ble holdt i juni. I disse møtene ble det bestemt at Reagan-administrasjonen tydelig skulle kommunisere at den anså invasjonen av Libanon som uakseptabel. Videre måtte administrasjonen komme med bestemte tiltak overfor Begin-regjeringen dersom statsministeren fortsatte å ignorere ambassadør Habibs oppfordring til selvbeherskelse.²⁶⁹

14. juni holdt NSCs øverste organ, *National Security Planning Group*, et møte med alle de viktigste aktørene i amerikansk utenrikspolitikk. Utenom presidenten og visepresident deltok direktøren for CIA William Casey, sjefen for *Joint Chiefs of Staff* David Jones, FN-ambassadør Kirkpatrick, Weinberger fra forsvarsdepartementet og Haig fra utenriksdepartementet. Sikkerhetsrådsgiver William Clark ledet diskusjonen for Det hvite hus. Clark var nå enig med Haig i møtets sentrale spørsmål om at USAs bidrag i Libanon kunne føre til fremgang i diskusjonene

²⁶⁷ Memorandum, The Vice President to The President via. Judge Clark, June.18.1982, File: ExSec-COI (6.18.82(2)), Box 38, RRPL.

²⁶⁸ Tanter, *Who's at the Helm?*, 120-122.

²⁶⁹ Ibid, 122-123.

om selvstyre på Vestbredden. I motsetning til Haig mente han imidlertid at administrasjonen eksplisitt burde knytte sine bidrag i Libanon til en diskusjon om selvstyre. Både tidligere president Richard Nixon og hans utenriksminister Henry Kissinger hadde også anbefalt denne strategien overfor Clark.²⁷⁰

Statsministeren besøker Washington

Den 21. juni ankom den israelske statsministeren Det hvite hus. Utenriksminister Haig var nå alene i toppsjiktet av Reagan-administrasjonen om sin overbevisning om at amerikanerne burde være forsiktige overfor Begin-regjeringen. Resten av ledelsen mente tiden var inne for å kommunisere misnøye overfor Israels opptreden i Libanon. FN-ambassadør Kirkpatrick sympatiserte riktignok med Haig, men hun spilte ikke en avgjørende rolle i beslutningstagningen.²⁷¹ Før møtet lå det dermed i kortene at presidenten skulle vise en ny styrke i sin tilnærming til Begin. På sett og vis gjorde han også det. Utenriksminister Haig forklarte senere at: «An expressionless Reagan read off the American position from typed file cards; Begin responded with equal coldness. There was no exchange of pleasantries, no dialogue, no hint of the warm sympathy that had up to now characterized their relationship.»²⁷² Kortene presidenten leste fra hadde blitt forberedt av NSC-personale. Presidenten innledet møtet med å si at han var glad for å motta den israelske statsministeren, samtidig som han kunne ønske at samtalen hadde funnet sted under andre omstendigheter.

When I learned on the morning of June 6 that Israel's forces had launched a massive invasion into a country whose territorial integrity we're pledged to respect I was genuinely shocked... repeatedly I've expressed the view that diplomatic solutions were the best way to proceed. I have said repeatedly that we would be unable to understand any military operation which was not clearly justified in the eyes of the international community by the nature of the provocation... Israel has lost ground to a great extent among our people as a result of your action. They cannot believe that this vile attack [against ambassador Argov] – nor even the accumulation of losses that Israel has suffered from PLO terrorist activity since last summer – justified the death of so many innocent people over the past two weeks.²⁷³

Etter at presidenten hadde demonstrert sin misnøye over invasjonen, gikk han over til å fokusere på de mulighetene den hadde skapt. Reagan snakket om betydningen av å stable på beina en ny libanesisk regjering med autoritet i hele landet. Invasjonen hadde skapt en mulighet til å kvitte

270 Memorandum, William P. Clark to The President, June.14.1982, File: ExSec-NSC-NSPGs, NSPG0039 (14 JUN 1982), Box 91305, RRPL.

271 Spiegel, *The Other Arab-Israeli Conflict*, 403, 415.

272 Haig, Alexander M. *Caveat: Realism, Reagan, and Foreign Policy*. New York: Macmillan Publishing Company, 1984, 344.

273 Memorandum, Howard J. Teicher to Willaim P. Clark, July.1.1982, File: ExSec-COI (7.1.82), Box 38, RRPL.

seg med PLO- og syriske styrker i Libanon. De israelske styrkene burde imidlertid trekke seg tilbake til 40-kilometer grensen så snart den libanesiske regjeringen mente det var betimelig. Derifra kunne samtalen begynne om en gradvis tilbaketrekking av de israelske styrkene og en ny fredsbevarende styrke i Libanon. Presidenten sa at han skjønnte at Begin-regjeringen anså UNIFIL-styrkene som utilstrekkelige og at statsministeren foretrakk en multinasjonal styrke. Reagan mente imidlertid at det ville bli lettere å styrke UNIFIL-programmet enn å starte på nytt med en multinasjonal styrke. Han forsikret samtidig om at han var åpen for forslag fra Israel.²⁷⁴

Presidenten forsikret deretter at administrasjonens overordnede mål var å sørge for Israels sikkerhet i Midtøsten og å bevare Israels militære overlegenhet i forhold til nabostatene. Israels invasjon av Libanon hadde imidlertid undergravd USAs forhold til flere arabiske stater. Reagan ville at Israel skulle gi administrasjonen en mulighet til å bevare og forsterke vennskapene med de arabiske regjeringene i regionen, særlig Saudi Arabia, Jordan og Oman. Reagan anså dette som helt nødvendig for å beskytte Midtøsten fra trusler utenfra og for å forebygge «Soviet-sponsored radicalism and Islamic fundamentalism.»²⁷⁵

Reagan var forberedt på å anvende atskillig med politisk kapital for å møte Israels grunnleggende behov i Libanon. Administrasjonen ville stå imot press fra europeisk og arabisk hold, mot en forhastet israelsk tilbaketrekking. Den ville lede det internasjonale engasjementet for å styrke den libanesiske staten og prosessen mot opprettelsen av en fredsbevarende styrke som kunne beskytte Israel i en buffersone og holde PLO på avstand. Til gjengjeld ønsket administrasjonen «explicit commitments that Israel will take those steps necessary to achieve a breakthrough in the autonomy negotiations.»²⁷⁶

Statsminister Begin visste å trykke på presidentens knapper. Han innledet sitt svar med en detaljert beskrivelse av alle bevisene israelerne hadde funnet på at PLO hadde omgjort Libanon til en sovjetisk base i Midtøsten. Videre forklarte Begin at han ikke var enig i at Israel hadde invadert Libanon. «You said we invaded Lebanon? For God's sake, we did not invade Lebanon; we were being attacked by bands operating across our border and we decided we had to defend ourselves against them.»²⁷⁷ Statsministeren kom ikke med noen svar på president Reagans henvendelser om selvstyre for Vestbredden.

Fra amerikansk side var det i det store og hele utenriksminister Haigs politikk som ble satt i spill. Sikkerhetsrådgiver Clark var imidlertid den som hadde kommunisert denne politikken til Reagan før møtet. Etter å ha gått gjennom Sikkerhetsrådets organer og diskusjonsgrupper hadde politikken også blitt smaksatt med en strengere tone. Reagan brukte en krassere retorikk enn det Haig ville foretrukket, selv om politikken i bunn og grunn var den samme som den utenriksministeren hadde foreslått. Den nye retorikken var likevel viktig siden den utgjorde et

²⁷⁴ Ibid.

²⁷⁵ Ibid.

²⁷⁶ Ibid.

²⁷⁷ Ibid.

skifte i strategi. Haig hadde forklart Reagan at Israel ville bli mer imøtekommende i spørsmålet om selvstyre for Vestbredden etter at USA hadde bidratt i Libanon. Sikkerhetsrådgiver Clark og NSC-ansatte spurte isteden om eksplisitt forpliktelse fra Israel. Demonstrasjon av skuffelse over den israelske invasjonen var den sterkeste som så langt hadde kommet fra administrasjonen.

Samtidig er det viktig ikke å overdrive følgene av den nye retorikken. Om møtet mellom de to statslederne ble det senere skrevet, «Reagan cast a chill on the bilateral relationship. And the threat of sanctions, in the event of Israeli noncompliance with the American agenda of immediate cease-fire and withdrawal, hung in the Oval Office atmosphere.»²⁷⁸ Muligens måtte en selv puste luften i det ovale kontor den formiddagen for å kjenne lukten av sanksjoner. Utfra møteprotokollen kommer i hvert fall ikke denne aromaen tydelig frem. Da Begin møtte pressen etter møtene i Det hvite hus, ga han heller ikke inntrykk av at han hadde kjent lukten av sanksjoner. Begin forklarte at forholdet mellom USA og Israel var uforandret, og han henviste til den amerikanske presidenten som «my friend» og erklærte at han og Reagan hadde hatt en «very fruitful conversation.»²⁷⁹ Da Israel nøyaktig en måned etter at Begin hadde vært i Det hvite hus begynte en ukes lang bombing av Vest-Beirut, fulgte ingen sanksjoner fra Washington.²⁸⁰

Sol Linowitz, som hadde vært president Jimmy Carters spesialutsending til Midtøsten, hadde like før Begins møte med Reagan snakket med den israelske statsministeren. Linowitz advarte om at møtet med den amerikanske presidenten kom til å bli tøft. Etter møtet ga Begin imidlertid beskjed tilbake om at den amerikanske diplomaten hadde tatt feil. «[Y]ou were wrong, Sol; everything went just fine.»²⁸¹ Om Reagan hadde ønsket å gi den israelske statsministeren en streng beskjed, hindret muligens karakteristikker ved de to statslederne den fra å resonere. Statsviter Steven Spiegel hevdet i hvert fall senere at «Reagans bland style, his difficulty in handling personal confrontations, and Begin's obtuse intensity prevented the though message from getting through.»²⁸²

En ny utenriksminister

Etter hvert som konflikten i Reagan-administrasjonens eskalerte, ble det et spørsmål om tid før den stadig mer isolerte utenriksministeren måtte gå av. Haigs avgang skyltes delvis uenighet om politikk mellom han og sikkerhetsrådgiver Clark. Uenighetene handlet om hvilken strategi som skulle anvendes i Libanon, den britisk-argentinske kampen om Falklandsøyene og bruk av amerikansk teknologi i utbygningen av en naturgassrørledning fra Europa til Sovjetunionen. Clark ønsket å ta avstand fra Israels maktbruk i Libanon. Han holdt med Argentina over Falklandsøyene, og var imot bruk av amerikansk teknologi i utbyggingen av gassrørledningen. Haig

²⁷⁸ Tanter, *Who's at the Helm?*, 125.

²⁷⁹ Cannon, *President Reagan*, 346.

²⁸⁰ Ibid, 349.

²⁸¹ Barrett, *Gambling with History*, 283.

²⁸² Spiegel, *The Other Arab-Israeli Conflict*, 415.

sto på motsatt side i alle disse sakene.²⁸³ De politiske uenighetene fremskyndet den byråkratiske maktkampen som til slutt gjorde at Haig måtte gå.

Enkelte av utenriksministerens personlighetstrekk gjorde i tillegg at han ble ansett som vanskelig å jobbe med. Under turen til Europa i starten av juni hisset han seg opp over saker som andre mente var ubetydelige. Han ble for eksempel sur da han ikke fikk plass rett bak presidenten i *Air Force One* og da han ikke fikk bli med i presidentens helikopter fra Heathrow flyplassen til Windsor slottet.²⁸⁴ USAs ambassadør til Israel, Samuel Lewis, forklarte:

His personal style just didn't fit in with the Reagan team; Haig was his own worst enemy in the way he tried to exert his own leadership. That did not fit with a management style which was not very clear about responsibilities; the White House staff could not accept some one who tried to assert his primacy over an area of responsibility as Haig was accustomed to doing.²⁸⁵

Etter at noen av uenighetene mellom Haig og Clark fra Europaturen begynte å lekke, møttes de to for å snakke ut. Utenriksministeren forklarte at han var plaget av andres innblanding i sine affærer. Han mente at det hadde gjort det nesten umulig for ham å gjøre jobben sin. Haig antydte at han ville gå av som utenriksminister dersom det ikke ble gjort noe for å få en slutt på innblandingen. Det var ikke første gang Haig gjorde det. Clark hadde imidlertid ikke tatt ham seriøst før nå. Denne gangen så sikkerhetsrådgiveren sitt snitt til å bli kvitt konkurransen fra utenriksdepartementet. Til Haig sa Clark at: «You must come to the White House, and tell all this to the President in your own words.»²⁸⁶

Etter møtet med Haig, informerte Clark presidenten om at han sannsynligvis ville få et oppsigelsesbrev fra Haig dagen etter. Presidenten ble overrasket, men på oppfordring av Clark, stabssjef James Baker og hans nestleder Michael Deaver, satte han i gang arbeidet med å finne en ny utenriksminister. Da Reagan møtte Haig dagen etter, leverte ikke Haig inn noe oppsigelsesbrev. Han antydte imidlertid at det kunne bli aktuelt å si opp dersom ikke alvorlige tiltak ble iverksatt. Dette holdt for presidentens nærmeste rådgivere. Fredag 25. juni samlet rådgiverne seg igjen for å diskutere oppsigelsen. Mens Reagan ønsket å utsette den til etter det neste valget, insisterte Clark, Baker og Deaver på at dette ikke kunne vente. Selv ikke da Reagan foreslo at de skulle bruke helgen til å tenke over avgjørelsen, mente rådgiverne at det var en god idé. Saken måtte håndteres med en gang for å unngå lekkasjer og mer konflikt. Senere samme dag informerte dermed Reagan utenriksministeren om at han aksepterte oppsigelsen hans. Haig, som ikke var klar over at han hadde levert noen oppsigelse, reagerte med forbløffelse og misnøye. Reagan kunngjorde at Haig skulle gå av samme dag.²⁸⁷ Israel mistet med det sin nærmeste allierte i Reagan-administrasjonen.

283 Spiegel, *The Other Arab-Israeli Conflict*, 415-416; Tanter, *Who's at the Helm?*, 139.

284 Cannon, *President Reagan*, 166-168.

285 Jessup, *Interview with Samuel W. Lewis*, 294-295.

286 Barrett, *Gambling With History*, 246.

287 Ibid, 246-249.

16. juli tok George Shultz formelt over som utenriksminister. Etter å ha vært både arbeids- og finansminister i Nixon-administrasjonen, var han en kjenning i Washington. Da han ble spurt om å ta over som utenriksminister var han president for det multinasjonale bygningsselskapet Bechtel. Under senatshøringene før han ble godkjent, ble det stilt spørsmål rundt Shultz sitt forhold til selskapet. Bechtel hadde omfattende prosjekter på gang i den arabiske verden, og hadde nylig drevet lobbyvirksomhet for at USA skulle selge flyvåpen til Saudi Arabia. Shultz nektet for at hans tilknytning til Bechtel ville ha noe å si for hans rolle som utenriksminister. Han forklarte at Israel var USAs nærmeste allierte i Midtøsten og forsikret om at USA ville fortsette å forplikte seg til Israels sikkerhet med han som utenriksminister. Det var likevel ingen hemmelighet at Shultz politisk sto lenger unna Israel enn det Haig hadde gjort.²⁸⁸ Ambassadør Samuel Lewis hevdet senere at et skifte overfor Israel kunne merkes i Reagan-administrasjonen etter at Shultz ble utenriksminister. «There was a growing sympathy for the Lebanese and the PLO, who turned out to be considerably more tenacious than any one anticipated.»²⁸⁹ Skiftet kom likevel ikke som en følge av den nye utenriksministeren. Det var først og fremst et resultat av den brutale beleiringen av Beirut.²⁹⁰

Vest-Beirut

Under beleiringen av Beirut hadde ambassadør Philip Habib sin hovedbase i den private boligen til den amerikanske ambassadøren i Libanon Robert Dillon. Hjemmet lå på en klippe i fjellet i Yarze-forstaden like utenfor Øst-Beirut. Beliggenheten gjorde at Habib hadde utsikt ned til Vest-Beirut. Philip Habibs kone Marjorie gjengav senere ektemannens beskrivelse av den israelske forsvarsministerens brutalitet under beleiringen. «He would fire the goddamned artillery and bomb West-Beirut while I would be up on the hill watching it, horrified at what was going on.»²⁹¹ Marjorie hevdet at ektemannen hadde hatet Sharon «with a deep, dark passion.»²⁹² Habib mente at Sharon i stor grad hadde skylden for mangelen på fremgang i starten av sommeren. De gjentatte bruddene på våpenhviler gjorde det umulig for Habib og hans libanesiske motparter å arbeide i området.²⁹³

Habibs oppdrag gikk ut på å bruke den israelske tilstedeværelsen rundt Beirut, som en trussel, for å fremforhandle PLOs evakuering fra den libanesiske hovedstaden. Muligheten til å få PLO-krigerne ut av Beirut og ut av Libanon skulle i sin tur brukes til å motivere Begin-regjerin-

288 Anziska, *Preventing Palestine*, 205; Gruen, George E. "The United States and Israel: Impact of the Lebanon War." *The American Jewish Year Book* 84 (1984): 73-103, 75. <http://www.jstor.org/stable/23603978>; Jessup, *Interview with Samuel W. Lewis*, 294.

289 Jessup, *Interview with Samuel W. Lewis*, 299.

290 Anziska, *Preventing Palestine*, 205; Jessup, *Interview with Samuel W. Lewis*, 299.

291 Boykin, *Cursed is The Peacemaker*, 79, 85, 196; Jessup, *Interview with Samuel W. Lewis*, 296; Shultz, *Turmoil and Triumph*, 44.

292 Boykin, *Cursed is The Peacemaker*, 79.

293 Boykin, *Cursed is The Peacemaker*, 79; Shultz, *Turmoil and Triumph*, 44.

gen til å holde de israelske styrkene ute av Vest-Beirut.²⁹⁴ Dersom regjeringen hadde bestemt seg for å sende IDF inn i de palestinske nabolagene, ville gatekamper og blodbad fulgt like etter. Ved siden av det etiske aspektet ved å hindre et blodbad i Beirut, ville en israelsk erobring av en arabiske hovedstad hatt store politiske og diplomatiske konsekvenser for Reagan-administrasjonen:

The Israelis were dropping American-made bombs from American-made aircrafts to kill Arabs. The Arabs assumed that the US had given the Israelis the green light to do this and thus blamed the US as much as Israel. An Israeli conquest of Beirut would convince some Arabs that the US had no real influence with the Israelis, so why talk to them? It would convince other Arabs in the conspiracy-minded region that the Americans had planned precisely this with Israel all along.²⁹⁵

For at administrasjonen skulle fortsette å spille en betydningsfull rolle i fredsprosessen, var det avgjørende at Habib lyktes i sitt oppdrag. USA's ambassadør i Israel Samuel Lewis forklarte senere hvordan Habibs utsiktspunkt over Beirut ga ham et unikt perspektiv i forhold til resten av administrasjonen. «[H]e could see the war through Lebanese and PLO perspective... We watched the war through newspapers and television; that was entirely different than seeing it as Habib did.»²⁹⁶ De ulike perspektivene gjenspeilte seg i ulike tilnærminger til hvordan problemene skulle løses. Til tross for at president Reagan hadde kunngjort at George Shultz skulle ta over som utenriksminister 25. juni, fortsatte Haig å påvirke hendelsene i Libanon frem til 5. juli, da Shultz omsider ringte til Haig for å fortelle han at presidenten ønsket at han skulle tre tilbake. I mellomtiden fortsatte Haig i virkeligheten som utenriksminister. Mens Habib arbeidet ut av den amerikanske ambassaden i Beirut, hadde Haig flyttet sin operasjonen til et bortgjemt feriested i fjellet i Vest-Virginia. Derifra fortsatte han å forsøke å sikre at administrasjonen fulgte en Israel-vennlig politikk.²⁹⁷

27. juni følte Habib at tiden var inne for å sende en kraftig beskjed til statsminister Begin. Han ringte utenriksdepartementet for å lese opp sin anbefaling:

In my view it is absolutely necessary that the United States assure there be no repeat no further attacks in West Beirut and its immediate suburbs... No matter that some Israelis believe that the PLO can and must be totally and visibly smashed into oblivion – we will pay a great price in terms of our broad interest and international image... I understand that we have urged Prime Minister Begin not to attack West Beirut. I suggest that persuasion and a strong message need to be reinforced in a way which makes clear that we mean what we say and will brook no defiance... We should request of Prime Minister Begin today, following the cabinet meeting, a flat and unequivocal pledge that there will be no attack on Beirut.²⁹⁸

294 Shultz, *Turmoil and Triumph*, 44.

295 Boykin, *Cursed is The Peacemaker*, 71-73.

296 Jessup, *Interview with Samuel W. Lewis*, 296.

297 Shultz, *Turmoil and Triumph*, 14.

298 Boykin, *Cursed is The Peacemaker*, 98-99. På dette tidspunktet hadde sikre telefonlinjer og *tacsat*, tatt over som

Habib mente videre at administrasjonen måtte insistere på et svar fra Israel. Dersom statsministeren ikke var villig til å komme med forsikringer, måtte presidenten si fra hvordan USA kom til å svare på et israelsk angrep på Beirut:

At that point the president will *call a halt*, under US law, to *all military shipments* to Israel; we shall also be prepared to go immediately to the UN Security Council to seek a binding resolution calling on Israel to *stop its military actions and withdraw from Lebanon*; we are prepared to vote for or at any rate *not veto Chapter VII Sanctions*. Mr. Begin must be left under no illusion that our action will be anything but immediate and unrelenting.²⁹⁹

Dersom Habib hadde fått igjennom dette forslaget, ville det ha vært et lavmål for det politiske forholdet mellom USA og Israel. I Vest-Virginia var Haig imidlertid lite imponert. Svaret hans til Habib var kort og bestemt. «Tell Habib that I disagree with his analysis and his recommendation. There will be no presidential message to Begin. Israel must keep the pressure on. Take orders, or we will find someone who can.»³⁰⁰

Ved siden av Sharons bombing av Beirut og Haigs motvilje til å legge press på Israel, var PLO-ledelsens motvilje til å forlate Beirut enda en kompliserende faktor for Habib. I den massive mediedekningen av beleiringen, fremsto PLO som et modig offer for den israelske aggresjonen. I Europa støttet mange den palestinske organisasjonen og protesterte mot den israelske beleiringen. Dette bidro til at PLO-ledelsen så en mulighet for at Israel kunne presses tilbake uten at organisasjonen forlot Beirut. En viktig grunn til at ledelsen ikke ønsket å forlate Beirut var at den fryktet hva som ville skje med den palestinske befolkningen den måtte ha etterlatt seg. Dersom Habib skulle få PLO til å evakuere, måtte han først komme med løfter som betrygget PLO-ledelsen.³⁰¹

Dersom han hadde fått ledelsen med på en evakuering, ville problemet med å finne et sted der PLO-krigerne kunne emigrere til fortsatt gjenstå. Amerikanske ambassader rundt om i regionen henvendte seg i det stille til sine vertskap for å spørre om de kunne ta imot PLO-krigerne. Ingen arabiske regjeringer ønsket å åpne dørene sine for disse palestinerne. Mange av regjeringene hadde allerede vært gjennom konflikter med PLO. Organisasjonens historie i Jordan og Libanon gjorde dessuten at det var lite fristende for regjeringene å slippe inn den tilsynelatende uregjerlige organisasjonen.³⁰²

I begynnelsen av juli kunne Habib imidlertid skimte et lys i enden av tunnelen. 2. juli møtte

det viktigste verktøyet i administrasjonens interne kommunikasjon. (Shultz, 44). Teksten har ikke kursiv i utenriksdepartementets originale kilder. Fremhevningen er gjort av John Boykin, basert på Charles Hills minne av hva Habib la trykk på i samtalen (Hill tok i mot samtalen.) Det samme gjelder for neste sitat. (Boykin, 375)

299 Boykin, *Cursed is The Peacemaker*, 99-100.

300 Ibid, 100.

301 Jessup, *Interview with Samuel W. Lewis*, 297-298; Morris, *Righteous Victims*, 533.

302 Jessup, *Interview with Samuel W. Lewis*, 298; Morris, *Righteous Victims*, 533-534; Boykin, *Cursed is The Peacemaker*, 134, 140.

han med libanesiske mellommenn som nettopp hadde møtt PLOs leder Yasir Arafat. Habib forhandlet ikke direkte med PLO på grunn av løftet Henry Kissinger hadde gitt Israel i 1975. Libaneseerne kunne imidlertid fortelle Habib at PLO nå var villig til å forlate Beirut. Betingelsen var at amerikanerne skulle finne et sted de kunne dra. Samme dag sendte Habib en forespørsel til president Reagan der han ba om at presidenten godkjente en amerikansk deltagelse i en multinasjonal styrke i Libanon. Reagan godtok dette like etter. Med det hadde Habib sikret seg enda en av de forutsetningene han mente han trengte for at PLO skulle forlate Beirut. Han hadde ikke vært positiv til amerikansk deltagelse i en multinasjonal styrke til å begynne med, men med tiden hadde han blitt overbevist om at det ikke ville være mulig å få PLO ut av Beirut uten. Dette var en av de få tingene israelerne, palestinerne og libaneseerne var enige om.³⁰³

Det var lite diskusjon rundt avgjørelsen rett før den ble tatt. Nok hadde blitt sagt i forkant av Begins besøk til Washington til at presidenten visste hvor de ulike rådgiverne hans sto. Da avgjørelsen ble tatt, var den likevel et resultat av Habibs umiddelbare bestrebelser i Libanon. Reagans biograf Lou Cannon forklarte senere:

[T]he agreement to deploy U.S. troops in Lebanon was a tactical decision engineered by a hard-pressed diplomat who was desperately trying to negotiate a cease-fire before a weak and divided Lebanese government disintegrated. The decision was ratified in a brief telephone conversation with Reagan at a time when the United States was for all practical purposes without a secretary of state.³⁰⁴

Til tross for at PLO-krigerne fortsatt manglet en destinasjon, mente Habib at de siste hendelsene hadde gjort at de ville være ute av Libanon i løp av dager. Shultz forklarte senere at alt så ut til å falle på plass. Hjemme hos statsminister Begin skal medlemmer av den israelske regjeringen angivelig ha skålt med whisky av typen *Haig and Haig*. «[T]o General Alexander M. Haig Jr.»³⁰⁵

Gleden skulle imidlertid bli kortvarig. Samtidig som den israelske regjeringen drakk hos Begin, strammet nemlig IDF grepet om Vest-Beirut. I de tidlige nattetimene 4. juli tok IDF over de tre kontrollpunktene mellom Øst-Beirut og Vest-Beirut. Habib befant seg i Øst-Beirut og fikk ikke gå inn i Vest-Beirut av sikkerhetsmessige hensyn. Den libanesiske statsministeren Shafik al-Wazzan, som var Habibs viktigste kanal til PLO, befant seg i Vest-Beirut. Han nektet gå gjennom de israelske kontrollpunktene av stolthet. At en libanesiske statsminister skulle underkaste seg Israel, å spørre om tillatelse til å reise gjennom sin egen hovedstad, var mer enn Wazzan klarte å svelge. Habibs oppdrag ble dermed satt på vent i seks dager som følge av erobringen av kontrollpunktene. Like etter at en løsning gjorde at forhandlingene kunne begynne igjen, lukket Sharon forhandlingsvinduet på nytt. Denne gangen ved å forsterke angrepene mot Vest-Beirut. Habib kommuniserte med ambassadør Lewis i Tel Aviv for at han skulle få regjeri-

303 Boykin, *Cursed is The Peacemaker*, 134; Cannon, *President Reagan*, 346-347; Morris, *Righteous Victims*, 536; Shultz, *Turmoil and Triumph*, 45-46.

304 Cannon, *President Reagan*, 348.

305 Boykin, *Cursed is The Peacemaker*, 142; Shultz, *Turmoil and Triumph*, 46.

ngen til å stoppe angrepene, eller i det minste svare proporsjonalt på PLOs angrep. «He must stop this shit! Tell him, 'If a sniper fires, go after the sniper. Don't fire 2,000 shells into the city! Stop playing this game of 2,000 to one!'...There's nothing left to negotiate but where and when the PLO will go, but it is slipping away every day.»³⁰⁶

Tendensen der Sharon gjorde forhandlingene vanskelig for Habib, hver gang ambassadøren begynte å skimte fremgang, fortsatte utover juli. Forsvarsminister Sharon ble etter hvert overbevist om Habibs forhandlinger gjorde mer skade enn gagn. Slik han så det, måtte PLO-krikerne fjernes med makt. Natt til 4. august beordret forsvarsministeren pansrede divisjoner inn i Vest-Beirut for å vise at han ikke ville la seg passivisere.³⁰⁷

³⁰⁶ Boykin, *Cursed is The Peacemaker*, 142-143, 148, 153-154.

³⁰⁷ Boykin, *Cursed is The Peacemaker*, 154; Cannon, *President Reagan*, 349; Morris, *Righteous Victims*, 534, 536; Spiegel, *The Other Arab-Israeli Conflict*, 417. Friedman, Thomas L., "Israelis Send Armored Forces Into Parts of Western Beirut; U.S Fears for Habib's Mission", Aug. 4. 1982, The New York Times, <https://www.nytimes.com/1982/08/04/world/israelis-send-armored-forces-into-parts-western-beirut-us-fears-for-habib-s.html>

Utfordringer og initiativer etter invasjonen

*George Shultz, God bless his soul, didn't know shit from
Shinola about the Middle East.³⁰⁸*

UNITED STATES SECRETARY OF STATE, ALEXANDER HAIG.

*Sharon was a killer, obsessed by hatred of the Palestinians. I had given Arafat an
undertaking that his people would not be harmed, but this was totally disregarded by
Sharon whose word was worth nothing.³⁰⁹*

U.S. SPECIAL ENVOY, PHILIP HABIB

Washington 4. august

Noen timer etter at israelske stridsvogner hadde rullet inn i Vest-Beirut, møttes Det nasjonale sikkerhetsrådet i Det hvite hus for å diskutere situasjonen i Libanon. Møtedeltagerne var presidenten, visepresidenten, sikkerhetsrådgiver Clark, utenriksminister Shultz, ambassadør Lewis, forsvarsminister Weinberger, CIA-direktør Casey, FN-ambassadør Kirkpatrick og sjefene i forsvarsstaben. De ulike instansene hadde også med seg rådgivere fra sine avdelinger. Presidenten sluttet seg til møtet kl. 09.10, da hadde de andre allerede diskutert i et par timer. Visepresidenten innledet møtet med å forklare at det var enighet og uenighet rundt hvordan USA skulle svare på de siste hendelsene i Libanon.³¹⁰

Shultz anbefalte at administrasjonen skulle sende ut en offentlig erklæring som fordømte de israelske krigshandlingene og oppfordret partene til å fortsette våpenhvilen. Han mente at de burde lage et utkast til en resolusjon i FNs sikkerhetsråd som muligens burde inneholde en fordømmelse av Israel. Utenriksministeren sa også at de muligens kunne skrive et brev i sterke ordelag til statsminister Begin om de konsekvensene en mangel på israelsk samarbeidsvilje kunne få for forholdet mellom USA og Israel. Shultz ønsket ikke at brevet skulle inneholde direkte trusler. En annen mulighet var å suspendere våpensalg til Israel og innføre ensidige sanksjoner.

Visepresident Bush mente at de også kunne true med å trekke ambassadør Habib ut av Libanon. Møtedeltagerne hadde imidlertid blitt enige om at dette fra israelsk side ville bli tolket som

³⁰⁸ Boykin, *Cursed is The Peacemaker*, 103.

³⁰⁹ Ibid, 271.

³¹⁰ Memorandum, Howard J. Teicher to Willaim P. Clark, Aug.9.1982, File: ExSec-MF (56-70, 4 AUG 1982), Box 7 (91284), RRPL.

et grønt lys til å angripe Vest-Beirut. Men Reagan hevdet at det likevel kunne bli aktuelt å trekke Habib ut dersom PLO ikke ga uttrykk for at de var seriøse i forhandlingene.³¹¹

Clark informerte om at utenriksdepartementet allerede hadde laget et utkast til en presseuttalelse og at gruppen hadde gått gjennom det før presidenten hadde kommet. Da presidenten spurte hvem som hadde innledet de siste kampene, svarte Weinberger at Israel hadde tatt de første skrittene som ledet til kamper. Lewis skjøt inn at den israelske bombingene gjorde mer skade enn den israelske bakkebevegelsen som nå hadde funnet sted. Dessuten mente han at PLOs siste velvilje i forhandlingene var et resultat av det israelske presset. Kirkpatrick fortsatte i samme spor som Lewis:

[T]he group should not lose sight of the fact that the PLO is not a bunch of agrarian reformers. They are international terrorists who are working against U.S interests and committing acts of violence throughout the world supported by the Soviet Union. We want them out and the U.S. should not throw away the possibility of getting rid of the PLO by taking measures against Israel which will inhibit, if not eliminate, the prospects of achieving our objectives. Clearly, once we have removed the PLO from Lebanon we can make fast progress in the peace process.³¹²

Kirkpatrick's uttalelse fikk medhold hos presidenten. Etter å ha sagt seg enig med FN-ambasadøren, spurte Reagan om hvordan administrasjonen best kunne informere PLO om behovet for å trekke seg ut av Vest-Beirut.³¹³ Reagans spørsmål og bemerkninger i møtet ga ikke inntrykk av at han var godt informert om hva som foregikk i Libanon.

I Vest-Beirut var Habib allerede godt i gang med å forsøke å få PLO ut. Men hvordan skulle administrasjonen få PLO til å trekke seg ut, lurte Weinberger på. Som Reagan, var han enig i Kirkpatrick's uttalelse om hvem PLO faktisk var, men han presiserte samtidig at det var viktig at den israelske regjeringen ble informert om hvilke kostnader angrepene i Vest-Beirut ville få for Israel. President Reagans nærmeste rådgiver Edward Meese skiftet deretter tema til hva administrasjonen burde gjøre i FN. Slik han så det måtte den ikke foreta seg noe som kunne føre til sanksjoner mot Israel, det ville imidlertid kanskje bli aktuelt å støtte en resolusjon som fordømte Israel. Clark fortalte presidenten at tiden holdt på å renne ut og at han måtte komme frem til en avgjørelse angående hvordan administrasjonen skulle håndtere saken i FN og om hva en offentlig kunngjøring fra USA skulle inneholde.³¹⁴

President Reagan mente at administrasjonen måtte «let the PLO know that their games must stop... PLO intransigence, who all of us agreed should move out, is causing problems and leading the Israelis to resume their activities. It is time for the PLO to move out.»³¹⁵ Presidenten mente at denne beskjed kunne videreformidles til PLO gjennom kong Fahd av Saudi Arabia.

³¹¹ Ibid.

³¹² Ibid.

³¹³ Ibid.

³¹⁴ Ibid.

³¹⁵ Ibid.

Rådet brøt ut i en diskusjon om at det kanskje ikke var riktig tidspunkt å sende en slik beskjed til kongen. Clark gjorde isteden Reagan oppmerksom på at gruppen allerede hadde et brevutkast klart til statsminister Begin. Etter at Reagan hadde lest gjennom brevet sa han at han var bekymret for at brevet ga inntrykk av at administrasjonen var mer opptatt av seg selv enn av konsekvensene for Libanon og Israel. (*Forklar*) Han begynte å skrive om brevet: «There must be an end to the unnecessary bloodshed, particularly among innocent civilians. I insist that a cease-fire in place be reestablished and maintained until the PLO has left Beirut. The relationship between our two nations is at stake.»³¹⁶

Det nasjonale sikkerhetsrådet hadde én innvendig til presidentens språk i brevet. Mens Reagan hadde skrevet til «Menachem», ønsket sikkerhetsrådet at brevet skulle adresseres til «statsminister Begin». Reagan sa seg motvillig enig i dette og diskusjonen fortsatte deretter rundt presseuttalelsen sikkerhetsrådet hadde skissert. Reagan mente at forslaget gruppen hadde produsert var for langt. Han syntes det holdt å si at administrasjonen hadde uttrykt bekymring over nattens kamper mellom PLO og Israel og at den hadde oppfordret til våpenhvile slik at forhandlingene kunne fortsette. Utenriksminister Shultz mente at en sterkere uttalelse var på sin plass og foreslo at gruppen skulle bruke deler av brevet til statsminister Begin og bygge videre på det for å utforme en presseuttalelse. Da Clark sa seg enig, gikk også Reagan med på dette. For presidenten var det imidlertid viktig at en presseuttalelse måtte fokusere like mye på PLO som på Israel. Reagan sa: «We must make it clear that the President cannot tee-off only on Israel.» Han avsluttet møtet ved å poengtere at han var «extremely tired of a war whose symbol had become a burn[t] baby with no arms.»³¹⁷

Vest-Beirut 12. august

Nok en gang ser ikke president Reagans beskjed til statsminister Begin ut til å ha gjort særlig inntrykk i Jerusalem. I sitt svar til presidenten erklærte den israelske statsministeren «Jews do not kneel but to God.»³¹⁸ De israelske styrkene ville fortsette sine angrep helt til PLO hadde forlatt Libanon. Angrepene fortsatte også med stadig større intensitet i starten av august. Det israelske flyvåpenet bombet primært de sørlige og palestinsk-bebodde områdene og flyktningleirene i Vest-Beirut. Bombingen kulminerte 12. august da israelske fly bombet områdene elleve timer i strekk. Samtidig som bombene regnet fra luften, skjøt det israelske artilleriet på bakken. Som følge av angrepene mistet om lag 200-500 mennesker livet.³¹⁹ To journalister, som var vitner til bombingen, mente at «[w]atching the Israeli Air Force smashing Beirut to pieces was like having to stand and watch a man slowly beat a sick dog to death.»³²⁰

³¹⁶ Ibid.

³¹⁷ Ibid.

³¹⁸ Cannon, *President Reagan*, 349; Schiff, Ya'ari. *Israel's Lebanon War*, 221.

³¹⁹ Anziska, *Preventing Palestine*, 208; Boykin, *Cursed is The Peacemaker*, 233; Schiff, Ya'ari. *Israel's Lebanon War*, 223, 225.

³²⁰ Boykin, *Cursed is The Peacemaker*, 233.

Angrepene fremstår desto mer brutale sett i sammenheng med den diplomatiske fremgangen som fant sted samtidig. Et par dager før angrepene hadde nemlig ambassadør Habib fått beskjed fra president Assad om at Syria var villig til å ta imot 4000 PLO-krigere. Dette var et gjennombrudd i forhandlingene, og den israelske regjeringen mottok dokumentet som beskrev vilkårene rundt PLOs evakuering samme dag. Ambassadør Lewis kunne dessuten informere om at den libanesiske presidenten Elias Sarkis allerede hadde sagt seg enig i vilkårene. Til tross for at forsvarsminister Sharon hadde kommet med en lang liste innvendinger, hadde den israelske regjeringen 11. august samtykket til dokumentet i prinsippet med forbehold om enkelte endringer.³²¹

Habib trodde dermed at en avtale om PLOs evakuering fra Libanon endelig var innen rekkevidde. Men han tok feil. I stedet beordret den israelske forsvarsministeren invasjonens kraftigste angrep mot Vest-Beirut. Habib selv var vitne til bombingene i fra sin residens i Yarze. Han ble sjokkert og dypt rystet over den menneskelige tragedien som utspilte seg foran øynene hans.³²²

Habib var ikke den eneste som ble sjokkert av bombeaksjonen. I Washington sa Reagans rådgiver Michael Deaver til presidenten at han ønsket å gå av. «I can't be part of this anymore, the bombings, the killings of children. It's wrong. And you're the one person on the face of the earth right now who can stop it. All you have to do is tell Begin you want it stopped.»³²³ Også utenriksminister Shultz og sikkerhetsrådgiver Clark mente tiden var inne for å si ifra til den israelske statsministeren. Reagan, som selv hadde blitt sjokkert av TV-bildene fra Vest-Beirut, ringte dermed til Begin. I samtalen skal Reagan ha blitt uvanlig emosjonell og sint. I følge Geoffrey Kemp, sjefen for Midtøsten-spørsmål i NSC, sa presidenten: «Menachem, this is a holocaust... It has gone too far. You must stop it.»³²⁴ Kemp husket senere samtalen som den eneste gangen han hørte Reagan uttrykke følelsene sine. President Reagan skal ha krevd øyeblikkelig våpenhvile og truet med å trekke Habib ut og avslutte forhandlingene dersom Begin ikke samarbeidet. Da Begin ringte presidenten tilbake tjue minutter senere, ga han beskjed om at han hadde beordret Sharon til å stoppe bombingene. Etter å ha lagt på røret fortalte Reagan Deaver «I didn't know I had that kind of power.»³²⁵

Ifølge de israelske journalistene Ze'ev Schiff og Ehud Ya'ari hadde bombingene allerede blitt stanset før presidenten ringte. Den israelske regjeringen hadde nemlig også blitt rystet av Sharons bombeoperasjon. Da forsvarsministeren hadde innkalt til et regjeringsmøte i håp om å få regjeringens velsignelse til å stramme løkken rundt Vest-Beirut ytterligere, hadde den i stedet vendt seg imot han. Utdanningsminister Zevulun Hammer lurte på hvorfor Sharon saboterte den politiske løsningen. Religionsministeren Yusuf Burg bemerket at bombeoperasjonen gikk direkte imot regjeringens avgjørelse i fra dagen før. Visestatsminister David Levi fortalte Sharon at regjeringen hadde blitt forvirret av de siste handlingene hans. Forsvarsministeren var imidler-

321 Schiff, Ya'ari. *Israel's Lebanon War*, 224-225.

322 Boykin, *Cursed is The Peacemaker*, 233-234.

323 Cannon, *President Reagan*, 349.

324 Ibid, 349-350.

325 Cannon, *President Reagan*, 350; Schiff, Ya'ari. *Israel's Lebanon War*, 226.

tid ikke klar til å føye seg etter noen innsigelser og hadde skreket: «Any decision not to advance is a bad one.»³²⁶ Begin svarte med samme mynt. «Don't you raise your voice!... I want you to be clear on who is running this meeting.»³²⁷ Forskningsministeren Yuval Ne'eman var den eneste som forsøkte å støtte forsvarsministeren og møtet endte med at Sharon ble fratatt retten til å gi ordre til luftforsvaret. Avgjørelsen var uten sidestykke i israelsk historie.³²⁸

Mens samtalen mellom Begin og Reagan tydet på at amerikansk innflytelse var avgjørende for å stoppe bombingene, ga det israelske regjeringsmøtet et annet inntrykk. Møtet viste at Sharon handlet egenrådig og uten regjeringens støtte. Bombeangrepene ble i virkeligheten stanset i Israel før Reagan tok affære.

Forsvarsminister Sharon har hevdet at angrepene 12. august virket til sin hensikt da de fikk PLO til å trekke seg ut av Beirut uten at Israel trakk seg ut først. «The 11th of August they still demanded that we withdraw from Beirut to be replaced by the international forces. So I bombed them, yes... [and] it worked. The following night, that is the night between the 12th and the 13th, they bent to our conditions.»³²⁹

Natt til 13. august ga Yassir Arafat riktignok opp de siste kravene sine og erklærte at PLO var klare til å evakuere. Det fins imidlertid ingenting i Habibs kommunikasjon med utenriksdepartementet 12.-14. august som tilsier at dette var et gjennombrudd som følge av bombeangrepene. Habib var tvert imot under inntrykk av at PLO-lederen hadde bestemt seg for å forlate Beirut i god tid før angrepene.³³⁰ Habib hadde meldt ifra om dette til utenriksdepartementet, og utenriksminister Shultz hadde dessuten informert statsminister Begin. 7. august skrev Shultz til Begin:

There is no doubt Mr. Prime Minister that the PLO, for several weeks during this negotiation, sought every means to delay the talks and to avoid a decision to depart. It is now clear, however, that they have made that decision... We are in a new phase. The momentum is with our side. The PLO have crossed their Rubicon and have accepted the necessity of departure; they no longer have the strength, the will, or the support to do otherwise.³³¹

Med den tilgjengelige informasjonen om hvor langt ambassadør Habib var kommet i sitt forsøk på evakuere PLO gjennom diplomatiske virkemidler, kan Sharons operasjon virke uforståelig. Habibs biograf, John Boykin kom imidlertid senere med sin tolkning av Sharons tenkemåte: «It is difficult to interpret [the august 12th operation] as anything other than a last-ditch, damn-the-torpedoes attempt to win his war his way – militarily – before Phil Habib could end it diplomatically»³³²

326 Schiff, Ya'ari. *Israel's Lebanon War*, 226.

327 Ibid, 226.

328 Ibid, 226-227.

329 Boykin, *Cursed is The Peacemaker*, 234-235.

330 Boykin, *Cursed is The Peacemaker*, 427; Schiff, Ya'ari. *Israel's Lebanon War*, 227-228.

331 Cable, SecState WashDC to AmEmbassy Tel Aviv, Aug.7.1982 (DTG:072007Z), file: ExSec-COI (8.6.82-8.9.82), Box 38, RRPL.

332 Boykin, *Cursed is The Peacemaker*, 235.

Vetopolitikken

I løp av sommeren 1982 ble en rekke tiltak satt i verk i FN for å svare på invasjonen av Libanon. FNs sikkerhetsråd og generalforsamling forsøkte med varierende suksess å vedta resolusjoner som fordømte og stanset invasjonen. Utenom de faste medlemmene USA, Kina, Frankrike, Storbritannia og Sovjetunionen besto Sikkerhetsrådet i 1982 av Kongo, Spania, Guyana, Irland, Jordan, Japan, Panama, Polen, Togo og Uganda.³³³ Da Sikkerhetsrådet ikke klarte å bli enige om resolusjoner i forbindelse med situasjonen i Libanon, var det alltid USA mot alle de andre landene.

I begynnelsen av juni, like etter invasjonen ble iverksatt, klarte imidlertid Sikkerhetsrådet å vedta to resolusjoner i forbindelse med krigshandlingene i Libanon. Resolusjon 508 oppfordret til våpenhvile før midnatt 6. juni, altså samme dag som Israel invaderte Libanon. Resolusjon 509 krevde at de israelske styrkene trakk seg ut av Libanon, og oppfordret alle parter til å respektere tidligere appeller om våpenhvile. Disse resolusjonene ble som kjent ignorert i Israel.³³⁴ 8. juni foreslo Spania dermed en resolusjon som fordømte Israels motvilje til å adlyde resolusjonen og som oppfordret til «consideration of 'practical ways and means' to compel compliance.»³³⁵ Den spanske resolusjonen antydte om sanksjoner mot Israel, og USA la ned veto.

Reagan-administrasjonen ønsket å uttrykke misnøye overfor invasjonen samtidig som den ønsket å unngå å legge press på Begin-regjeringen gjennom noen som helst form for sanksjoner. Å legge ned veto mot resolusjoner som kunne føre til sanksjoner mot Israel var å regne som standard prosedyre for USA i Sikkerhetsrådet.³³⁶ 8. juni var det imidlertid også i tråd med ønsker statsminister Begin hadde uttrykt overfor ambassadør Habib dagen før. Habib hadde videreformidlet disse til utenriksdepartementet. Begin hadde sagt at den israelske posisjonen ville bli mer fastlåst dersom USA støttet sanksjoner. «He would certainly expect – although he was not asking – the President to instruct that a resolution condemning and imposing sanctions on Israel would be vetoed, since the GOI [government of Israel] had only exercised its inherent right to self defense.»³³⁷

Veto-politikken fra USA fortsatte utover sommeren. 26. juni la USA ned veto da Frankrike foreslo en resolusjon som oppfordret til øyeblikkelig våpenhvile og en israelsk tilbaketrekking 10 kilometer fra Beirut, samtidig som PLO-krigerne trakk seg ut av flyktningleirene i Libanon. Resolusjonen oppfordret også til utplassering av FN-observatører i Libanon for å overse og

333 https://www.un.org/securitycouncil/search/year?field_uw_membership_years_value%5Bvalue%5D%5Byear%5D=1982 (Hentet 19. september 2019)

334 Tanter, *Who's at the Helm?*, 113-114.

335 Lebanon Chronology, No author, No date, File: Kemp Files (Israel / Lebanon Phase II, 1982 (5)), RAC Box 2,3,4, Box 5, RRPL; Tanter, *Who's at the Helm?*, 116.

336 Tanter, *Who's at the Helm?*, 116.

337 Cable, AmConsul Jerusalem to USDEL Secretary in London NIACT, Jun.7.1982 (DTG:072224Z), file: Ex-Sec-COI (6.6.82-6.9.82), Box 38, RRPL.

bidra til våpenhvilen og tilbaketrekkingen. Den amerikanske begrunnelsen bak vetoet var at resolusjonen ikke sa noe om PLO-styrkene i Beirut eller andre steder i Libanon.³³⁸

FNs generalforsamling kom imidlertid samme dag med en resolusjon som oppfordret til våpenhvile samt øyeblikkelig og ubetinget tilbaketrekking av israelske styrker fra Libanon innen klokka seks lokal tid 27. juni. Resolusjonen oppfordret også til «necessary endeavours and practical steps to implement the provisions.»³³⁹ USA og Israel var de to eneste landene som stemte imot resolusjonen. 127 land stemte for.³⁴⁰

En drøy måned etter avsto USA fra å stemme over en resolusjon som krevde at Israel hevet en blokkade som hadde blitt opprettet for å stanse forsyninger til Vest-Beirut. Den amerikanske begrunnelsen var da at de hadde hatt for lite tid til å tenke over resolusjonen.³⁴¹

4. august, samme dag som pansrede divisjoner fra den israelske hæren rullet inn i Vest-Beirut og president Reagan møtte med Det nasjonale sikkerhetsrådet i Washington, la ikke USA ned veto, men avsto fra å stemme over resolusjon 517 i FN's sikkerhetsråd. Resolusjonen krevde umiddelbar våpenhvile og tilbaketrekking av israelske styrker til posisjonene de hadde holdt i 1. august. Den fordømte også Israel for ikke å ha etterlevd tidligere resolusjoner. Begrunnelsen for den amerikanske avståelsen var at resolusjonen ikke nevnte PLO. To dager etter la USA ned veto mot en resolusjon i Sikkerhetsrådet som oppfordret til en foreløpig stopp av militærbistand til Israel. USA var da den eneste som stemte negativt.³⁴² Etter den elleve timer lange bombingene av Vest-Beirut 12. august, vedtok Sikkerhetsrådet resolusjon 518. Denne uttrykte bekymring over militæraktivitetene og stadfestet allerede vedtatte resolusjoner. Den inneholdt ingen fordømmelser eller hint om sanksjoner.³⁴³

De gangene Sikkerhetsrådet fulltallig klarte å vedta resolusjoner i forbindelse med invasjonen av Libanon, var det resolusjoner som ikke fordømte eller truet med sanksjoner mot Israel. Eksempelvis ble det vedtatt å forlenge UNIFIL-oppdraget med to måneder og å øke humanitær bistand til Libanon. En resolusjon som oppfordret alle parter til å avstå fra å utøve vold mot sivile, og en annen som oppfordret til våpenhvile, uten å tildele skyld, ble også vedtatt.³⁴⁴

Reagan-administrasjonen benyttet vetoet hver gang resolusjoner fordømte eller truet Israel

338 Lebanon Chronology, No author, No date, File: Kemp Files (Israel / Lebanon Phase II, 1982 (5)), RAC Box 2,3,4, Box 5, RRPL.

339 Resolusjon ES-7/5; https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/ES-7/5&Lang=E (Hentet 19. september 2019); Lebanon Chronology, No author, No date, File: Kemp Files (Israel / Lebanon Phase II, 1982 (5)), RAC Box 2,3,4, Box 5, RRPL.

340 Lebanon Chronology, No author, No date, File: Kemp Files (Israel / Lebanon Phase II, 1982 (5)), RAC Box 2,3,4, Box 5, RRPL.

341 Resolusjon 515; [https://undocs.org/S/RES/515\(1982\)](https://undocs.org/S/RES/515(1982)) (Hentet 19. september 2019); Lebanon Chronology, No author, No date, File: Kemp Files (Israel / Lebanon Phase II, 1982 (5)), RAC Box 2,3,4, Box 5, RRPL.

342 Lebanon Chronology, No author, No date, File: Kemp Files (Israel / Lebanon Phase II, 1982 (5)), RAC Box 2,3,4, Box 5, RRPL.

343 Resolusjon 518; [https://undocs.org/S/RES/519\(1982\)](https://undocs.org/S/RES/519(1982)) (Hentet 23. September 2019)

344 Lebanon Chronology, No author, No date, File: Kemp Files (Israel / Lebanon Phase II, 1982 (5)), RAC Box 2,3,4, Box 5, RRPL.

med sanksjoner. Det eneste unntaket var resolusjon 517 der USA avsto fra å stemme. Til og med enkelte tilfeller der Israel ikke ble fordømt eller truet, la USA ned veto eller avsto med begrunnelse om dårlig betenkningstid eller at Israel ble gitt for mye skyld i forhold til PLO. Sommeren 1982 sto USA dermed i en unik posisjon som Israels beskytter og eneste støttespiller i FN.

En multinasjonale styrke for å bistå i evakueringen

Uansett hva Sharon måtte ha ønsket, godtok den israelske regjeringen 15. august Habibs forslag til en multinasjonalstyrke for å bistå i evakueringen av PLO. Et helt sentralt punkt i evakueringsplanen var en garanti om at den palestinske befolkningen i Libanon som ikke ble evakuert, skulle være trygge etter at PLO hadde forlatt Beirut. Dette kravet hadde vært helt ufravikelig for Arafat. Før han hadde sagt seg villig til å dra fra Beirut, hadde han nesten ombestemt seg i frykt for hva som ville skje med den palestinske befolkningen. Shafik al-Wazzan, Habibs bindeledd til PLO, gjorde imidlertid alt han kunne for å overbevise Arafat om at de forsikringene Habib hadde fått av israelerne og falangistlederen Bashir Gemayel var oppriktige. De skulle ikke gå inn i Vest-Beirut, og den multinasjonale styrken skulle beskytte de sivile palestinerne. USA gjorde seg til garantist for at både israelerne og falangist-styrkene skulle holde sine løfter om ikke å skade de etterlatte palestinerne. Arafat godtok til slutt garantiene.³⁴⁵

19. august kunne president Reagan erklære at 800 amerikanske marinesoldater skulle delta i den multinasjonale styrken som også ville bestå av franske og italienske soldater.³⁴⁶ Mandatet til styrken var begrenset, utplasseringen var ikke ment å vare i mer enn 30 dager. Den skulle kun overse evakueringen av PLO og ikke havne i trefninger eller kamphandlinger. President Reagan rapporterte til Kongressen: «I want to emphasize that there is no intention or expectation that U.S. Armed Forces will become involved in hostilities... Our agreement with the Government of Lebanon expressively rules out any combat responsibilities for the U.S. forces»³⁴⁷

21. august forlot den første puljen med PLO-krigere Beirut. I løp av de neste tolv dagene forlot 14 398 palestinske og syriske krigere Libanon. Israelske styrker ble igjen i Beirut. Forsvarminister Sharon hadde ikke gitt opp håpet om en fredsavtale mellom Israel og en ny libanesisk regjering. I de to drøye ukene evakueringen varte, sto falangistlederen Bashir Gemayel side om side med israelske offiserer og betraktet kolonnene med palestinere som rullet ut av byen.³⁴⁸

Falangistlederen blir president

23. august, på PLO-evakueringens tredje dag, skulle det libanesiske parlamentet velge ny president. Samtidig som beleiringen av Beirut hadde blitt kringkastet rundt om i verden, hadde

345 Boykin, *Cursed is The Peacemaker*, 239-240; Cannon, *President Reagan*, 354.

346 Cannon, *President Reagan*, 354; Spiegel, *The Other Arab-Israeli Conflict*, 417-418.

347 Anziska, *Preventing Palestine*, 209.

348 Anziska, *Preventing Palestine*, 209; Schiff, Ya'ari. *Israel's Lebanon War*, 227-228.

libanesiske politikere blitt bestukket og presset i kulissene. Libanesiske valg hadde tradisjon for å være preget av innblanding fra utlandet, trusler, vold og kofferter med store seddelbeløp. Den kaotiske situasjonen som rådet i slutten av august gjorde ikke noe for å endre denne tendensen. Med PLO på vei ut av Libanon, mente dessuten Sharon at alt lå til rette for å iverksette planene om å få Gemayel valgt til president. Deretter kunne Israel presse frem en fredsavtale med Libanon.³⁴⁹

Representanter fra de muslimske lederne i Vest-Beirut, Tripoli og den nordlige Bekaa-dalen dannet en blokk med flere av de maronittkristne rivalene til Gemayel for å boikotte valget. Formålet med boikotten var å forhindre at det minste antallet som krevdes for at valget i parlamentet skulle være gyldig, dukket opp på valgdagen. De mente at valget var ulovlig ettersom det ble gjennomført i skyggen av israelske maskingevær.³⁵⁰

På grunn av boikotten og ettersom en stor andel av de som skulle velge den nye presidenten befant seg i områder som var kontrollert av Israel, var en hver presidentkandidat avhengig av israelsk støtte for å vinne de to tredjedelene den libanesiske grunnloven krevde. Ved å hjelpe Gemayels støttespillere til valglokale og forhindre motstanderne hans fra å nå frem, gjorde israelerne sitt for å sikre falangistlederen.³⁵¹

Også i USA hadde Gemayel støttespillere. Ifølge ambassadør Habib var falangistlederen den kandidaten med størst sjanse for å samle Libanon. Litt mindre åpent enn israelerne jobbet også Habib for å forsikre parlamentarikere om at Gemayel hadde USA i ryggen.³⁵² Det amerikanske etterretningsbyrået CIA anså falangistlederen som en ressurs og 27. juli diskuterte dessuten utenriksdepartementets Midtøsten-avdeling en plan for å finansiere Gemayels valgkamp. «If he becomes president, we will be a valued adviser. Habib has influence.»³⁵³ CIA mente imidlertid det var en dårlig idé og Habib mente at administrasjonen burde vente. Gemayels valgkamp måtte dermed klare seg uten finanser fra Reagan-administrasjonen. Det klarte den også fint. Gemayel hadde nok penger, og ved å bestikke og true parlamentarikere til å stemme på seg, vant han til slutt presidentvalget med 57 av 62 stemmer. En stemme til Gemayel skal angivelig ha gått for omtrent en halv million dollar.³⁵⁴

Libanons FN-ambassadør Ghassan Tuani hevdet likevel det ikke først og fremst var penger som fikk Gemayel valgt til president. «He was elected because of the Israeli presence and massive Israeli pressure. This is like getting elected during the German occupation: You didn't have to buy the French members of parliament.»³⁵⁵ På valgdagen ble parlamentarikere ledsaget inn i stemmelokalene av bevæpnede falangister mens israelske soldater sto i bakgrunnen.³⁵⁶

349 Boykin, *Cursed is The Peacemaker*, 249; Shlaim, *The Iron Wall*, 425.

350 Schiff, Ya'ari. *Israel's Lebanon War*, 230-231.

351 Shlaim, *The Iron Wall*, 425-426.

352 Boykin, *Cursed is The Peacemaker* 249, 434; Quandt, "Reagan's Lebanon Policy: Trial and Error.", 240.

353 Boykin, *Cursed is The Peacemaker* 249; Cannon, *President Reagan*, 356.

354 Boykin, *Cursed is The Peacemaker* 249-250; Schiff, Ya'ari. *Israel's Lebanon War*, 231; Shlaim, *The Iron Wall*, 426.

355 Boykin, *Cursed is The Peacemaker* 119, 434.

356 Ibid, 250.

Reagans plan for fred i Midtøsten

1. september forlot de siste PLO-krigerne Beirut, amerikanske, franske og italienske styrker overtok posisjonene. Optimismen rådet i Washington og Shultz mente at Libanon allerede var godt på bedringens vei. Under et ferieopphold på presidentens ranch i California bestemte Reagans rådgiverne dermed at tiden var kommet for å gripe øyeblikket. Presidenten skulle holde en nasjonalt kringkastet tale der han kunngjorde sin visjon for fred i Midtøsten – den såkalte Reagan-planen.³⁵⁷

Siden Shultz hadde tatt over som utenriksminister, hadde han jobbet med en oppfølger av Camp David-avtalen. Mens Israel hadde gitt okkupert land tilbake til Egypt i Camp David, skulle Israel i den såkalte Reagan-planen gi den palestinske befolkningen på Vestbredden selvråderett i samhandling med Jordan.³⁵⁸

Planen forsøkte å imøtekomme det israelske kravet om sikkerhet, samtidig som den palestinske befolkningen skulle få noe som lignet selvråderett. President Reagan forklarte: «Each party must recognize that the outcome must be acceptable to all and that true peace will require compromises by all.»³⁵⁹ Administrasjonen visste at Israel ikke ville godta en palestinsk stat, men mente samtidig at fred i Midtøsten ikke ville oppnås med permanent israelsk kontroll over Gazastripen og Vestbredden. Reagan foreslo dermed en fem år lang overgangsperiode der palestinerne viste at selvråderett ikke var en trussel mot israelsk sikkerhet. Den endelige statusen til de palestinske områdene skulle bestemmes gjennom forhandlinger basert på resolusjon 242 og prinsippet om land i bytte mot fred.

[I]t is the firm view of the United States that self-government by the Palestinians of the West Bank and Gaza in association with Jordan offers the best chance for a durable, just, and lasting peace. We base our approach squarely on the principle that the Arab-Israeli conflict should be resolved through negotiations involving an exchange of territory for peace... And, make no mistake, the United States will oppose any proposal from any party and at any point in the negotiating process that threatens the security of Israel. America's commitment to the security of Israel is ironclad, and, I might add, so is mine.³⁶⁰

Den mest omstridte delen av talen til presidenten handlet likevel om den israelske bosetningsspolitikken. Like etter han hadde blitt valgt til president hadde han jo signalisert et skille i den amerikanske politikken overfor bosetningene ved å presisere at de var lovlige i henhold til Genève-konvensjonen. Utsagnet brøt med de fire forutgående presidentadministrasjonenes politikk. 1. september så Reagan tilsynelatende annerledes på saken:

357 Barrett, *Gambling With History*, 285; Quandt, "Reagan's Lebanon Policy: Trial and Error.", 240.

358 Cannon, *President Reagan*, 355.

359 Ronald Reagan, "Address to the Nation on United States Policy for Peace in the Middle East", 1. September 1982, RRPL-Dig. <https://www.reaganlibrary.gov/research/speeches/90182d>

360 Ibid,

The United States will not support the use of any additional land for the purpose of settlements during the transitional period. Indeed, the immediate adoption of a settlement freeze by Israel, more than any other action, could create the confidence needed for wider participation in these talks. Further settlement activity is in no way necessary for the security of Israel and only diminishes the confidence of the Arabs that a final outcome can be freely and fairly negotiated.³⁶¹

Den nye og bestemte holdningen overfor den israelske bosetningspolitikken varte ut president Reagans to perioder som president. Etter kunngjøringen om Reagan-planen kom det imidlertid aldri flere forsøk av substans da det gjaldt å stanse bosetningspolitikken. Historiker Seth Anziska hevder: «[T]he gap between the rhetoric in Washington and the reality on the ground in the West Bank underscored the weak nature of the opposition to what by the early 1980s had become an “irreversible” phenomena of settlement expansion.»³⁶²

Før Reagan holdt talen, hadde Shultz ringt den forrige utenriksministeren Alexander Haig. Shultz ville ha Haigs støtte bak det nye initiativet. Den gamle utenriksministeren avsto og gikk i stedet ut med en offentlig erklæring der han sa at en stans i bosetningspolitikken var «a very serious mistake.»³⁶³ Det plutselige skiftet i administrasjonens holdning overfor bosetningene, ville ikke ha skjedd dersom Haig hadde fått fortsette som utenriksminister.

Reagans plan for fred i Midtøsten fikk aldri ben å gå på. Da ambassadør Samuel Lewis leverte nyhetene om Reagans planer til statsminister Begin, fikk han til svar: «It is the saddest day I have had since becoming Prime Minister.»³⁶⁴ Den israelske regjeringen avviste enstemmig Reagans initiativ. Planen gikk direkte imot dens ønsker om å gjøre Vestbredden og Gazastripen til en del av Israel. Regjeringen fryktet dessuten at planen kunne lede til en palestinsk stat på Vestbredden.³⁶⁵

Kong Hussein av Jordan var imidlertid positiv til initiativet. Han mente at det var det modigste grepet fra en amerikansk president siden president Eisenhower hadde presset Israel, Storbritannia og Frankrike til å inngå våpenhviler med Egypt under Suezkrisen i 1956. Like etter Reagan kunngjorde sin plan, kom imidlertid Den arabiske liga med Fez-planen som utfordret Reagans plan. Den stadfestet at PLO var den legitime representanten for det palestinske folket og at Hussein ikke hadde noe mandat til å forhandle på vegne av palestinere. Uten støtte fra Den arabiske liga kunne ikke Hussein gå inn i forhandlinger med Israel.³⁶⁶

Reagan-planen bygde dessuten på en falsk forestilling om at konflikten i Libanon var over og at administrasjonen dermed kunne gå videre til å fokusere på den større, viktigere og langt van-

361 Ibid.

362 Anziska, *Preventing Palestine*, 214.

363 Spiegel, *The Other Arab-Israeli Conflict*, 420.

364 Barrett, *Gambling With History*, 286.

365 Spiegel, *The Other Arab-Israeli Conflict*, 420.

366 Barrett, *Gambling With History*, 286; Gruen, “The United States and Israel: Impact of the Lebanon War.”, 101-102; Reich, *The United States and Israel*, 124-125; Seland Andersson, “Leaving Them to Stew in Their Own Juice”, 61-62; Spiegel, *The Other Arab-Israeli Conflict*, 421.

skeligere delen av konflikten i Midtøsten, nemlig den mellom Israel og palestinerne. Shultz, som var hovedmannen bak talen til Reagan, ser i hvert fall ut til å ha vært av den oppfatning at krigføringen i Libanon var over i og med at PLO var ute av Beirut. I presidentens tale het det: «The Lebanon war, tragic as it was, has left us with a new opportunity for Middle East Peace.»³⁶⁷ Enda et tegn på den optimistiske innstillingen til at den fryktelige borgerkrigen i Libanon var over, kom i form av at ambassadør Philip Habib ble tildelt presidentens frihetsmedalje og sendt tilbake til California. Habibs nærmeste medarbeider Morris Draper tok over rollen som spesialutsending til Midtøsten.³⁶⁸ Hendelser i Libanon skulle imidlertid raskt vise at konflikten langt fra var over. Om Reagan-administrasjonen hadde håpet å kunne flytte fokus til en større plan for fred i Midtøsten, gjorde utviklingen på bakken at den måtte prioritere annerledes.

Marinen forlater Libanon

Da de siste PLO-krigerne hadde forlatt Libanon 1. september, anså president Reagan den amerikanske marinens oppdrag for fullført. «[T]he U.S. Marine contingent helping to supervise the evacuation has accomplished its mission. Our young men should be out of Lebanon within 2 weeks. They, too, have served the cause of peace with distinction, and we can all be very proud of them.»³⁶⁹ 10. september forlot dermed marinen Beirut, dette påskyndet også uttrekkingen av de franske og italienske styrkene. I Reagan-administrasjonen hadde det vært stor uenighet om marinen skulle bli eller ikke. Utenriksminister Shultz og ambassadør Habib ville at marinen skulle bli, mens forsvarsminister Weinberger og sjefene for forsvarsstaben ønsket å trekke den ut.³⁷⁰

Habib ønsket at den multinasjonale styrken skulle bli i Beirut i omtrent tre uker etter at PLO hadde evakuert. Habibs begrunnelse var at styrken ville lette overgangen fra noe som lignet anarki til et reelt libanesisk styre. I tillegg ville den beskytte de sivile palestinerne i Vest-Beirut mot Israel og falangiststyrkene. Uten den multinasjonale styrken i Beirut ville Habibs garanti til Arafat om å beskytte de sivile palestinerne dessuten være et tomt løfte.

Weinberger hadde i utgangspunktet vært mot å utplassere amerikanere i Libanon.³⁷¹ Han mente prinsipielt at amerikanske tropper ikke skulle utplasseres med mindre det var snakk om urokkelige nasjonale interesser. Overbevisningen var et resultat av de erfaringene USA hadde fra Vietnamkrigen og et grunnleggende prinsipp i forsvarsministerens lederskap av Pentagon. I

³⁶⁷ Cannon, *President Reagan*, 355; Christison, Kathleen. "The Arab-Israeli Policy of George Shultz." *Journal of Palestine Studies* 18, no. 2 (1989): 29-47, 32; Quandt, "Reagan's Lebanon Policy: Trial and Error.", 240-241; (Sitat) Ronald Reagan, "Address to the Nation on United States Policy for Peace in the Middle East", 1. September 1982, RRPL-Dig. <https://www.reaganlibrary.gov/research/speeches/90182d>

³⁶⁸ Boykin, *Cursed is the Peacemaker*, 267.

³⁶⁹ Reagan, "Address to the Nation on United States Policy for Peace in the Middle East", 1. September 1982, RRPL-Dig. <https://www.reaganlibrary.gov/research/speeches/90182d>

³⁷⁰ Anziska, *Preventing Palestine*, 218; Cannon, *President Reagan*, 355.

³⁷¹ Boykin, *Cursed is the Peacemaker*, 266.

debatten innad i administrasjonen vant tilslutt Weinberger frem hos Reagan. Argumentet var at PLO var evakuert fra Beirut, og marinen hadde dermed fullført sitt hovedoppdrag.³⁷²

Israelske styrker i Vest-Beirut: Et bunnpunkt

14. september skulle påtroppende president Bashir Gemayel holde en forelesning for en gruppe unge kvinner i falangistenes hovedkvarter i Øst-Beirut. Like før han ankom hovedkvarteret, hadde imidlertid 26 år gamle Habib Shartouni plantet en bombe i leiligheten direkte over podiumet der Gemayel skulle tale. Da den påtroppende presidenten ankom, aktiverte 26 åringen bomben ved hjelp av en fjernkontroll fra et hustak rett ved siden av. Hele bygningen raste sammen, og en tykk sky av støv steg opp fra restene. Gemayel var en av de mange drept i angrepet. Shartouni var medlem av Det syriske sosialistiske nasjonale parti (SSNP) som hadde slåss side om side med PLO i Libanon. Partiet mente at Gemayel var en forræder som hadde solgt Libanon til Israel.³⁷³

Sharon svarte på angrepet med å sende israelske bakkestyrker inn i Vest-Beirut. Dette var et klart brudd på avtalen om evakueringen av PLO. Begin forklarte Morris Draper, Reagan-administrasjonens nye spesialutsending, at den siste aktiviteten var ment for å forhindre at situasjonen i Beirut blusset opp. Operasjonen var «limited and precautionary.»³⁷⁴ Reagan-administrasjonens etterretning ga imidlertid et annet bilde. Utenriksminister Shultz kalte den israelske ambassadøren Moshe Arens inn på teppet i Washington. Shultz forklarte at han mente at de siste bevegelsene virket direkte mot den uttalte hensikten:

The Israeli movement into West Beirut has a potentially long-term emotional and symbolic impact... The occupation of an Arab capital by Israel is a political mistake... Israel should examine this situation carefully and ask itself if the IDF should not pull out.³⁷⁵

Assisterende utenriksminister Lawrence Eagleburger brukte en strengere tone overfor ambassadør Arens dagen etter. Han fortsatte diskusjonene da Shultz var opptatt i samtaler med den filippinske presidenten Ferdinand Marcos. Eagleburger leste opp administrasjonens standpunkter. Han forklarte at IDFs siste bevegelser sto i direkte motsetning til en rekke forsikringer den israelske ledelsen hadde gitt administrasjonen i løp av sommeren om ikke å okkupere Vest-Beirut.

372 Anziska, *Preventing Palestine*, 218; Cannon, *President Reagan*, 355; Knott, Stephen, and Caspar Weinberger. *Caspar Weinberger Oral History, Secretary of Defense, University of Virginia*, 19. November 2002. <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-oral-histories/caspar-weinberger-oral-history-secretary-defense>

373 Anziska, *Preventing Palestine*, 216; Schiff, Ya'ari. *Israel's Lebanon War*, 247.

374 Anziska, *Preventing Palestine*, 216-217; Cannon, *President Reagan*, 356; Cable, SecState WashDC to AmEmbassy Tel Aviv, Sept.16.1982 (DTG:160304Z), file: ExSec-COI (9.16.82-9.17.82), Box 38, RRPL.

375 Cable, SecState WashDC to AmEmbassy Tel Aviv, Sept.16.1982 (DTG:160304Z), file: ExSec-COI (9.16.82-9.17.82), Box 38, RRPL.

I must tell you that Israel's credibility has been severely damaged here in Washington by recent Israeli actions in West Beirut... The secretary asked you yesterday to convey our deep conviction that Israel should seriously consider this situation and promptly pull back. Today we find the IDF consolidating its positions. I want to reiterate strongly that the occupation by Israel of an Arab capital is a grave political mistake with far-reaching symbolic and concrete implications of the most dangerous sort... I am instructed to ask Israel to have its forces out of West-Beirut and back to the previous ceasefire lines immediately. We will also support Lebanon's request that the Security Council adopt a resolution opposing Israel's action and calling for withdrawal from West Beirut.³⁷⁶

Arens nektet for at Israel hadde forsøkt å lure amerikanerne. «The Prime Minister is a man of his word and would not lie or ever mislead anyone. Some people are deliberately trying to muddy the waters of U.S.-Israeli relations. It is an outright lie to say that the Prime Minister is deliberately misleading the President»³⁷⁷ Ambassadøren synes det var absurd at USA skulle fortelle Israel hvordan de skulle opptre i Libanon. «We live in the area and when we conclude we should take the important intersections of Beirut there is a fair probability we are right.»³⁷⁸ Israel ville heller ikke la seg skremme av trusler om FN-resolusjoner. «The U.S. now will vote at the UN for a resolution put forth by the people who killed Bashir...If you think you can scare us out of our positions, you are wrong.»³⁷⁹ Dagen etter stemte USA for en resolusjon som fordømte Israels inntog i Vest-Beirut og som forlangte en israelsk tilbaketrekking.³⁸⁰ Møtet var enda et lavmål i forholdet mellom USA og Israel. Massakrene i de palestinske flyktningleirene som startet like etter møtet, skytte ytterligere forverre forholdet mellom Reagan-administrasjonen og Begin-regjeringen.

Massakrene i Sabra og Shatila

Omtrent samtidig som utenriksminister Shultz møtte ambassadør Arens i Washington, hadde ambassadør Draper et møte med forsvarsminister Sharon i Tel Aviv. Samuel Lewis og stabssjefen for det israelske forsvaret Rafael Eitan var også på møtet. Draper poengterte at Israel hadde brutt løftet om ikke å gå inn i Vest-Beirut. Sharon innvendte at det var «the terrorists who cheated us all by keeping weapons underground in Beirut.»³⁸¹ Ifølge Sharon hadde PLO etterlatt stridsvogner og rakettkastere i Libanon. PLO hadde altså skylden, det var PLO som hadde brutt evakueringsavtalen først. Sharon mente dessuten at det var mellom 2-3000 PLO-terrorister ig-

³⁷⁶ Cable, SecState WashDC to AmEmbassy Tel Aviv, Sept.17.1982 (DTG:172228), file: ExSec-COI (9.16.82-9.17.82), Box 38, RRPL.

³⁷⁷ Ibid.

³⁷⁸ Ibid.

³⁷⁹ Ibid.

³⁸⁰ Shultz, *Turmoil and Triumph*, 104. [https://undocs.org/S/RES/520\(1982\)](https://undocs.org/S/RES/520(1982)) (Hentet 23. september 2019)

³⁸¹ Cable, AmEmbassy Tel Aviv to SecState WashDC, Sept.16.1982 (DTG:162033), file: ExSec-COI (9.16.82-9.17.82), Box 38, RRPL.

jen i Beirut. 2000 av disse gjemte seg angivelig i flyktningleirene. Sharon forklarte imidlertid at israelske styrker hadde omringet disse leirene. Draper bemerket at representanter fra det libanesiske forsvaret hadde informert ham om at de ønsket at Israel trakk seg ut og at de ønsket å ta hånd om Vest-Beirut på egenhånd.³⁸² Stabssjef Eitan tok ordet:

They're not up to it. Let me explain to you. Lebanon is at a point of exploding into a frenzy of revenge. No one can stop them. Yesterday we spoke with the Phalange about their plans. They don't have a strong command... They're obsessed with the idea of revenge... I'm telling you that some of their commanders visited me, and I could see it in their eyes that it's going to be a relentless slaughter. A number of incidents already happened today, and it's a good thing we were there, rather than the Lebanese army, to prevent it from going further.³⁸³

Eitans utsagn etterlot det inntrykk at de israelske styrkene var det eneste som sto i mellom de palestinske flyktningleirene og de hevngjerrige falangistene. Han unnlot å fortelle de amerikanske diplomatene at falangiststyrker allerede var utplassert like utenfor flyktningleirene Sabra og Shatila. De var dessuten utplassert der fordi Sharon og Eitan kvelden før hadde oppfordret dem til å slåss mot terroristene som de mente befant seg inne i leierne.³⁸⁴

Kvelden 16. september, da møtet i Tel Aviv hadde pågått i omtrent en time, strømmet falangiststyrker inn i Sabra og Shatila fra alle kanter. Falangistene ble ført gjennom israelske sperringer som omringet leirene. Inne i flyktningleirene ble et sted mellom 700 og 3500 kvinner, barn og gamle menn slaktet og mishandlet mens israelske nødbluss lyste opp himmelen for å bedre sikten i de trange og mørke smågatene. Falangistene ble ledet av Elie Hobeika, Bashir Gemayels gamle livvakt og nære venn. Hobeika dirigerte falangistene inne i leirene via radio fra en israelsk kommandopost like utenfor. Massakrene varte hele natten, gjennom den neste dagen, og hele den neste natten. Det tok 38 timer før falangistene forlot de palestinske flyktningleirene.³⁸⁵

Både statsminister Begin, forsvarsminister Sharon og stabssjef Eitan skulle senere nekte for at massakrene i Sabra og Shatila kunne ha blitt forutsett. Om ikke den israelske regjeringen visste hvem deres allierte i Libanon faktisk var før Sabra og Shatila, var den imidlertid en av få. Ambassadør Philip Habibs biograf John Boykin malte senere et treffende bilde av den israelske avgjørelsen om å sende falangistene inn i flyktningleirene:

The nearest American equivalent to sending the Phalange into the camps would be sending heavily armed Ku Klux Klansmen into an African-American neighbourhood with a license to

382 Ibid.

383 Schiff, Ya'ari. *Israel's Lebanon War*, 260. (Schiff og Ya'ari har hatt tilgang til andre kilder enn meg. Telegrammet i noten over beskriver et lignende utsagn fra Eitan. [Lebanon is facing an explosion of revenge and nobody else can do anything about it. I talked yesterday with many phalangists and I can see it in their eyes.] Schiff og Ya'ari gjengir samtalen i mer detalj.)

384 Ibid, 253-255, 260.

385 Anziska, *Preventing Palestine*, 219; Boykin, *Cursed is the Peacemaker*, 269-270, Schiff, Ya'ari. *Israel's Lebanon War*, 260-261.

kill... The Phalangists reputation prompted the IDF to repeatedly instruct them to kill only terrorists, not civilians... [T]his was sort of like giving the Klan a license to kill only African-Americans they considered troublemakers.³⁸⁶

Etter at den israelske regjeringen ble kritisert for en laber reaksjon på massakrene, utnevnte statsminister Begin høyesterettsdommer Yitzhak Kahan til å lede en kommisjon for å etterforske det israelske ansvaret for massakrene. Kommisjonen konkluderte med at Israel hadde et indirekte ansvar for massakrene siden regjeringen hadde visst at falangistene gikk inn i flyktingleirene og siden det israelske forsvaret hadde oppfordret dem til å gjøre det. Kommisjonen anbefalte at forsvarsministeren skulle avsettes. 14. februar 1983 tok den tidligere ambassadøren til USA Moshe Arens over som forsvarsminister. Sharon forble imidlertid i regjeringen som minister uten en bestemt post.³⁸⁷

To dager før attentatet mot Bashir hadde forsvarsminister Sharon møtt Gemayel og diskutert utrenskninger i Vest-Beirut. Sharon ville at Gemayel skulle sende falangiststyrker inn i flyktingleirene for å kvitte seg med de palestinske terroristene som Sharon var overbevist om at fortsatt var i leirene. Gemayel snakket om å bygge en enorm dyrehage der flyktingleirene engang hadde stått og å busse de palestinske flyktingene over grensen til Syria. Begge visste selvfølgelig at disse planene sto i skarp kontrast til løftene de hadde gitt ambassadør Habib før PLO-evakueringen.³⁸⁸

Basert på nylig frigitt materiale fra Kahan-kommisjonen har historiker Seth Anziska funnet bevis på at Sharons samtaler med Gemayel før massakrene ikke bare dreide seg om utrenskning av det han kalte terrorister, men også om flyktinger.³⁸⁹ Da Gemayel i starten av juli hadde spurt Sharon om israelerne ville ha noe imot «him moving bulldozers into the refugee camps in the south, to remove them, so that the refugees won't stay in the south,» svarte Sharon at han ikke brydde seg.³⁹⁰ «We do not wish to handle Lebanon's internal affairs.»³⁹¹ Med tanke på den utstrakte invasjonen forsvarsministeren hadde satt i gang i nabolandet, var svaret i beste fall absurd.

Amerikanerne var heller ikke helt uten ansvar for massakrene. Like etter Shultz ble informert om massakrene skal han ha sagt: «The brutal fact is, we are partially responsible. We took the Israelis and the Lebanese at their word.»³⁹² På massakrenes andre dag hadde dessuten ambassadør Draper møtt utenriksminister Shamir og forsvarsminister Sharon i Tel Aviv. Shamir skal ha hørt rykter om nedslaktninger i flyktingleirene tidligere på morgningen. Dette ga han imidlertid

386 Boykin, *Cursed is the Peacemaker*, 269.

387 Anziska, *Preventing Palestine*, 222; Shlaim, *The Iron Wall*, 429.

388 Schiff, Ya'ari. *Israel's Lebanon War*, 246.

389 Anziska, *Preventing Palestine*, 222-226.

390 Ibid, 224, 377.

391 Schiff, Ya'ari. *Israel's Lebanon War*, 252, 257.

392 Shultz, *Turmoil and Triumph*, 105.

ikke utrykk for i møtet, og Draper var ikke klar over hva som skjedde i Beirut samtidig som han møtte den israelske ledelsen. Samtalene fokuserte i stedet på hvordan de terroristene som Sharon insisterte på at var i flyktningleirene skulle fjernes. På dette tidspunktet hadde Draper akseptert Sharons påstand om at det fortsatt var terrorister i Vest-Beirut og kravet om at de måtte ut. Draper forklarte: «We both want a neutralized Beirut. Free of terrorists and other armed elements.»³⁹³ Han ønsket likevel at israelerne skulle trekke seg ut av Vest-Beirut og at det libanesiske forsvaret skulle ta over deres posisjoner. Dersom det libanesiske forsvaret gikk inn i flyktningleirene med israelerne i Vest-Beirut, mente Draper at det ville se ut som israelerne styrte operasjonen.

Etter at Draper gjentatte ganger hadde bedyret betydningen av at det libanesiske forsvaret tok over posisjonene til IDF i Vest-Beirut, gikk Shamir til slutt med på at en plan for dette kunne forberedes i løp av et par dager. Sharon understrekte at Israel ikke ville la de resterende terroristene være igjen. «Let the LAF go into the camps. They can kill the terrorists. But if they don't. We will.»³⁹⁴ Draper sa at han syntes Shamirs plan var en god begynnelse. Han ville imidlertid at noen skritt skulle tas før, kanskje allerede samme kveld. Sharon blånektet, og spesialutsendingen måtte til slutt motvillig akseptere at han måtte vente to dager på den israelske tilbaketrekkingen.³⁹⁵ Historiker Seth Anziska har påpekt at møtereferatene viser at den amerikanske diplomaten uvitende ble medvirkende til at massakrene fikk fortsette da han aksepterte at israelerne skulle vente to dager med å trekke styrkene ut.³⁹⁶

Et telegram Draper sendte til den amerikanske ambassaden i Beirut like før møtet, viser dessuten at Draper kvelden før hadde fått informasjon som antydte at israelerne hadde gitt fallangistene klarsignal til utrenskninger i Sabra og Shatila. Slik Draper så det, var dette et scenario som absolutt ikke måtte få utspille seg. Draper tok imidlertid aldri opp informasjonen i møtet med den israelske ledelsen.³⁹⁷

At Draper kjøpte Sharons argument om at flyktningleirene var fulle av terrorister, like etter at han selv hadde vært med på å forhandle evakueringen av nesten 15 000 PLO-krigere, fremstår også merkelig. Hvorfor presset ikke den amerikanske diplomaten den israelske regjeringen hardere til å trekke seg ut av Vest-Beirut? Det var sannsynligvis ikke så mye mer Draper kunne ha gjort. Han forklarte senere hvordan han i perioden «operated largely without instructions. We

393 Anziska, *Preventing Palestine*, 219, 375, Cable, AmEmbassy Tel Aviv to SecState WashDC, Sept.17.1982 (DTG:171752), file: ExSec-COI (9.16.82-9.17.82), Box 38, RRPL.

394 Cable, AmEmbassy Tel Aviv to SecState WashDC, Sept.17.1982 (DTG:171752), file: ExSec-COI (9.16.82-9.17.82), Box 38, RRPL.

395 Ibid.

396 Anziska, *Preventing Palestine*, 220-221; Anziska, Seth. "Sabra and Shatila: New Revelations." *The New York Review of Books*, 17. september 2018, Hentet 23. September 2019, <https://www.nybooks.com/daily/2018/09/17/sabra-and-shatila-new-revelations/>

397 Cable, AmEmbassy Tel Aviv to AmEmbassy Beirut, Sept.17.1982 (DTG:170909), file: ExSec-COI (9.16.82-9.17.82), Box 38, RRPL; Cable, AmEmbassy Tel Aviv to SecState WashDC, Sept.17.1982 (DTG:171752), file: ExSec-COI (9.16.82-9.17.82), Box 38, RRPL.

were implementing a policy as we went along.»³⁹⁸ Uten klare instruksjoner var det nok vanskelig for den nyutnevnte spesialutsendingen å gjøre stort mer enn å gjenta ønsket om at israelerne skulle trekke seg ut av Vest-Beirut. Om ikke ambassadør Draper kan stilles personlig ansvarlig for at massakrene fortsatte, er det i hvert fall klart at fraværet av konkrete tiltak fra administrasjonen gjorde at massakrene fikk fortsette.

Amerikanske reaksjoner

Da Draper fikk høre hva som hadde skjedd i flyktningleirene, ble han rasende. Han kontaktet Sharon direkte og ga beskjed om: «You must stop these acts of slaughter. They are horrifying... You should be ashamed. The situation is absolutely appalling. They're killing children! You have the field completely under your control and are therefore responsible for that area.»³⁹⁹

Også i Washington førte massakrene til sterke reaksjoner. Presidenten tilbragte mesteparten av helgen 18.-19. september i familierommene i Det hvite hus, atskilt fra resten av administrasjonen. Samtidig anklaget rådgiverne hans hverandre og israelerne for å ha tillatt at voldshandlingene hadde fått skje. Utenriksminister Shultz var overbevist om at massakrene kunne ha vært forhindretd dersom marinen ikke hadde blitt trukket ut. Ambassadør Habib hadde dratt til Washington like etter han hørte om massakrene og var enig med Shultz: «The Italian forces was right outside those camps. The Phalange troops would never have moved in there if the MNF had remained.»⁴⁰⁰

Massakrene førte til en gjenopptagelse av diskusjonen om den multinasjonale styrken i Libanon. Forsvarsminister Weinberger og John Vessey, lederen av forsvarsstaben, mente at marinen aldri burde ha blitt utplassert i Libanon i utgangspunktet. Det som hadde skjedd i flyktningleirene, forferdelig som det var, forandret ikke denne realiteten. Forsvarsledelsen var imidlertid alene om denne overbevisningen.⁴⁰¹ Både utenriksminister Shultz og sikkerhetsrådgiver Clark mente at marinen burde sendes tilbake til Libanon. Debatten sto likevel først og fremst mellom Shultz og Weinberger. President Reagans holdning hellet mot Shultz sin anbefaling. Da Weinberger skjønnte dette, skiftet han ifølge Shultz taktikk fra å være imot en ny utplassering av marinen til å stille krav som i virkeligheten ville gjøre en utplassering umulig. Weinberger mente at marinen ikke skulle utplasseres i Libanon før alle utenlandske styrker hadde trukket seg ut av landet. Shultz påpekte da hvor lang tid det hadde tatt å få PLO ut av Beirut og sa at det i beste fall kunne ta flere måneder før alle de utenlandske styrkene forlot Libanon. Weinberger sto på sitt. Han mente dessuten at oppdraget trengte en klar målsetting, «it was too uncertain... to put the MNF in Beirut and then simply hope for the best.»⁴⁰²

398 Kennedy, Draper. *Interview with Morris Draper*.

399 Boykin, *Cursed is the Peacemaker*, 271.

400 Boykin, *Cursed is the Peacemaker*, 271-272; Cannon, *President Reagan*, 356.

401 Cannon, *President Reagan*, 356-357.

402 Shultz, *Turmoil and Triumph*, 108.

Samtalene mellom utenriksministeren og forsvarsministeren fant sted på ettermiddagen 19. september. Senere på kvelden kalte presidenten inn til et møte for å dele sin avgjørelse med resten av administrasjonen. Reagan hadde bestemt at USA skulle sende marinen tilbake til Beirut for å delta i en multinasjonalt styrke. Styrken skulle hjelpe den libanesiske regjeringen med å ta tilbake kontroll over landet.⁴⁰³ Presidenten kunngjorde avgjørelsen i en TV-tale dagen etter:

The Lebanese Government must be permitted to restore internal security in its capital. It cannot do this if foreign forces remain in or near Beirut. With this goal in mind, I have consulted with our French and Italian allies. We have agreed to form a new multinational force, similar to the one which served so well last month, with the mission of enabling the Lebanese Government to resume full sovereignty over its capital, the essential precondition for extending its control over the entire country.⁴⁰⁴

Weinberger sa senere at han trodde Reagan tok denne avgjørelsen fordi han trodde det ville sikre et stabilt Libanon og ganne presidentens plan for fred i Midtøsten.⁴⁰⁵ Morris Draper mente på sin side at Reagan var motivert av skyldfølelse. «That would not have happened unless we had felt guilty because all our promises and assurances of safety for the Palestinian families had been broken. Our Marines were sent back at that point out of guilt feeling.»⁴⁰⁶

Uansett hva som sto bak avgjørelsen, ble de amerikanske marinesoldatene en sentral del av den amerikanske strategien for å gjenoppbygge Libanon etter invasjonen. Amerikansk militær- og økonomisk bistand var en annen viktig ingrediens. Militærrådgivere ble også sendt for å trene det libanesiske forsvaret. 20. september ble Amin Gemayel, Bashirs eldre bror, valgt til ny president i Libanon. I månedene etter valget stilnet volden, men det skulle kun være midlertidig.⁴⁰⁷

En kritisk periode i det bilaterale forholdet

Forholdet mellom Reagan-administrasjonen og Begin-regjeringen ble stadig forverret utover høsten og vinteren 1983. Da situasjonen i Libanon roet seg, begynte nemlig administrasjonen å fokusere på Reagan-planen igjen. Statsminister Begin mente planen var en *de facto* kapitulasjon til araberne. For å få planen på beina, trengte amerikanerne dessuten å gi kong Hussein av Jordan intensiver til å bli med i forhandlingene. Shultz mente at det ville bli vanskelig for den israelske regjeringen å si nei, dersom kong Hussein sa seg villig til å forhandle.⁴⁰⁸

403 Ibid, 109.

404 Ronald Reagan, "Address to the Nation Announcing the Formation of a New Multinational Force in Lebanon", 20. September 1982, RRPL-Dig. <https://www.reaganlibrary.gov/research/speeches/92082f>

405 Cannon, *President Reagan*, 357.

406 Kennedy, Draper. *Interview with Morris Draper*.

407 Cannon, *President Reagan*, 357; Reich, *The United States and Israel*, 127.

408 Reich, *The United States and Israel*, 127-128; Spiegel, *The Other Arab-Israeli Conflict*. 422.

I desember 1983 forsøkte Reagan, Bush, Shultz, Clark, og Habib å overtale Kongressen til *ikke* å øke bistanden til Israel. Administrasjonen mente at økt bistand ville sende feil signaler til Jordan og undergrave Reagan-planen. Forsøkene mislyktes og Kongressen godkjente en økning på 250 millioner dollar i militærbistand til Israel. Den israelske utenriksministeren kalte motstanden mot økt bistand for uvennlig og sa at den satte fredsprosessen i fare. Administrasjonen forsøkte å overbevise Israel og landets venner i USA om at politikken var en del av en større plan om å redusere amerikansk bistand. Begin-regjeringen kjøpte ikke denne begrunnelsen. Den betraktet i stedet politikken som et alvorlig skifte i administrasjonens politikk overfor Israel.⁴⁰⁹

Ikke lenge etter gikk et flertall i Kongressen imot et forslag om salg av avanserte våpen til Jordan. Kongressen blokkerte med det enda et forsøk på å lokke Jordan til forhandlingsbordet. 10. april 1983 kunngjorde dessuten kong Hussein at han ikke hadde kommet til enighet om en felles tilnærming til forhandlinger med PLO-lederen Yasir Arafat. Etter at Den arabiske liga hadde gjort det tydelig at den ikke ga Hussein mandat til å forhandle på vegne av palestinerne i Fez-planen, hadde den jordanske kongen gått inn i forhandlinger med Arafat for å forsøke å finne en løsning begge kunne akseptere. Reagan-administrasjonen hadde ventet på utfallet av disse forhandlingene siden oktober. Uten forståelsen med Arafat ville ikke Hussein gå inn i forhandlinger med administrasjonen. Husseins nei skulle bli den siste spikeren i kista for Reagan-planen. Begin-regjeringen kunne puste lettet ut. Et nei fra Hussein betydde at Israel ikke ville bli presset til forhandlingsbordet.⁴¹⁰

17. mai-avtalen

Samtidig som administrasjonen hadde ventet på et gjennombrudd i samtalene mellom Hussein og Arafat, hadde ambassadør Draper ledet samtaler mellom Begin-regjeringen og den libanesiske presidenten Amin Gemayel. Drapers mål var å få Israel til å trekke seg ut av Libanon i bytte mot forbedrede relasjoner mellom Israel og Libanon og en avtale for å sikre den israelske grensen i nord. Administrasjonen mente at en israelsk tilbaketrekking ville være nøkkelen til å få Syria til å trekke seg ut.⁴¹¹

Utenriksminister Shultz hadde fått Habib tilbake på forhandlingslaget. Han fikk i oppgave å skissere et utkast til en avtale mellom Israel og Libanon. Dette skulle utarbeides videre med den israelske ledelsen før det til slutt skulle selges til president Gemayel. Det israelske forhandlingslaget ble ledet av utenriksminister Yitzhak Shamir og Ariel Sharon, som fortsatt var forsvarsminister da forhandlingene begynte. Da Habib presenterte sitt utkast, svarte israelerne

409 Reich, *The United States and Israel*, 127; Shultz, *Turmoil and Triumph*, 112; Spiegel, *The Other Arab-Israeli Conflict*. 422.

410 Reich, *The United States and Israel*, 129-133, Spiegel, *The Other Arab-Israeli Conflict*. 423.

411 Boykin, *Cursed is the Peacemaker*, 285, 301; Talking Points, for the President, February.4.1983, File: ExSec-NSC-NSPGs, NSPG0051 (04 feb 1983 Lebanon), Box 91306, RRPL.

med sitt eget. Shamir sa at utkastet representerte Israels minstekrav. Den israelske planen ville i virkeligheten bety relasjoner mellom Israel og Libanon tilsvarende de mellom USA og Canada. Habib kalte forslaget en «non-starter... totally, completely and impossibly unworkable.»⁴¹² Habib mente nemlig at det ville være politisk selvmord for Gemayel å gå med på det israelske forslaget. Ifølge Habib ville avtalen føre til «total ostracism and boycott from Arab states which would destroy the Lebanese economy.»⁴¹³

Men israelerne sto på sine krav. Dersom israelske styrker skulle forlate Libanon, måtte det amerikanske forhandlingslaget få Gemayel med på å møte disse kravene. Ettersom tiden gikk, uten tegn til kompromissvilje, begynte Habib imidlertid å bli stadig mer pessimistisk til forhandlingene. Problemet var at Israels pris var høy og at det israelske forhandlingslaget hele tiden kom med nye tillegg og endringer i avtalen. Den libanesiske siden nektet å signere en avtale den mente var en *de facto* dødsdom. Utenriksminister Shultz mente på sin side at det ikke fantes noen alternativer, og forhandlingene fortsatte.⁴¹⁴

Situasjonen i Libanon ble imidlertid mer og mer anstrengende for Reagan-administrasjonen. 18. april 1983, en uke etter at kong Hussein hadde erklært at han ikke ville forhandle med Israel på basis av Reagan-planen, ble en bombe detonert foran den amerikanske ambassaden i Beirut. Halve bygning ble jevnet med jorden og 63 mennesker ble drept i angrepet. 17 av dem var amerikanske statsborgere. Akkurat hvem som sto bak terrorangrepet var usikkert, men bevismaterialet pekte i retning av den nyetablerte og iransk-støttede Hizbollah-organisasjonen med støtte fra Syria. Om angrepet var ment å sabotere amerikanernes forsøk på å få på plass en avtale mellom Israel og Libanon, fikk det motsatt effekt. Reagan-administrasjonens politikk i Midtøsten var i ferd med å gå i oppløsning og en politisk seier var sårt trengt. Bare dager etter ambassadebombingen reiste utenriksminister Shultz til Midtøsten for å fullføre avtalen Draper og Habib ikke hadde klart å ferdigstille.⁴¹⁵

Like før Shultz reiste til Midtøsten, hadde ambassadør Habib foreslått at administrasjonen burde legge mer press på Israel for å få fremgang i prosessen. Han hadde skrevet et nytt avtaleutkast der de gjenværende spørsmålene ble løst i libanesiske favør. Habib visste at israelerne ikke ville like utkastet, men mente likevel at administrasjonen burde «escalate the level of persuasion» ved å sende Shultz til Israel for å legge press på israelerne.⁴¹⁶ Utenriksministeren syntes ikke dette var en god ide. Han hadde tenkt til å reise til Midtøsten, men han ønsket ikke å bli «injected into a situation where there is an already structured and highly visible confrontation with Israel.»⁴¹⁷

Fra 27. april reiste imidlertid Shultz frem og tilbake mellom Israel og Libanon for å få på plass en avtale. Utenriksministeren forklarte senere at målet hans var å «develop a document

412 Boykin, *Cursed is the Peacemaker*, 285-287.

413 Ibid, 286.

414 Boykin, *Cursed is the Peacemaker*, 287, 289, 304; Shultz, *Turmoil and Triumph*, 197, 212.

415 Spiegel, *The Other Arab-Israeli Conflict*. 425; Quandt, "Reagan's Lebanon Policy: Trial and Error.", 244.

416 Boykin, *Cursed is the Peacemaker*, 304-305.

417 Ibid, 305.

of benefit to both [Israel and Lebanon], a document that looked especially to the security of Israel's northern border and that Lebanon could sell as being in its interest and consistent with its Arab character»⁴¹⁸ 5. mai, etter en drøy uke med bearbeidelse og revisjoner av avtalepunktene, sa Shultz til israelerne: «The cabinet should accept or reject the agreement as it now stands. The negotiations should not, and cannot, go on without end.»⁴¹⁹ Morgenens etter møttes den israelske regjeringen for å diskutere avtalen mens Shultz ventet på et svar på Kong David-hotellet i Jerusalem. Etter syv timer ringte statsminister Begin. Regjeringen hadde «in principle» godtatt avtalen.⁴²⁰

17. mai signerte Israel og Libanon dermed avtalen som formelt erklærte at krigstilstanden mellom landene var over. Den fordret også at de israelske styrkene skulle trekke seg ut av mesteparten av Libanon innen åtte til tolv uker. Avtalen ville imidlertid bare være gyldig dersom president Assad sa seg villig til å trekke ut de syriske styrkene fra Libanon.⁴²¹ Da Shultz for første gang besøkte Damaskus 7. mai, hadde den syriske utenriksministeren Abdul Halim Khaddam avvist avtalen blankt. «This agreement does great harm to Lebanon, Syria and the Arab world, and therefore it cannot be accepted by us.»⁴²² President Assad hadde også gjort det helt klart at syriske styrker ikke ville trekke seg ut av Libanon. Da Shultz hadde bedt kong Fahd av Saudi Arabia om å legge press på Assad, hadde heller ikke dette ført noen vei.⁴²³

Med det syriske svaret var avtalen i virkeligheten død før fødselen. Likevel møttes altså representanter fra USA, Israel og Libanon for å skrive under 17. mai. Shultz hadde oversett eller trosset gjentatte advarsler om at Syria kom til å si nei til avtalen. Da utenriksministeren hadde møtt med amerikanske ambassadører til en rekke arabiske land og Israel like før han begynte å forhandle, hadde alle bortsett fra ambassadøren til Israel vært pessimistiske. Robert Paganelli, ambassadøren til Syria gjorde Shultz mer bekymret enn noen av de andre. Shultz skal ha vurdert å sparke Paganelli som følge av de krasse advarslene om den syriske motstanden til avtalen og kritikken av den amerikanske politikken.⁴²⁴

Også Geoffrey Kemp, sjefen for Midtøsten-spørsmål i NSC, hadde advart utenriksministeren. Han sa senere «The overwhelming information from intelligence was that the May 17 agreement wouldn't work... The CIA had it right. Why was Shultz impervious to that?»⁴²⁵ Kems svar på spørsmålet var at forhandlingene var utenriksministerens første møte med internasjonale relasjoner. Da Shultz møtte forsvarsminister Weinberger i Paris like etter forhandlingene, sa forsvarsministeren at avtalen var verdiløs. Weinberger forklarte senere: «George

418 Shultz, *Turmoil and Triumph*, 201-211.

419 Ibid, 214-215.

420 Ibid, 215.

421 Cannon, *President Reagan*, 360; Spiegel, *The Other Arab-Israeli Conflict*, 425; Memorandum, Charles Hill to William P. Clark, May.17.1983, File: ExSec-COI (5.17.83), Box 39, RRPL.

422 Shultz, *Turmoil and Triumph*, 217.

423 Quandt, "Reagan's Lebanon Policy: Trial and Error.", 244.

424 Christison. "The Arab-Israeli Policy of George Shultz.", 33; Shultz, *Turmoil and Triumph*, 200-201;

425 Cannon, *President Reagan*, 360-361.

thought [the agreement] was the greatest thing since sliced bread... It was nothing, not even an agreement. It gave the Syrians a veto power, and they exercised it.»⁴²⁶

Etter all den motviljen israelerne hadde vist halvåret før avtalen ble signert, er det uklart nøyaktig hva det var som gjorde at Begin-regjeringen hadde skiftet mening. En rekke faktorer ser imidlertid ut til å ha dratt i samme retning. I Israel hadde befolkningen blitt stadig mer kritisk til regjeringens inntog i Libanon. Etter massakrene i Sabra og Shatila hadde 400 000 israelere demonstrert i gatene i Tel Aviv. Meningsmålinger viste at det israelske folket hadde vendt seg mot invasjonen og ønsket at styrkene skulle vende hjem. Ambassadør Lewis lurte i slutten av april på om det eneste Begin egentlig trengte for å trekke seg ut var forsikringer om sikkerhet på grensen mellom Israel og Libanon.⁴²⁷

Da kong Hussein sa nei til Reagan-planen visste dessuten israelerne at de ikke ville bli presset til å inngå forhandlinger basert på planen. President Reagan hadde gjort det klart at administrasjonen ikke ville begynne noen forhandlinger om Vestbredden før situasjonen i Libanon var tatt hånd om. Koblingen mellom Libanon og Vestbredden hadde fungert som et insentiv for Israel til å bli værende i Libanon. Den israelske regjeringen ville ikke forhandle om Vestbredden, og visste at den ikke ville trenge å gjøre det så lenge Israel var i Libanon. Insentivet forsvant med Husseins kunngjøring.⁴²⁸ Da Shultz ankom Israel i slutten av april, var det tilsynelatende bare et spørsmål om tid før Israel ville trekke seg ut. Den symbolske effekten av at den amerikanske utenriksministeren besøkte Israel, kan ha gjort at regjeringen bestemte at tiden var moden.

Et møte kort tid før Shultz dro til Israel kan dessuten ha gitt regjeringen nye intensiver til å trekke seg ut. 14. april møtte president Reagan utenriksminister Shultz og sikkerhetsrådgiver Clark i Washington. Møtet resulterte i at Reagan kom med fire punkter for å forberede administrasjonens forhold til Israel. For det første skulle den innfri israelske forespørsler om å bistå i produksjonen av israelske Lavi-jetfly. For det andre skulle den israelske regjeringen informeres om at administrasjonen ville gjenoppta salgene av F-16 fly til Israel etter at avtalen mellom Israel og Libanon var signert. «It is understood that we would inform the Israeli Government of this decision now, making it clear that shipment of the F-16s is not contingent on parallel Syrian and/or PLO agreements to withdraw.»⁴²⁹ For det tredje skulle ikke administrasjonen jobbe imot forsøk fra Kongressen på å øke bistand til Israel. For det fjerde skulle den nye israelske forsvarsministeren Moshe Arens inviteres til USA.⁴³⁰

426 Ibid, 361.

427 Anziska, *Preventing Palestine*, 222; Shultz, *Turmoil and Triumph*, 207-208.

428 Quandt, "Reagan's Lebanon Policy: Trial and Error.", 244.

429 Memorandum, Charles Hill to Willaim P. Clark, April.27.1983, File: ExSec-COI (4.7.83-5.13.83), Box 39, RRPL.

430 Ibid.

Israel trekker seg ut av Libanon

17. mai-avtalen gjorde ingenting for å løse de interne konfliktene i Libanon. Like etter den ble signert brøt det ut kamper mellom druser- og maronittmilitser i Shouf-regionen som var kontrollert av Israel. Urolighetene førte til at Israel snarlig kunngjorde en ensidig uttrekking av israelske styrker. Reagan-administrasjonen hadde ikke skjønt at det var Syria, og ikke Israel, som var mest motvillig til å trekke seg ut av Libanon. Mens administrasjonens mål helt siden marinen ble utplassert hadde vært å få alle utenlandske styrker ut av Libanon, fant den seg nå i en posisjon der de forsøkte å få Israel til å bli.⁴³¹

Reagan-administrasjonen fryktet at drusermilitsene skulle havne i kamper med president Gemayels styrker etter at de israelske styrkene hadde forlatt landet. Administrasjonen hadde sammen med Israel sikret president Gemayel etter invasjonen. Istedenfor å forsøke å forsone de sekteriske gruppene i Libanon, hadde han imidlertid brukt den amerikanske støtten til å styre unna kompromisser med sine libanesiske motparter. Druserlederen Walid Jumblatt hadde dannet en blokk i åpen protest mot 17. mai avtalen, og druser-militsene fikk betraktelig støttet fra Syria. Til tross for den amerikanske bistanden var Gemayels styrker dermed for svake til å stå imot opposisjonen.⁴³²

Den israelske tilbaketrekkingen ble utsatt to ganger som følge av anmodninger fra Reagan-administrasjonen, men i august begynte de israelske styrkene å trekke seg ut av Shouf-fjellene. Israelerne avvæpnet ikke druserne før de dro, og syrerne var uansett villig til å sende nye forsyninger og forsterkninger. President Gemayel følte seg sviktet av sine israelske støttespillere. Reagan-administrasjonen var nå det eneste som sto i mellom den libanesiske presidenten og de syrisk-støttede militsene.⁴³³

28. august 1983 erklærte statsminister Begin at han ville gå av som statsminister og trekke seg tilbake fra politikken. Grunnen er fortsatt noe uklar. Rykter hadde imidlertid lenge sirkulert om statsministerens dårlige helse. Begins kone hadde dessuten gått bort i november, og statsministeren sørget fortsatt over tapet. Politisk hadde invasjonen av Libanon dessuten blitt en kilde til skuffelse og fortvilelse. Den kostet stadig flere liv, og statsministeren tok tap av israelske liv spesielt tungt. Gjennom invasjonen protesterte en gruppe demonstranter utenfor huset hans med en fane som oppdaterte disse tapene daglig. Da han gikk av, hadde over 500 israelske soldater mistet livet i Libanon. Den eneste grunnen Begin ga til regjeringen da han gikk av var: «I cannot take it anymore.»⁴³⁴ President Reagan sendte et brev til Begin like før han gikk av som statsminister:

Dear Menachem... Few men have so rightly wore the mantle of peacemaker as you... I want you to know that you have my greatest respect and my best wishes for the future... I believe that

431 Quandt, "Reagan's Lebanon Policy: Trial and Error.", 245; Spiegel, *The Other Arab-Israeli Conflict*. 425-426.

432 Quandt, "Reagan's Lebanon Policy: Trial and Error.", 245; Spiegel, *The Other Arab-Israeli Conflict*. 426.

433 Quandt, "Reagan's Lebanon Policy: Trial and Error.", 246; Shlaim, *The Iron Wall*, 430.

434 Shlaim, *The Iron Wall*, 431-432; Spiegel, *The Other Arab-Israeli Conflict*. 426.

during our tenure we have strengthened the ties which bind Israel and the United States... a half a century at the center of history is an extraordinary achievement.⁴³⁵

Likud sentralkomite bestemte at utenriksminister Yitzhak Shamir skulle ta over som statsminister. Lederstilen deres var vidt forskjellig, men de tilhørte samme ideologiske retning. Begge var dedikerte nasjonalister og skeptiske til krefter utenfor Israel. Den nye statsministeren var dessuten på mange måter mer umedgjørlig enn forgjengeren. Historiker Avi Shlaim forklarte senere:

For Shamir there could be no retreat from any territory, not just the territory of the Land of Israel. That was why he opposed withdrawal from Sinai and why he supported the annexation of the Golan Heights. He was generally unreceptive to the idea of bargaining and compromise.⁴³⁶

Heldigvis for Shamir skulle ikke Reagan-administrasjonen komme med strenge krav eller presse på med vanskelige diskusjoner etter at han tok over som statsminister. Administrasjonen valgte i stedet en politikk der den forsøkte å strekke ut en hånd til Israel for å bedre det politiske forholdet og svekke den sovjetiske innflytelsen i regionen.⁴³⁷

Krigføring og diplomati

Da Israel trakk seg tilbake i Libanon og kampene mellom militsene i Shouf-regionen fortsatte, så den amerikanske marinen ut til å være irrelevant. Den var i Libanon for å bevare ro og fred, men det begrensede mandatet den opererte under, ga lite handlingsrom til å gjøre noe som helst. I Washington begynte dermed diskusjon om nye tilnærminger. Debatten sto mellom to retninger. På den ene siden sto de som ønsket å se om president Assad ville være villig til å gå med på 17. mai-avtalen med forbehold om visse endringer. Denne retningen mente at det i alle fall ikke fantes noen militære løsninger i Libanon. Forsvarsminister Weinberger var den fremste talsmannen for dette synet. På den andre siden sto de som mente at administrasjonen måtte vise at det var grenser for hva den ville tåle. Ifølge denne retningen hadde tiden kommet for å vise styrke overfor Syria. Dette betydde også at administrasjonen måtte støtte opp under Israel for å vise Damaskus at Israel ikke kunne oversees i Libanon. Utenriksminister Shultz, assisterende utenriksminister Eagleburger og Robert McFarlane som hadde tatt over som spesialutsending etter ambassadør Draper, var alle forkjempere for denne tilnærmingen.⁴³⁸

435 Cable, SecState WashDC to AmEmbassy Tel Aviv, Sept.11.1983 (DTG:110027Z), file (Israel, Prime Minister Begin Cables (3/3)), ExSec-HS, Box 16, RRPL.

436 Anziska, *Preventing Palestine*, 230; Shlaim, *The Iron Wall*, 432.

437 Anziska, *Preventing Palestine*, 231-232; Quandt, "Reagan's Lebanon Policy: Trial and Error.", 246-247; Reich, *The United States and Israel*, 139.

438 Cannon, *President Reagan*, 364, 368-369; Quandt, "Reagan's Lebanon Policy: Trial and Error.", 246-247; Spiegel, *The Other Arab-Israeli Conflict*. 427.

Den siste retningen vant til slutt frem hos Reagan og marinen i Libanon gikk dermed fra å operere som en fredsbevarende styrke til å bli en av de stridende partene. Presidenten hadde imidlertid bestemt at bruken av militærmakt skulle kombineres med diplomati. Han hadde i virkeligheten inngått et kompromiss mellom de to retningene i administrasjonen. Samtidig som marinen kjempet imot drusermilitsene, reiste ambassadør McFarlane til Damaskus for å forhandle med Assad. Da forhandlingene resulterte i en våpenhvile 26. september, så det en liten stund ut til at den amerikanske strategien hadde fungert. Gleden skulle imidlertid bli kortvarig. 23. oktober kjørte en gul Mercedes Benz-varebil fylt med eksplosiver rett gjennom piggrådsgjærene og sperringene som var satt opp utenfor den amerikanske marinebasen på flyplassen i Beirut. Bilen deiset inn i veggen på basen og eksploderte mens flesteparten av basens beboere lå og sov. 241 marinesoldater og ansatte ved basen døde i angrepet. Amerikanerne var overbevist om at en iransk-orientert organisasjon med støtte fra Syria sto bak.⁴³⁹

Tilbake til strategisk samarbeid

Reagan skulle senere beskrive angrepet på marinebasen som: «[the] saddest day of my presidency, perhaps the saddest day of my life.»⁴⁴⁰ Ved siden av sorgen kjente han dessuten på skyldfølelse etter å ha tatt avgjørelsen om å sende marinen tilbake til Beirut. «Part of it was my idea – a good part of it.»⁴⁴¹ Sorgen over marinesoldatene gikk imidlertid raskt over i sinne og en fornyet tro på at marinen var i Libanon med god grunn. Like etter angrepet kunngjorde presidenten:

I think we should all recognize that these deeds make so evident the bestial nature of those who would assume power if they could have their way and drive us out of that area that we must be more determined than ever that they cannot take over that vital and strategic area of the Earth or, for that matter, any other part of the Earth.⁴⁴²

Shultz mente at Reagan-administrasjonen sammen med Israel burde konfronterte Syria militært. Shultz hadde også støtte fra sikkerhetsrådgiver William Clark og flere ansatte på lavere nivå i det nasjonale sikkerhetsrådet. Weinberger og forsvarsjefene i *Joint Chiefs of Staff* argumenterte imot tilnærmingen.⁴⁴³ Formannen for militærseksjonen John Vessey fortalte senere: «The question Shultz raised many times... was: Why don't you shoot? He couldn't understand why we weren't shooting. Our answer was: After you shoot today, what do you do tomorrow?»⁴⁴⁴ Fre-

439 Cannon, *President Reagan*, 385; Quandt, "Reagan's Lebanon Policy: Trial and Error.", 246-247; Spiegel, *The Other Arab-Israeli Conflict*. 427.

440 Cannon, *President Reagan*, 387.

441 Ibid, 387.

442 Ronald Reagan, "Remarks to Reporters on the Death of American and French Military Personnel in Beirut, Lebanon" 23.October.1983, RRPL-Dig, <https://www.reaganlibrary.gov/research/speeches/102383a>

443 Anziska, *Preventing Palestine*, 232; Christison. "The Arab-Israeli Policy of George Shultz.", 34-35; Quandt, "Reagan's Lebanon Policy: Trial and Error.", 248; Spiegel, *The Other Arab-Israeli Conflict*. 427.

444 Christison. "The Arab-Israeli Policy of George Shultz.", 34.

mover mot vinteren 1984 begynte både den amerikanske befolkningen og Kongressen å bli mer og mer skeptiske til militærbruken i Libanon. Forsvarssjefene ble heller ikke mer medgjørige. Under sterkt press fra befolkningen, Kongressen og Pentagon bestemte president Reagan 7. februar 1984 å sende marinen hjem.⁴⁴⁵

Før den tid lyttet Reagan imidlertid først og fremst til utenriksminister Shultz' anbefalinger om tettere samarbeid med Israel for å konfrontere Syria. Under en uke etter bombingene av marinebasen signerte presidenten *National Security Decision Directive III*. Kjernen i det nye direktivet var å gjenoppta samtaler med Israel om strategisk samarbeid for å legge press på Syria. Sikkerhetsrådgiver Clark hadde vært sentral i utformingen. Han mente at det var grunnleggende å gå tilbake til det strategiske samarbeidet med Israel samtidig som administrasjonen pleiet forholdet til visse arabiske stater. På denne måten kunne administrasjonen stå i mot sovjetisk innflytelse i regionen.⁴⁴⁶ I direktivet het det:

[W]e must [urge] Israel to take a more aggressive posture against Syrian-supported Palestinian and pro-Iranian groups whose actions and presence threaten the internal reconciliation process.... Recent events in Lebanon and the growing crisis in the Persian Gulf... have also reinforced the urgency of stronger strategic relationship with Israel and those moderate Arab states willing to work with us militarily. Cooperation with Israel could have vital importance to us in the event of a major crisis with the Soviet Union in the Eastern Mediterranean or the Persian Gulf.⁴⁴⁷

Siste uken i november landet statsminister Yitzhak Shamir i Washington. Ved siden av løfter om tett strategisk samarbeid, fikk han også generøse løfter om økonomisk bistand. Frihandelsområder mellom USA og Israel skulle det også forhandles om fortløpende.⁴⁴⁸ Den nye tilnærmingen til Israel representerte en tilbakevending til den politikken utenriksminister Alexander Haig hadde fremmet da han hadde blitt utnevnt til utenriksminister. Nok en gang mente administrasjonen at strategisk samarbeid med Israel kunne kombineres med nærmere kontakt med moderate arabiske stater. Nok en gang var formålet å stå i mot sovjetisk innflytelse. Etter å ha gått gjennom en anstrengt periode som følge av den israelske invasjonen av Libanon, var administrasjonen tilbake til utgangspunktet: Reagan-administrasjonen var og ble Israels beste venn, og Israel var Reagan-administrasjonens viktigste «strategic asset».

445 Boykin, *Cursed is the Peacemaker*, 311; Christison, "The Arab-Israeli Policy of George Shultz.", 34.

446 Anziska, *Preventing Palestine*, 232; Quandt, "Reagan's Lebanon Policy: Trial and Error.", 248.

447 Ronald Reagan, "Next Steps Toward Progress in Lebanon and the Middle East", 28.October.1983, RRPL-Dig, <https://www.reaganlibrary.gov/sites/default/files/archives/reference/scanned-nsdds/nsdd1.pdf>

448 Quandt, "Reagan's Lebanon Policy: Trial and Error.", 248; Spiegel, *The Other Arab-Israeli Conflict*. 427.

Konklusjon

*We knew it was coming [the invasion of Lebanon], we tried to stop it, but our efforts were not sufficiently threatening. They were not halfhearted, but they were inadequate for the challenge.*⁴⁴⁹

UNITED STATES AMBASSADOR TO ISRAEL, SAMUEL LEWIS

Den amerikanske politikken overfor Israel i perioden før, under og etter invasjonen av Libanon var ofte tvetydig og ble dannet fortløpende som svar på den israelske regjeringens politikk. Ertersom president Reagan selv ikke ønsket å ta en aktiv rolle i utformingen av utenrikspolitikken, kjempet hans underordnede seg i mellom for å få igjennom sine standpunkter. Sentrale utenrikspolitiske aktører ble dessuten skiftet ut en rekke ganger. Dette forhindret administrasjonen fra å handle enhetlig og gjorde tidvis at de ulike departementene motarbeidet hverandre. Da Reagan tok over Det hvite hus, signaliserte han at administrasjonen ville føre en mer Israel-vennlig politikk. I det store og hele gjorde den også det. Tidvis gjorde imidlertid den israelske regjeringen det vanskelig for Washington å føre denne politikken. Administrasjonens overordnede mål for alliansebygging og fred i Midtøsten gjorde også at den av og til førte en politikk som kom i konflikt med forholdet med Israel.

Bosettingspolitikken

Reagan var tidlig ute med å kunngjøre at han anså de israelske bosetningene på Vestbredden som lovlige i henhold til Genève-konvensjonen. Dette var et radikalt brudd med de fire forutgående presidentadministrasjonene og et klart tegn til Begin-regjeringen om at den hadde en ny og god venn i Washington. Til tross for advarsler fra ansatte i Det nasjonale sikkerhetsrådet og amerikanske diplomater i Israel, varte denne nye og mer Israel-vennlige politikken i mer enn halvannet år. Utenriksminister Haig støttet Reagans holdning og mente dessuten at det var liten sjanse for at samtaler om palestinsk selvstyre ville føre noen vei med statsminister Menachem Begin bak spakene i Israel. Dermed ble både oppfordringer om å stanse bosetningspolitikken og om å gå inn i samtaler om palestinsk selvstyre satt på vent. Dette gjorde sjansene for framgang i framtidige samtaler fjernere. Da president Reagan brått skiftet tilnærming til saken i starten av september 1982, var det med en ny utenriksminister i administrasjonen. Skiftet illustrerer hvordan utskiftingene i administrasjonen ble utslagsgivende for politikken. Om Haig hadde vært pessimistisk til utsiktene for framgang i samtaler om palestinsk selvstyre, var Shultz overoptimistisk. Reagans nye tilnærming til de israelske bosetningene ble et viktig symbolsk skifte, men administrasjonen kom aldri med noen konkrete tiltak for å bygge opp under den nye retorikken.

449 Jessup, *Interview with Samuel W. Lewis*, 294.

Reagans plan for fred i Midtøsten, den såkalte Reagan-planen, bygde på en falsk forestilling om at konflikten i Libanon var over og fikk dessuten aldri støtte fra noen av de involverte partene.

Gnisninger før invasjonen

Den første virkelige testen på forholdet mellom USA og Israel under Ronald Reagan kom da Israel brukte amerikanskproduserte våpen til å bombe Osirak-reaktoren i Irak i juni 1981. Reagan-administrasjonen svarte med en fordømmelse av angrepet og utsatte salg av fire F-16 fly til Israel. Dette var ment å signalisere overfor USAs arabiske allierte at administrasjonen tok avstand fra angrepet. Bak lukkede dører ble Israel samtidig informert om at administrasjonen ville fortsette å sikre Israels militære fortrinn i regionen. Da Irak foreslo en resolusjon i FNs sikkerhetsråd som krevde tunge sanksjoner mot Israel, sørget USA for at ingen sanksjoner ble vedtatt. Utsettelsen av flyvåpensalgene var midlertidig og ansatte i Utenriksdepartementet argumenterte for at den ikke skulle vare mer enn en drøy måned. Da Israel bombet Beirut i juli 1981, ble kunngjøringen om at forsendingene med F-16 fly skulle gjenopptas utsatt ytterligere. En måned etter ble de imidlertid gjenopptatt.

Forholdet ble testet igjen da Israel annekterte Golanhøydene i desember 1981. Presidenten valgte å utsette offentliggjøringen av MoU-avtalen om strategisk samarbeid mellom USA og Israel. For Reagan var dette et kompromiss mellom de motstridende anbefalingene fra hans rådgiverne. Slik han så det, måtte Israel ippetsettes, men med begrensede represalier. Samtidig som offentliggjøringen av avtalen ble utsatt, kunngjorde presidenten at USA ville kjempe imot resolusjoner i FNs sikkerhetsråd som sanksjonerte Israel.

Libanon

Da Israel og Syria så ut til å være på kollisjonskurs i Libanon våren 1981, måtte administrasjonen bestemme seg for hvordan den skulle svare på den ulmende konflikten. Regionalistene i administrasjonen vant fram. Administrasjonen skulle forsøke å forhindre at Israel havnet i konflikt med Syria med diplomatiske virkemidler. President Reagan ønsket å unngå krig og valgte den minst kontroversielle løsningen, til tross for at den brøt med hans globale tilnærming til Midtøsten. Ambassadør Philip Habib ble sendt for å megle mellom partene. Habib fikk relativt frie tøyler i diplomatiet og ble i seg selv en av administrasjonens viktigste tiltak overfor situasjonen i Libanon. I sitt første oppdrag framforhandlet han en avtale som tilsynelatende avverget krig mellom Israel og Syria. Innen kort tid skulle det imidlertid vise seg at avtalen bare hadde utsatt krigen. Denne avtalen gjorde heller ingenting for å stoppe fiendtlighetene mellom Israel og PLO. 24. juli 1981 framforhandlet Habib imidlertid en våpenhvile mellom Israel og den palestinske organisasjonen.

Det skulle raskt vise seg at Israels forsvarsminister Ariel Sharon ikke var fornøyd med denne våpenhvilen. Sharon hadde i stedet planer om å invadere Libanon for å kvitte seg med PLO en gang for alle. Disse planene ble Reagan-administrasjonen informert om uten at den kom med

sterke innsigelser. Administrasjonen ville først ikke foreta seg noe som kunne sette den israelske uttrekkingen av Sinai-halvøya i fare. Selv ikke da Israel hadde trukket seg ut av Sinai, kom imidlertid administrasjonen med sterke forsøk på å stanse invasjonen. Den amerikanske passiviteten kan forklares med utenriksminister Haigs grunnleggende holdning: Reagan-administrasjonen burde forsøke å bygge tillit mellom USA og Israel ved ikke å kritisere israelsk politikk. Haig mente at administrasjonens protester etter bombingene av Osirak-reaktoren, bombingene av Beirut og annekteringen av Golanhøydene gjorde det viktig å gjenoppbygge tillit mellom USA og Israel. Haig viste dessuten betydelig forståelse for at Sharon ønsket å invadere Libanon. Denne forståelsen ble av israelerne tolket som et grønt lys til å invadere det lille nabolandet.

Da Habib reiste til Israel og Syria for å megle etter at Israel hadde invadert i juni 1982, mislyktes han i å forhindre en konfrontasjon mellom landene. Mye tyder på at meglingsforsøkene uansett ikke ville ha kommet noen vei ettersom den israelske regjeringen hadde bestemt seg for å konfrontere Syria på forhånd. En reportasje fra israelsk presse, basert på lekkasjer fra den israelske regjeringen, ga i hvert fall inntrykk av at den israelske regjeringen forsøkte å ødelegge Habibs oppdrag i Syria. I reportasjen het det at Habib hadde reist til Syria for å få rakettene ut av Libanon og for å advare Syria. For president Assad var det helt avgjørende at det ikke fremsto som at israelerne presset han til å ta avgjørelser. Etter lekkasjen var Habib overbevist om at han ble brukt som en brikke i Begin-regjeringens spill. Israelerne førte også Habib bak lyset en rekke ganger etter dette. Da president Reagan selv oppfordret til våpenhvile, førte heller ikke dette noen vei. Den israelske regjeringen innførte fortløpende nye mål i krigsplanen og halvhjertede oppfordringer fra Reagan-administrasjonen var ikke nok til å få den til å stoppe.

Forholdet mellom USA og Israel ble stadig mer anstrengt i løp av sommeren 1982, men Reagan-administrasjonen tok likevel ikke omfattende grep for å stanse invasjonen. De protesterte og ba Israel trekke seg tilbake, men truet aldri med at dette ville få konkrete følger for Israel dersom israelerne ikke fulgte oppfordringene.

Like etter at invasjonen var et faktum, hadde imidlertid Habib sagt ifra til Reagan at eventuelle sanksjoner måtte være troverdige og omfattende dersom de skulle ha noen virkning. I slutten av juni mente Habib at administrasjonen måtte kreve et helt tydelig løfte fra Begin om at Israel ikke ville angripe Beirut. Dersom den israelske statsministeren ikke var villig til å komme med et slikt løfte, mente Habib at administrasjonen skulle si ifra om at den ville stanse alle våpensalg til Israel og støtte FN-resolusjoner som inneholdt sanksjoner mot Israel. Utenriksminister Haig mente derimot at Israel måtte fortsette å presse PLO og avviste Habibs forslag blankt.

Det eneste konkrete tiltaket overfor Israel under invasjonen kom da administrasjonen bestemte seg for å utsette nye våpenforsendinger til Israel. I midten av juni 1982 utsatte administrasjonen en formell varsling til Kongressen om salg av 75 F-16 fly til Israel. Avgjørelsen ble først og fremst tatt for ikke å sende feil signaler til de allierte araberstatene og for ikke å gi Sovjetunionen et påskudd til å øke sin militære bistand til Syria. I administrasjonens interne debatter om våpensalg til Israel hadde forsvarsminister Weinberger ønsket å stanse salgene, mens utenriksminister Haig hadde ønsket å selge som planlagt. En generell tendens i forholdet til den stadig mer blodige borgerkrigen i Libanon var at utenriksdepartementet ønsket å løse konflikten

militært, mens forsvarsdepartementet ville løse den politisk. Tendensen begynte da Haig var utenriksminister og fortsatte etter at Shultz tok over. President Reagan endte ofte opp med å inngå kompromisser mellom de to departementene.

Da Reagan-administrasjonen aldri kom med trusler som ga inntrykk i Israel, fikk invasjonen utvikle seg til en brutal beleiring av den libanesiske hovedstaden. Habibs oppdrag i Libanon gikk fra å forsøke å avverge en krig til å bistå i den israelske regjeringens forsøk på å få PLO ut av Beirut. Mens den israelske regjeringen like gjerne kunne ha knust PLO med våpenmakt, ønsket Reagan-administrasjonen å benytte diplomatiske virkemidler. Utenriksminister Haig mente at Israel ville vise mer medgjørighet i forhandlingene om palestinsk selvstyre på Vestbredden dersom administrasjonen bidro på Israels side i Libanon. Sikkerhetsrådgiver Clark ble også overbevist om at dette var veien å gå. Mens Haig hadde ønsket å hjelpe Israel uten å kreve noe tilbake, mente Clark at amerikanske bidrag i Libanon skulle knyttes til eksplisitte løfter fra Israel om velvilje i forhandlinger om selvstyre for palestinerne.

Da statsminister Begin besøkte Washington 21. juni 1982 var president Reagans kommunikasjon til den israelske statsministeren mildt sagt flertydig. Han demonstrerte misnøye over invasjonen, men brukte også mye tid på å snakke om de mulighetene invasjonen hadde skapt. Han forklarte at han var forberedt på å anvende atskillig med politisk kapital for å møte Israels grunnleggende behov i Libanon. I det store og hele var det Haigs politikk som ble formidlet i møtet. Sikkerhetsrådgiver Clark hadde riktignok fått gjennom sitt forslag om at administrasjonen skulle knytte sine bidrag i Libanon til forpliktelser fra Israel om å ta de nødvendige skrittene for å nå et gjennombrudd i forhandlingene om palestinsk selvstyre. Administrasjonen fikk imidlertid aldri noen slike løfter fra Israel, og gikk likevel langt i å hjelpe Israel i Libanon. Da PLO var evakuert i august 1982, hjalp Habib israelerne med å få Bashir Gemayel, Israels nærmeste allierte i Libanon, valgt til president. Habib gjorde det tydelig for de libanesiske parlamentarikerne som skulle velge den nye presidenten at Gemayel hadde USA i ryggen. Ved siden av Habibs forhandlinger for å få PLO ut av Beirut, ble dessuten amerikansk deltagelse i en multinasjonal styrke for å bistå i evakueringen, administrasjonens offisielle politikk.

Til tross for at det hadde vært mye diskusjon rundt den amerikanske marinens deltagelse i Libanon i perioden før Begin besøkte Washington, var det lite diskusjon da avgjørelsen ble tatt. Avgjørelsen ble tatt av presidenten etter en direkte forespørsel fra Habib i en periode da USA praktisk talt var uten utenriksminister. Dette var like etter Haig hadde gått av og før Shultz hadde tatt over.

Shultz var ikke like imøtekommende overfor Israel som Haig. Det ble likevel ikke noe markant skifte i den amerikanske politikken overfor Israels brutale opptreden i Libanon da Shultz tok over. Etter at Sharon beordret pansrede styrker inn i Vest-Beirut 4. august 1982, kom Reagan-administrasjonen med enda en oppfordring om å inngå en våpenhvile. Begin-regjeringen ble ikke imponert og erklærte på sin side at den ville fortsette angrepene mot PLO. Da den israelske bombing kulminerte med en elleve timer lang bombing av Vest-Beirut 12. august, ringte imidlertid Reagan statsminister Begin direkte. Presidenten skal ha krevd øyeblikkelig våpenhvile og truet med å trekke Habib ut. Da Reagan ringte den israelske statsministeren, had-

de imidlertid Begin allerede beordret forsvarsminister Sharon til å stoppe bombingene. Om den amerikanske presidenten hadde ønsket å stoppe blodbadet i Beirut var han sent ute, angrepene hadde blitt stanset i Israel før han tok affære.

Under invasjonen sto USA imot alle de andre landene i FNs sikkerhetsråd da det gjaldt å vedta resolusjoner om situasjonen i Libanon. Administrasjonen benyttet seg av vetomuligheten nesten hver gang resolusjoner fordømte eller truet Israel med sanksjoner.

Brutte løfter og amerikansk ansvar

Da PLO-lederen Yasir Arafat hadde sagt seg villig til å forlate Libanon i august 1982, hadde Habib garantert at den palestinske befolkningen i Libanon ville være trygge. Den multinasjonale styrken skulle beskytte de etterlatte palestinerne. USA gjorde seg til garantist for at både israelerne og falangist-styrkene i Libanon ikke skulle skade palestinerne. Da Reagan hadde kunngjort at marinen skulle delta i den multinasjonale styrken, presiserte han imidlertid at marinens mandat skulle være begrenset. Det var ikke meningen at den skulle ha en stridende rolle. Hvordan den skulle beskytte den palestinske befolkningen er uklart. Da president Reagan bestemte seg for å trekke marinen ut av Beirut like etter at de siste PLO-krigerne hadde forlatt Libanon, hadde den uansett ingen mulighet til å beskytte palestinerne. Avgjørelsen viser godt hvordan administrasjonen ikke handlet enhetlig. Viktigere var det at avgjørelsen gjorde administrasjonen delvis ansvarlige for massakrene i flyktningleirene Sabra og Shatila. Til tross for at den israelske regjeringen en rekke ganger hadde ført Habib bak lyset, valgte Reagan-administrasjonen å ta israelerne på ordet da de lovte ikke å skade de etterlatte palestinerne.

Samtidig som massakrene pågikk i flyktningleirene, satt ambassadør Morris Draper i samtaler med den israelske regjeringen. Da han godtok regjeringens argument om at flyktningleirene var fulle av terrorister og at israelerne ville holde sine posisjoner i Vest-Beirut i to dager, ble han uvitende medvirkende til at massakrene fikk fortsette. Draper forhandlet imidlertid i det store og hele uten konkret instruks fra Washington. Fraværet av konkrete tiltak fra Reagan-administrasjonen gjorde at Draper hadde begrensede virkemidler for å holde israelerne tilbake.

Motstridende planer og en dødfødt avtale

I et drøyt halvår etter massakrene i Sabra og Shatila vendte Reagan-administrasjonen tilbake til å fokusere på Reagan-planen. Administrasjonen forsøkte å gi den jordanske kongen intensiver til å gå inn i forhandlinger med Israel. Dette førte til at presidenten, visepresident Bush, utenriksminister Shultz, sikkerhetsrådgiver Clark, og ambassadør Habib kom med en rekke tiltak som den israelske regjeringen mente var fiendtlige. Både forsøkene på *ikke* å øke bistand til Israel og å selge våpen til Jordan ble imidlertid stoppet av Kongressen. Da kong Hussein uansett sa nei til å gå inn i forhandlinger med Israel i april 1983, skiftet amerikanerne raskt taktikk. Fire dager etter Husseins nei bestemte administrasjonen seg for en rekke tiltak for å forbedre forholdet til Israel. Administrasjonen skulle innfri forespørsler om å bistå i produks-

jonen av israelske Lavi-jetfly. Den israelske regjeringen skulle informeres om at administrasjonen ville gjenoppta salgene av F-16 fly. Administrasjonen skulle ikke jobbe imot forsøk fra Kongressen på å øke bistanden til Israel, og den nye israelske forsvarsministeren Moshe Arens skulle inviteres til USA.

Israel godtok like etter 17. mai-avtalen med den libanesiske presidenten Amin Gemayel som Reagan-administrasjonen hadde jobbet med det siste halvåret. I de amerikansk-ledede samtalene mellom Begin-regjeringen og den libanesiske presidenten var administrasjonens mål å få alle styrker til å trekke seg ut av Libanon. Strategien for å få til dette ble å fokusere på de israelske styrkene først. Reagan hadde imidlertid kunngjort at han ikke ville begynne forhandlinger om Vestbredden før situasjonen i Libanon var løst. Med det hadde han også gitt Israel et insentiv til å bli i Libanon. Israel hadde ingen ønsker om å forhandle om Vestbredden. Det var først etter at Hussein sa nei til forhandlinger at Israel gikk med på å trekke seg ut og signere avtalen. Utenriksminister Shultz måtte imidlertid få Syria med på å trekke seg ut samtidig som Israel for at israelerne skulle trekke seg ut. Dette klarte han ikke, og avtalen var dermed uten verdi. Likevel ble den signert av amerikanske, israelske og libanesiske representanter 17. mai 1983. Den amerikanske utenriksministeren hadde valgt å se bort fra alle tegn på at Syria ikke ville trekke seg ut.

Nytt samarbeid

Til tross for den syriske motviljen til å trekke seg ut av Libanon, bestemte den israelske regjeringen å trekke seg ut ensidig da det brøt ut ny konflikt mellom druser- og maronittmilitser i Shouf-fjellene like etter at 17. mai avtalen hadde blitt signert. Israels krigføring hadde kostet dyrt, og den israelske befolkningen støttet ikke lenger invasjonen. Reagan-administrasjonen som hadde blitt den libanesiske presidentens viktigste støttespiller, fryktet at den israelske tilbaketrekkningen ville sette president Gemayel i fare. Administrasjonens politikk skiftet dermed fra å forsøke å få Israel til å trekke seg ut, til å forsøke å få Israel til å bli. Israel begynte imidlertid å trekke seg ut av Shouf-fjellene i august 1983. Begin gikk av som statsminister like etter.

Regan-administrasjonen gikk over til en politikk der den forsøkte å vise styrke overfor Syria i Libanon, og den amerikanske marinen ble en av de stridende partene i landet. Etter bombeangrepet mot marinebasen i oktober 1983 ble Reagan, Shultz og Clarks overbevisning om at marinen var i Libanon med god grunn forsterket. Shultz og Clark sto fremst i rekkene sammen med de som anbefalte tettere samarbeid med Israel for å konfrontere Syria. Resultatet ble nye løfter om strategisk samarbeid med Israel. Formålet var å stå imot sovjetisk aggresjon i regionen. Israel ble lovet ny økonomisk bistand og snarlige diskusjoner om frihandelsområder mellom USA og Israel. Administrasjonen hadde i det store og hele gått tilbake til en politikk som lignet det utenriksminister Haig hadde kalt for «den strategiske konsensus.»

Hvorfor førte Reagan-administrasjonen denne politikken?

Da Reagan ble valgt til president i 1980, hadde han ingen utenrikspolitisk erfaring. Presidenten hadde imidlertid et bestemt verdenssyn og et sett med ideer og overbevisninger som skulle styre administrasjonens utenrikspolitiske avgjørelser. Reagan var en hardnakket antikommunist og betraktet Sovjetunionen som den viktigste årsaken til amerikanske problemer på verdensbasis. Slik Reagan så det, var PLO kommunismens verktøy i Midtøsten. Israel på den andre siden, ble ansett som en modig og anti-kommunistisk stat, og det ble raskt klart at Israel skulle betraktes som en strategisk ressurs i Midtøsten. Dette tankegodset delte presidenten med mange av sine underordnede. Synet på Israel som en anti-kommunistisk kraft i Midtøsten ble en ledestjerne i administrasjonens utenrikspolitikk.

Selv administrasjonens eneste konkrete tiltak overfor Israel som følge av invasjonen, altså utsettelsen av den formelle varslingen til Kongressen om salg av F-16 flyene til Israel, var motivert av anti-kommunistisk ideologi. Flere i administrasjonen mente at USAs posisjon blant de allierte araberstatene Egypt, Jordan og Saudi Arabia ville bli svekket dersom forsendingene gikk som planlagt. Syria ville dessuten kunne bruke en avgjørelse om ikke å utsette forsendingene som et påskudd for å få økt militærbistand fra Sovjetunionen. Avgjørelsen om å utsette forsendelsene ble likevel ikke tatt enstemmig. Enkelte i administrasjonen mente at avgjørelsen ville kunne så tvil rundt USAs forpliktelse til Israel og sende signaler som ga nytt mot til PLO i Libanon.

Like fullt førte Reagan-administrasjonen en Israel-vennlig politikk. Da administrasjonen kom med beskjeder som den visste ville mottas med misnøye i Israel, ble de alltid presentert på en måte som gjorde dem lettere å fordøye for israelerne. Reagan insisterte på å adressere den israelske statsministeren som «Menachem» for å illustrere det nære vennskapet. Han protesterte da den mer formelle varianten, «statsminister Begin» ble foreslått. Dette kan virke uviktig men var betydningsfullt ettersom Begin tydet og tolket hvert eneste ord som kom fra Washington nøye. Til tross for at presidenten ordla seg forsiktig i sine beskjeder til Begin, var svarene på amerikanske protester krasse.

Langt på vei styrte Begin-regjeringen den amerikanske politikken overfor Libanon.

I utgangspunktet ville det være grunn til å tro at det var supermakten som på selvstendig grunnlag utformet sin politikk i Washington. Men eksemplene var mange på det motsatte. På oppfordring av den israelske regjeringens bisto USA i tvangsevakueringen av PLO. Israels brutale invasjon av nabolandet førte aldri til vesentlige tiltak overfor Israel fra Reagan-administrasjonens side. Palestinerne ble dessuten helt og holdent tilsidesatt. Som følge led den palestinske befolkningen i Libanon enorme tap, eldre menn, kvinner og barn ble massakrert av falangistene i flyktningleirene i Sabra og Shatila – med den israelske hærens og deler av den politiske ledelsens vitende og hjelp. Etter invasjonen var det palestinske flyktningproblemet i Libanon like uløst og det er det den dag i dag. Da PLO ble tvangsevakuert med amerikanernes hjelp, satt sivilbefolkningen igjen uten beskyttelse. I møtene med sine underordnede i Washington viste Reagan sin

kunnskapsløshet overfor de problemene konflikten i Libanon skapte. Om han forsto det eller ikke, ble den tette kaldkrigsalliansen med Israel i løp av invasjonen det ultimate svik overfor palestinernes sak.

Primærkilder og litteratur

Ronald Reagan-biblioteket, Simi Valley, California

Dokumentene fra Ronald-Reagan-biblioteket er organisert etter ulike individer i Reagan-administrasjonen, eller etter den avdelingen eller diskusjonsgruppen de ble arkivert under. Under følger en liste over de forkortelsene oppgaven har benyttet for å referere til kildene fra biblioteket. Kildene er skrevet på engelsk for å unngå eventuell forvirring og for å gjøre det enklest mulig å orientere seg i biblioteket.

RRPL: Ronald Reagan Presidential Library

ExSec-COI: Executive Secretariat, NSC Records: Country File, Israel

-Box 37 (114)

-Box 37 (115)

-Box 38

-Box 39

NEaSAAD: Near East and South West Asia Affairs Directorate, NSC Records

-RAC Box 26, Box 11

ExSec-HS: Executive Secretariat, NSC: Head of State File: Records, 1981-1989

-Box 16

ExSec-Sub: Executive Secretariat, NSC: Subject File

-Box 48

-Box 49

ExSec-MF: Executive Secretariat, Meeting Files

-Box 7

Kemp Files: Geoffrey Kemp Files

-RAC Box 2,3,4, Box 5

ExSec-NSC-NSPGs: Executive Secretariat, NSC: National Security Planning Groups

-Box 1

RRPL-Dig: Ronald Reagan Library Digital Reading Room

Ronald Reagan, "Address to the Nation on United States Policy for Peace in the Middle East", 1. September 1982. <https://www.reaganlibrary.gov/research/speeches/90182d>

Ronald Reagan, "Address to the Nation Announcing the Formation of a New Multinational Force in Lebanon", 20. September 1982. <https://www.reaganlibrary.gov/research/speeches/92082f>

Ronald Reagan, "Remarks to Reporters on the Death of American and French Military Personnel in Beirut, Lebanon" 23.October.1983. <https://www.reaganlibrary.gov/research/speeches/102383a>

Ronald Reagan, "Next Steps Toward Progress in Lebanon and the Middle East", 28.October.1983. <https://www.reaganlibrary.gov/sites/default/files/archives/reference/scanned-nsdds/nsdd1.pdf>

New York Times

Gwertzman, Bernard, "Reagan to Block F-16's Till Israel Leaves Lebanon", April.1.1983, The New York Times, <https://www.nytimes.com/1983/04/01/world/reagan-to-block-f-16-s-till-israel-leaves-lebanon-transcript-of-speech-page-a8.html>

Smith, Hendrick «Haig, Quick to Leap First in the Pool, also Makes some Waves», 8.feb.1981, The New York Times. <https://www.nytimes.com/1981/02/08/weekinreview/haig-quick-to-leap-first-in-the-pool-also-makes-some-waves.html>

No author, "Major News in Summary; Beirut bombings echoes sharply far and wide.", 19.jul.1981, The New York Times, <https://www.nytimes.com/1981/07/19/weekinreview/major-news-in-summary-beirut-bombing-echoes-sharply-far-and-wide.html>

Shipler, David K., "Autonomy Plan for Palestinians is Fading Away.", March.8.1981, The New York Times, <https://www.nytimes.com/1981/03/08/world/autonomy-plan-for-palestinians-is-fading-away.html>

No author, "Transcript of Prime Minister Begin's Statement to the U.S. Envoy to Israel.", Dec.21.1981, The New York Times, <https://www.nytimes.com/1981/03/08/world/autonomy-plan-for-palestinians-is-fading-away.html>

Rattner, Steven, "Israeli Ambassador Wounded in London Shooting.", June.4.1982, The New York Times, <https://www.nytimes.com/1982/06/04/world/israeli-ambassador-wounded-in-london-shooting.html>

Friedman, Thomas L., "Israelis Send Armored Forces Into Parts of Western Beirut; U.S Fears for Habib's Mission", Aug.4.1982, The New York Times, <https://www.nytimes.com/1982/08/04/world/israelis-send-armored-forces-into-parts-western-beirut-us-fears-for-habib-s.html>

FNs nettsider

https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/atrocities-crimes/Doc.33_GC-IV-EN.pdf
(Hentet 10. Oktober 2019)

https://www.un.org/securitycouncil/search/year?field_uw_membership_years_value%5Bvalue%5D%5Byear%5D=1982 (Hentet 19. september 2019)

https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/ES-7/5&Lang=E
(Hentet 19. september 2019)

[https://undocs.org/S/RES/515\(1982\)](https://undocs.org/S/RES/515(1982)) (Hentet 19. september 2019)

[https://undocs.org/S/RES/520\(1982\)](https://undocs.org/S/RES/520(1982)) (Hentet 23. september 2019)

[https://undocs.org/S/RES/519\(1982\)](https://undocs.org/S/RES/519(1982)) (Hentet 23. September 2019)

Intervjuer

Jessup, Peter, and Samuel W Lewis. *Interview with Samuel W. Lewis*. August 9, 1998. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mfdipbib000687/>.

Mulcahy, Edward W, and Philip Charles Habib. Interview with Philip C. Habib. 1984. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mfdipbib000461/>.

Kennedy, Charles Stuart, and Morris Draper. *Interview with Morris Draper*. 1991. Manuscript/Mixed Material. <https://www.loc.gov/item/mfdipbib000307/>.

Knott, Stephen, and Caspar Weinberger. *Caspar Weinberger Oral History, Secretary of Defense, University of Virginia*, 19. November 2002. <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-oral-histories/caspar-weinberger-oral-history-secretary-defense>

Diverse artikler hentet fra nettet

Anziska, Seth. "Sabra and Shatila: New Revelations." *The New York Review of Books*, 17. september 2018, Hentet 23. September 2019, <https://www.nybooks.com/daily/2018/09/17/sabra-and-shatila-new-revelations/>

Helgesen, Jan E.. (2013, 12. april). Genèvekonvensjonene. I *Store norske leksikon*. Hentet 10. oktober 2019 fra <https://snl.no/Gen%C3%A8vekonvensjonene>

Bøker

Anziska, Seth. *Preventing Palestine: A Political History from Camp David to Oslo*. Princeton, NJ: Princeton University Press, 2018.

Barrett, Laurence I., *Gambling with History: Reagan in the White House*, New York, Penguin Books, 1984.

Bickerton, Ian J. *The Arab-Israeli Conflict: A History*. RB-Contemporary Worlds. London: Reaktion, 2009.

Boykin, John, *Cursed is the Peacemaker: The American Diplomat Versus the Israeli General, Beirut 1982*, Belmont: Applegate Press, 2002.

Cannon, Lou, *President Reagan: The Role of a Lifetime*, New York: Public Affairs, 2000.

Cleveland, William L., and Martin Bunton. *A History of the Modern Middle East*. 5th ed. Boulder Colo: Westview Press, 2013.

Haig, Alexander M. *Caveat : Realism, Reagan, and Foreign Policy*. New York: Macmillan Publishing Company, 1984.

Halabi, Yakub. *US Foreign Policy in the Middle East: From Crises to Change*. Farnham, England: Ashgate, 2009.

Heian-Engdal, Marte. *Israel : Historie, Politikk Og Samfunn*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk, 2018.

Kamrava, Mehran. *The Modern Middle East: A Political History since the First World War*. 2nd ed. Berkeley, Calif: University of California Press, 2011.

Khalidi, Rashid. *Under Siege : P.L.O. Decisionmaking during the 1982 War*. New York: Columbia University Press, 2014.

Khalidi, Walid, *Conflict and Violence in Lebanon: Confrontation in the Middle East*. Vol. 38. Harvard Studies in International Affairs. Cambridge, Mass: Center for International Affairs, Harvard University, 1979.

Laron, Guy. *The Six-day War: The Breaking of the Middle East*, New Haven: Connecticut, 2017.

Milton-Edwards, Beverley., and Peter. Hinchcliffe. *Conflicts in the Middle East since 1945*. 3rd ed. The Making of the Contemporary World. New York, NY; Routledge, 2008.

- Morris, Benny. *Righteous Victims : A History of the Zionist - Arab Conflict, 1881-1999*. London: John Murray, 2000.
- Quandt, William B. *Peace Process: American Diplomacy and the Arab-Israeli Conflict Since 1967*, Berkeley, University of California Press, 2005.
- Reich, Bernard, *The United States and Israel, Influence in the Special Relationship*, New York: Praeger Publishers, 1984.
- Rossinow, Doug. *The Reagan Era: A History of the 1980s*. New York: Columbia University Press, 2015.
- Schulze, Kirsten E. *The Arab-Israeli Conflict*. 2nd ed. Seminar Studies in History. Harlow: Pearson Education, 2008.
- Schiff, Ze'ev, Ehud Ya'ari. *Israel's Lebanon War*. New York: Simon and Schuster, 1984.
- Sharon, Ariel, David Chanoff, *Warrior: An Autobiography*, New York: Simon & Schuster, 2001.
- Shlaim, Avi, and Yezid Sayigh. *The Cold War and the Middle East*. Oxford: Clarendon, 1997.
- Shlaim, Avi. *The Iron Wall: Israel and the Arab World*. New York: W.W. Norton, 2014.
- Shultz, George Pratt. *Turmoil and Triumph : My Years as Secretary of State*. New York: Charles Scribner's Sons, 1993.
- Siniver, Asaf, *Nixon, Kissinger, and U.S. Foreign Policy Making: The Machinery of Crisis*, New York, Cambridge University Press, 2008.
- Spiegel, Steven L., *The Other Arab-Israeli Conflict: Making America's Middle East Policy, From Truman To Reagan*, Chicago: The University of Chicago Press, 1985.
- Tanter, Raymond, *Whos at the Helm? Lessons of Lebanon*, Boulder: Westview Press, 1990.
- Tessler, Mark. *A History of the Israeli-Palestinian Conflict*. 2nd ed. Indiana Series in Middle East Studies. Bloomington, IN: Indiana University Press, 2009.
- Waage, Hilde Henriksen. *Konflikt og stormaktspolitikk i Midtøsten*. Kristiansand: Cappelen Damm Akademisk, 2013.

Vitenskapelige artikler

- Bakke, Lars Hasvoll, and Hilde Henriksen Waage. "Facing Assad. American Diplomacy Toward Syria, 1973-1977." *The International History Review* 40, no. 3 (2018): 546-72.
- Christison, Kathleen. "The Arab-Israeli Policy of George Shultz." *Journal of Palestine Studies* 18, no. 2 (1989): 29-47.
- Cobban, Helena, «The US-Israeli Relationship in the Reagan Era», *Conflict Quarterly*, Vol. 9, No. 2, 1989.
- Esber, The United States and the 1981 Lebanese Missile Crisis, *The Middle East Journal*, vol. 70, no. 3 (2016)
- Gruen, George E. "The United States and Israel: Impact of the Lebanon War." *The American Jewish Year Book* 84 (1984): 73-103. <http://www.jstor.org/stable/23603978>
- Karsh, Efram, «Israel» i *The Cold War and the Middle East*, Edited by Yezid Sayigh, Avi Shlaim, Oxford, Clarendon Press, 1997.
- Khalidi, Walid and Neil Caplan, "The 1953 Qibya Raid Revisited: Excerpts from Moshe Sharett's Diaries." *Journal of Palestine Studies* 31, no. 4 (2002): 77-98.
- Mandel, Ralph. "Israel in 1982: The War in Lebanon." *The American Jewish Year Book* 84 (1984): 3-72. <http://www.jstor.org/stable/23603977>.

- Mulcahy, Kevin V., «The Secretary of State and The National Security Adviser: Foreign Policymaking in the Carter and Reagan Administrations.», *Presidential Studies Quarterly*, Vol. 16, No. 2, (Spring 1986).
- Newmann, William W., «The Structures of National Security Decision Making: Leadership, Institutions, and Politics in the Carter, Reagan, and G. H. W. Bush Years.» in *Presidential Studies Quarterly*, Vol. 34, No. 2 (Jun., 2004).
- Quandt, William B. “Reagan’s Lebanon Policy: Trial and Error.” *Middle East Journal* 38, no. 2 (1984): 237-54.
- Steiner, Zara: «Decision-Making in American and British Foreign Policy: An Open and Shut Case.» in *Review of International Studies* Vol. 13, No. 1, January 1987.
- Waage, Hilde Henriksen, and Hulda Kjeang Mørk. “Mission Impossible: UN Special Representative Gunnar Jarring and His Quest for Peace in the Middle East.” *The International History Review* 38, no. 4 (2016): 830-53.
- Waage, Hilde Henriksen and Geir Bergersen Huse, “A Careful Minuet: The United States, Israel, Syria and the Lebanese Civil War, 1975–76”, *The International History Review*, DOI 10.1080/07075332.2019.1678507, October 2019.
- Weinberg, David Andrew, «Israel and the United States: An Alliance Like None Other» in Colin Shindler (ed.): *Israel and the World Powers: Diplomatic Alliances and International Relations Beyond the Middle East*, New York: I.B. Tauris, 2014.

Upublisert

- Seland Andersson, Magnus, “Leaving Them to Stew in Their Own Juice, US-Syrian Relations and the Lebanese Civil War, 1981-1984”, upublisert masteroppgave, Universitetet i Oslo, 2018.